

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Gert Petersen.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at den ønskede orlov meddeles fra og med den 23. oktober d. å. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Gert Petersen.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at stedfortræderen indkaldes. (Ophold). Det er vedtaget. Stedfortræderen vil herefter blive indkaldt som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 23. oktober d. å.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Redegørelsen (nr. I) findes i tidenden sp. 1).

Formanden: Herunder kan omtales den af statsminister J. O. Krag den 19. oktober afgivne regeringserklæring. (Tidenden sp. 33).

Orla Møller: Det tog lidt tid at komme i gang med folketingsarbejdet i denne samling. Jeg skal ikke komme med nogen bebrejdelser i så henseende. Sådan som valget kom til at forløbe, var det en naturlig ting, at det kom til at tage nogen tid, før den nye regering var klar. Men der er et par problemer i forbindelse med den tid, der kom til at gå, det nok er værd at knytte et par kommentarer til.

Det er for det første spørgsmålet om en 4 parti regering. Forslaget blev fremsat med den begrundelse, at det skulle være en såkaldt fællesmarkedsregering. Begrundelsen var vel køn nok både i sin formulering og i sin hensigt, men, jeg må måske sige det en lille smule stærkt, overflødig. Af hensyn til fællesmarkedsproblematikken var en sådan

regering i hvert fald ikke nødvendig. Det vil være muligt på sagligt grundlag at føre en fællesmarkedspolitik på grundlag af den tilslutning, som 4 af tingets partier har givet på dette område, og man kan vel ganske enkelt sige, at det er sagen, det drejer sig om, når vi fører politik, og ikke, om det er den ene eller den anden form for regeringskonstellation.

Det andet, jeg godt vil gøre et par bemærkninger om, er problematikken omkring det, der er blevet kaldt de nordatlantiske mandater. Jeg synes, at den debat, man både i pressen og andetsteds fik om disse ting, ikke var særlig tiltalende. Der er ingen medlemmer af dette folketing, der er mere lige end andre. Vi sidder her alle med samme ret og med samme pligt, og derfor er det en ganske naturlig ting, at alle uden undtagelse både har interesse i og ret til at deltage i drøftelserne af, hvilken regering landet skal have.

Det tog vel nok lidt tid at komme i gang, men til gengæld startede vi jo med en udpræget beslutsomhed i forgårs. Den tidligere regering er af sine egne, i hvert fald i adskillige lederartikler, blevet om ikke udskældt, så i hvert fald kritiseret for sin manglende beslutsomhed, og jeg noterer med glæde, at den nye regering startede med stor beslutsomhed. Horsens Folkeblad for den 11. oktober skriver i en leder, at den regering, der i dette århundrede har haft det stærkeste parlamentariske grundlag, ikke nåede igennem med de økonomiske problemers løsning, fordi man var tøvende i sin form for handling. Man kan i hvert fald ikke kalde den nye regering for tøvende med hensyn til at tage initiativ til at få taget fat på nogle af de værste problemer. Det er en både ny og ung regering, vi har fået, og det blev en flyvende start, vi fik på folketingsarbejdet i forgårs.

Så skal jeg tage fat på den regeringserklæring, som blev fremsat af statsministeren. Den er i sin form noget anderledes end tidligere regeringserklæringer. Det skyldes bl. a. den korte tid til udarbejdelsen, men den rummer i sin ganske kortfattede form nogle retningslinjer både generelt og i detaljer, som der er muligheder for at arbejde på. Vi kender jo de normale tiltrædelseserklæringer, der har både en mundtlig og en skriftlig del, begge af et sådant omfang, at det egent-

[Oria Møller.]

lig er et katalog over ikke bare ét års arbejde, men oven i købet mange.

Det, som er karakteristisk for den foreliggende regeringserklæring, er, at den er i fuld overensstemmelse med det program, som socialdemokratiet gik til valg på, det såkaldte 4 års program. Vælgerne kommer til at stå over for, at vi realiserer det politiske program, vi gik til valg på.

Jeg skal trække nogle enkelte hovedlinjer i denne politik op, og det skulle glæde mig overmåde meget, hvis f. eks. den konservative ordfører i dag vil bruge samme karakteristik om denne politik, som blev brugt om vort lovforslag i går: typisk socialdemokratisk politik. Det er det, vi, der er medlemmer af den socialdemokratiske folketingsgruppe, er valgt til at føre.

Det første, der understreges stærkt i regeringserklæringen, er, at regeringen er besluttet på at styre udviklingen her i landet. Politik er ikke — i hvert fald ikke alene og ikke først og fremmest — at administrere en udvikling, at prøve på at lade tingene løse sig selv. En sådan form for politisk arbejde kunne vel egentlig bedst klares af datamater, og jeg noterer med tilfredshed, at regeringen her går ind under det ansvar, det er at have den politiske ledelse her i landet, at den vil tage ansvaret for en styring af samfundsforholdene på en sådan måde, at der kommer en god økonomisk udvikling og en udvikling, der tjener det enkelte menneske.

Dette hovedsynspunkt udmøntes i to hovedretningslinjer i regeringserklæringen. For det første at skabe orden i landets økonomi, at skabe en ny politik, der fremskaffer den kapital, som erhvervslivet har behov for, og som også er med til gennem omskoling og videreuddannelse at skaffe den arbejdskraftressource frem, som erhvervslivet har behov for. For det andet at gennemføre nødvendig reformpolitik på en lang række af de områder, der angår den menneskelige tilværelse for den almindelige borger i det daglige.

Jeg skal prøve på ganske kort at ridse op, hvordan disse to hovedsynspunkter er udformet i regeringens beslutninger.

For det første er selve regeringens sammensætning, ministeriets udformning, udtryk for, at man virkelig mener det alvorligt med at tage fat på Danmarks økonomiske problemer. Den tredeling af det økonomiske område, som regeringens sammensætning er udtryk for, er et vidnesbyrd herom, og det lovforslag, vi har behandlet de sidste to dage, skal også ses i denne sammenhæng. Man ønsker med det samme ikke bare at demonstrere, at den økonomiske situation trænger til overvejelse og ændring, men kommer med et konkret forslag om at tage fat på dette.

For det andet står der nogle bemærkninger i tiltrædelseserklæringen, som måske nok skulle have været understreget betydelig kraftigere i den debat, vi har haft de sidste par dage. Der lægges op til et åbent samarbejde mellem det offentlige, kapitalmarkedets institutioner, erhvervene og lønmodtagerne. Regeringen ønsker bevidst at give udtryk for, at gennem en drøftelse mellem disse fire hovedinstanser inden for vores økonomiske liv vil man forsøge at finde frem til en nyskabelse på det økonomiske område.

I den forbindelse er nævnt kapitalmarkedsrådet. Vi har under udvalgsarbejdet i løbet af de sidste par dage hørt adskillige kritiske bemærkninger om, at vi ikke endnu ved noget om, efter hvilke retningslinjer der her skal arbejdes. Sådanne bemærkninger blev meget tydeligt trukket frem ved debatten her i salen i går, og de fortjener at få den kommentar, at det vil være helt urimeligt, om reeringen før overvejelserne lagde sig fast på ganske bestemte synspunkter. Der er yderligere i forbindelse med drøftelsen af den økonomiske politik lagt vægt på, at der sker en samordning af statens og kommunernes budgetter, sådan at man også på det område er i stand til at foretage en bedre planlægning.

[Orla Møller.]

Der er herudover to punkter, som jeg skal gøre en lille smule ud af. Jeg tror, at en hel del af debatten i går kunne have fået et andet forløb, hvis man havde mærket sig disse linjer i tiltrædelseskæringen:

„at afskrivningsreglerne på de områder, hvor den tekniske udvikling har medført en særlig hurtig forældelse, tages op til overvejelse“.

Her er det sagt meget tydeligt, at man bevidst vil forsøge at styrke erhvervslivet ved at kigge på afskrivningsreglerne. Ud over dette er der en ting mere, som hænger sammen med arbejdskraftressourcerne, og det er spørgsmålet om at få adskillige af dem, der går arbejdsledige for øjeblikket, i arbejde ved en bevidst egnsudviklingspolitik, ved at tage hensyn til den omstrukturering, der finder sted inden for erhvervslivet, ved at lægge vægt på en omskoling og videre uddannelse, så man kan få overført den arbejdskraft, der ryger ud, når erhverv går i stykker, til andre erhverv.

Om dette kan siges sammenfattende, at regeringen tydeligt har udtrykt, at der skal føres en temmelig stram finanspolitik, og at der skal være fasthed i penge- og kreditpolitikken. Det er altså i denne forbindelse ikke muligt at kritisere regeringen for nogen som helst form for ønske om at være letsindig, når det drejer sig om den offentlige udgiftspolitik.

Men skal disse spørgsmål finde deres rigtige løsning, tror jeg, det bliver nødvendigt i den politiske debat at gå ind i en dybere drøftelse af, hvad der i den almindelige debat er blevet kaldt for økonomisk demokrati. Vi er i socialdemokratiet overbevist om, at man ikke får den opsparing af kapital, der er fornøden, man får simpelt hen ikke orden på dette område, før man får skabt nogle retningslinjer for et økonomisk demokrati. Det gælder ikke først og fremmest, om jeg må sige det på den måde, om at få pengene frem, men om at få skabt en tro på, at samfundet er retfærdigt. Hvor dette bliver tilfældet, tror jeg, der vil blive en langt mere positiv medvirken fra borgernes side til at løse landets økonomiske problemer.

Det er sagt meget tydeligt i regeringserklæringen, at man ønsker at føre reformpolitik, men at denne reformpolitik naturligvis må hænge meget nøje sammen med de øko-

nomiske muligheder, der er for at føre den igennem.

Jeg skal tillade mig at pege på nogle af de særdeles afgørende områder, som regeringen ønsker at tage fat på allerede nu, uanset om reformerne koster lidt eller noget mere.

Det gælder for det første boligpolitikken. Hvis man skulle udtrykke det lidt skarpt, kunne det måske siges sådan, at nu skifter vi tilbage til et spor, hvorefter det skal være muligt for alle at komme ind i en ordentlig og anstændig bolig. Der er antydnet nogle løsninger, som kun gælder på kort sigt: en forbedret rentesikringsordning, der kan skaffe lavere lejer for de boligsøgende, en regulering af boligsikringen og øgede midler til statens bolig- og byggefond, sådan at der vil være mulighed for at nå frem til et billigere boligbyggeri. Men herudover er der andre punkter, som også fortjener at blive omtalt. Der er spørgsmålet om vores indstilling til ejerlejlighederne, som det bliver forbudt at indrette undtagen i nyt boligbyggeri. I sammenhæng med den demokratiske holdning i al almindelighed ønsker vi også beboerdemokratiet gennemført inden for vores boligmasse. Der er nogle stærke linjer i den politik, der her lægges op til. Der er også i tiltrædelseskæringen en klar erkendelse af, at dette ikke er noget, der løser alle vore boligproblemer på én gang. Det siges:

„Hele boligpolitikken vil blive taget op til principiel overvejelse, og regeringen vil snarest indbyde de politiske partier og interesserepræsentanter til et sagligt udvalgsarbejde herom.“

Der er mange flere problemer at tage fat på.

Det fortjener også at blive særligt understreget, at der er oplæg til en socialpolitik, der måske får en noget anden karakter end tidligere. Udtryksformen er, at der skal føres en opsøgende socialpolitik. Jeg tror, at mange af de tragedier, vi oplever i hjem rundt omkring i hele landet, kunne have været forhindret eller afbødet i stærkere grad, hvis man fra det offentliges side havde haft en opsøgende socialpolitik. Det er også i forlængelse af vores holdning til den demokratiske udvikling, at der bliver oprettet en socialankeret.

Et særligt punkt er uddannelsesområdet, og da det er et af de felter, jeg har haft mest med at gøre, kunne jeg have lyst til at bruge

[Orla Møller.]

megen tid på det. Men jeg skal nøjes med at trække bare et par enkelte ting frem. Det må noteres med den allerstørste tilfredshed, at regeringen tydeligt gør opmærksom på, at det er erhvervsuddannelserne, der skal have en meget høj prioritering og stærk placering i det kommende regeringsarbejde. Det er en meget væsentlig ting af hensyn til unge menneskers muligheder, men også af hensyn til erhvervslivets udvikling, at vi for alvor tager fat på dette. Samtidig gives der løfte om, at planlægningsrådet for de højere uddannelser bliver afløst af et planlægningsråd for alle uddannelsesfelter. Vi har længe haft en fornemmelse af, at der arbejdedes stykkevis og delt på alle disse områder. Nu skulle der skabes en mulighed for at se det hele i sammenhæng. En sætning, der nok kan blive årsag til adskillige drøftelser, er sætningen om, at de korterevarende videregående uddannelser vil komme ind i billedet på en ny måde. Det vil være nødvendigt også for uddannelsen på de højere udviklingsområder at tage dette op til overvejelse.

En reform, det også er nødvendigt at gøre opmærksom på, er den, der er antydet med det nye ministerium eller departement, der skal tage sig af miljøforureningen. Vi har drøftet disse problemer overmåde længe og ved alle, at det er meget udgiftkrævende reformer, der her kan komme, men forudsætningen for, at man i det hele taget kan komme i gang, er, at man får forberedt nogle strukturændringer og får nogle muligheder for at få tilrettelagt arbejdet. Der er også i statsministerens tale oplæg til noget sådant.

Om skattereformen behøver jeg blot at sige så meget, at placeringen af hr. Henry Grünbaum på finansministerposten indebærer, at man nu vil have kildeskatten ført igennem i overensstemmelse med det, der var socialdemokratiets oprindelige forslag på dette område.

Vi står over for nogle vældige problemer på jordlovgivningens område, og det er lovet, at man i et samarbejde med de øvrige partier i folketinget vil søge at nå frem til løsninger, der gør, at vi i særlig grad får reserveret vore rekreative områder, så de ikke kan blive opkøbt på urimelig måde.

Et særligt afsnit er det udenrigspolitiske.

Dér noterer vi med tilfredshed, at regeringen lægger op til at fortsætte afspændingspolitikken ved at deltage i udenrigspolitiske drøftelser og stille efter europæiske sikkerhedsforhandlinger, flersidede forhandlinger om dette område. Der er ikke efter min mening noget særlig eksplosivt i dette. Det er der vel egentlig heller ikke, når det drejer sig om anerkendelsen af Nordvietnam. Situationen er efterhånden ved at modnes stærkt på dette område, og jeg tror, der er adskillige også uden for socialdemokratiet og socialistisk folkeparti, der er ved at have en klar erkendelse af, at nu må tiden være inde til, at dette spørgsmål finder sin løsning.

Den væsentligste ting ved den udenrigspolitik, der lægges op til her, er den positive holdning til, at man finder frem til stadig større forståelse for hinandens problemer, og det er muligt, at jeg i den forbindelse skulle nævne et spørgsmål, som udenrigsministeren måske kan komme med nogle kommentarer til. Vi har i Europa en lang række resterende visumordninger, der faktisk er en hindring for, at det frie mellemfolkelige samarbejde kan udfoldes.

Der er også nogle linjer om en humanitær og uddannelsesmæssig bistand til undertrykte folk eller folkegrupper. Det er et udtryk for, at socialdemokratiet bekender sig til det internationale fællesskab og ønsker oprettelse af demokrati overalt i verden, hvor det er gørligt.

Det altoverskyggende problem for denne regering på det udenrigspolitiske område bliver nok imidlertid, i hvert fald inden for de første måneder, spørgsmålet om fællesmarkedet, og det er vist ikke nogen hemmelighed, at der i den socialdemokratiske folketingsgruppe er forskellige meninger om vores stillingtagen til, hvordan vi skal forholde os til en indmeldelse, men der er i hvert fald enighed om, at vi både her i tinget og i den offentlige debat stærkt må have understreget alle synspunkter. Det er sagt meget tydeligt i tiltrædelseserklæringen, at det bør være en alsidig orientering, som det offentlige yder støtte til, for at vi kan få den bedst mulige afklaring på dette område.

Om sikkerhedspolitikken skal jeg sige, at regeringen fortsat vedkender sig sin NATO-politik. Det er også rimeligt i den forbindelse måske også i dag at få en drøftelse af

[Orla Møller.]

oplægget til en forsvarsreform. Vi mener i socialdemokratiet, at det er nødvendigt at fremsætte forslag i overensstemmelse med det forslag, vi allerede har haft fremme, men det skal også siges, at vi er meget åbne for positive drøftelser og også for ændringer i et sådant forslag. Det gælder i øvrigt alt, hvad vi er kommet med af forslag, også det i går, at de er tænkt som oplæg til åbne og frie forhandlinger, og jeg skal slutte med nogle bemærkninger om selve samarbejdet her i folketinget.

Det var rimeligt og rigtigt af statsministeren i går at gøre opmærksom på, at selv om en afstemning får et temmelig skarpt skåret resultat, behøver det ikke at være udtryk for, at man fastfryser to fronter her i folketinget, i hvert fald ikke når det er lykkedes igennem et sagligt stykke arbejde at nå frem til at forene synspunkter, så resultatet er blevet anderledes, end den ene part havde lagt op til. Jeg tror, det er en væsentlig ting at få understreget. Jeg skal ikke drille med, at vi nu fik fastfrosset de tre partier fra den forrige regeringsperiode på en sådan måde, at vi måske skal have to fronter her i folketinget. Jeg tror ikke, at denne ene afstemning behøver at være udtryk for noget sådant, og jeg skal i hvert fald give udtryk for min forhåbning om, at det ikke er tilfældet.

Jeg må indrømme, at der var ting i debatten, som undrede en del, ikke det, at man kan blive forholdsvis enig om en bestemt holdning til et politisk spørgsmål, men nok så meget det, at argumentationen var temmelig enslydende for de 3 partier. Det kan nok undre lidt, når man er gået til valg på at ville præsentere sig som 3 selvstændige partier. Det afgørende at få sagt fra socialdemokratiets side i denne forbindelse er, at vi betragter ikke afstemningen i går som et udtryk for, at vi nu skal ligge og bekrige hinanden. Vi føler os overbevist om, at dette er en af de undtagelsesafstemninger, vi af og til må have i folketinget, men at vi i øvrigt på en lang række punkter som sædvanlig vil være i stand til i folketinget at finde frem til en fælles holdning til tingene.

Poul Schlüter: For det konservative folkeparti var valget den 21. september et dårligt valg. Jeg skal derfor ikke beklage mig over,

at vi nu er bragt i et oppositionspartis stilling, men derfor vil jeg alligevel gerne på mit partis vegne have sagt ved indledningen til denne debat, at vi ikke et øjeblik har fortrudt, at vi gik ind i KVR-regeringen, og at vi blev der. Vi har ikke fortrudt det hverken før eller efter den 21. september.

Vi mener også, at den politik, som blev ført under den regering, kan vi være bekendt. Den regeringsdannelse var jo en politisk nydannelse i vort land, og jeg tror, at den vil sætte sig langvarige spor, også spor, som vil række videre end til datoen den 21. september.

Socialdemokratiet vandt jo 8 mandater, og det var altså nok til, at statsministeren allerede valgnatten afslørede en noget umådeholden begejstring over resultatet, synes jeg. Det var, som om statsministeren slet ikke havde forståelse for det perspektiv, at socialdemokratiet nu har genvundet 8, men altså også kun 8 af de 14 mandater, som hidtil er tabt, medens partiet har været under hans ledelse. Valget var jo et fifty-fifty valg, det var så uafgjort, som et valg her i landet kan være, og derfor vil jeg også gerne nævne i dag, at det er en kendsgerning, at den 21. september fik KVR-partierne flere stemmer og også flere mandater end S og SF. Hertil føjer sig, at der var flere urepræsenterede ikke-socialistiske stemmer, end der var urepræsenterede socialistiske stemmer, og derfor mener vi også, at det var ganske på sin plads at fremsætte tanken om at overveje dannelsen af en regering bestående af fire partier. Vi havde to grunde til at gøre det. For det første, at en sådan regeringsdannelse kunne afbøde et uafklaret valgresultat og en vanskelig parlamentarisk situation i folketinget. For det andet, at den utvivlsomt ville være effektiv og handlekraftig omkring tilrettelæggelsen af Danmarks indtræden i fællesmarkedet og løsningsen af de omfattende problemer, der jo er i den sammenhæng, men det ville hr. J. O. Krag og socialdemokratiet altså ikke. Man afviste denne regeringsdannelse med standhaftighed.

Der kan måske nok komme en dag, måske også hurtigt, da statsministeren får anledning til at overveje, om hans holdning under de meget omtalte drøftelser i genforeningsværelset nu også var så klog, som han selv mente.

[Poul Schlüter.]

Men så kom altså de to folketingsmedlemmer valgt i Grønland og på Færøerne og pegede på hr. J. O. Krag som leder af en socialdemokratisk regering, og derved fik hr. J. O. Krag 89, men ikke halvdelen af tingets medlemmer bag sig. Det er naturligvis de grønlandske og de færøske folketingsmedlemmers grundlovmæssige ret, men også deres politiske ansvar at sikre dannelsen af en socialdemokratisk regering. Men så skal det også tilføjes, at derefter er det statsministerens ansvar, hvis der gennemføres en politik, som kun bygger på en enkelt stemmes flertal, og på trods af at S og SF fik en ringere tilslutning den 21. september end K, V og R. Ét er at danne regering på en enkelt stemmes overvægt, et andet at gennemføre storpolitiske enkeltsager med knebent flertal, f. eks. nationaliseringer eller andre drastiske omvæltninger. En sådan kurs vil vi advare statsministeren imod. Statsministeren oplevede jo også i et par timer i forgårs, at hans enmandsflertal i bogstaveligste forstand var afvæbnet.

Vi møder statsministeren og hans regering med en blanding af god vilje og skepsis. Den gode vilje, fordi vi anser det for at være vor parlamentariske pligt, skepsis, fordi vi kender statsministeren og husker de fristelser, han faldt for, da han sidste gang havde et flertal med SF. Jeg synes egentlig, at statsministeren på grundlag af valgresultatet burde vise en vis ydmyghed over for de store opgaver, han nu skal prøve at løse. Men jeg kan måske sige i al fredsommelighed, at det vel kræver en personlighedsfortrængning, som statsministeren nok ikke er i stand til at levere.

Valgresultatet pålægger alle fem partier her i salen en ganske særlig forpligtelse om mådehold og forstandighed. Derfor vil jeg også fremhæve, at vi agter at søge at udnytte vore mandater til at skaffe størst mulig indflydelse for vore synspunkter. Men statsministeren kan ikke vælge at samarbejde til hvilken side hver anden gang alene efter hans eget frie valg. Sådan kan det ikke forme sig. Og det kan heller ikke gavne samarbejdsmulighederne, hvis regeringen vil byde tinget eller samfundet de arbejdsvilkår, som regeringen dikterede under behandlingen af det første lovforslag, der allerede er gennemtruffet.

Så vil jeg gerne vende mig til det udenrigspolitiske afsnit i statsministerens tiltrædelsestale. Der udtrykkes klart et håb om fortsat bred enighed om de væsentlige træk i den danske udenrigspolitik. Jeg håber, at der også er vilje. Det har vi. Vi ser det som uhyre vigtigt, at der etableres et nært samarbejde om disse afgørende spørgsmål for vort land.

Jeg anser det for en hovedsætning i talen, at regeringen udtrykker, at man ikke ser noget sikkerhedspolitisk alternativ til NATO. Det er vi enige i, og vi er glade for den klare og præcise erkendelse. Vi ønsker ingen letsindige eksperimenter i den danske udenrigspolitik; det har vi ikke styrke til. Det må først og fremmest være opgaven, at vi søger at tage vare på vor egen sikkerhed. Det kan være svært nok for et mindre land.

Men så siger man i talen, at regeringen vil søge snarest at etablere gensidig diplomatisk forbindelse med Nordvietnam. Jeg går ud fra, at det ikke betyder, at man vil afbryde de diplomatiske forbindelser med Sydvietnam, således som SF har forlangt det. I motiveringen for dette standpunkt siger man, at et sådant skridt vil bringe Danmark på linje med Norge og bidrage til fremme af freden. Det første synes jeg er forkert udtrykt. Norge har jo ikke bevæget sig i denne sag, siden den norske regering blev dannet den 17. marts. Det andet er et postulat. Jeg ville da ønske, det var realistisk; men jeg tror ikke, det er realistisk, at Danmark har mulighed for afgørende at bidrage til at fremme freden i Sydøstasien. Gid det var så vel! Jeg må vel også have lov at gå ud fra, at Danmark ikke skal optage diplomatisk forbindelse før Norge, og jeg håber, at tidspunktet vil afhænge af en saglig udenrigspolitisk vurdering.

Der er nær sammenhæng mellem udenrigspolitikken på den ene side og forsvars- og sikkerhedspolitikken på den anden. Derfor må jeg sige, at det er uden glæde, vi i mit parti hilser bebudelsen af, at man vil genfremsætte socialdemokratiets forslag til en forsvarsreform. Både fra de fleste politiske og fra alle sagkyndige sider er dette forslag mødt usædvanlig afvisende og har fået en usædvanlig hård medfart. Det betyder da også, at vi ville få en svag øjeblikkelig dækningsstyrke, at det danske NATO-medlemskab let blev illusorisk, og at det fik konse-

[Poul Schlüter.]

kvenser for NATO-strategien, der for Danmark kunne være særdeles betænkelige. Nu kan jeg jo ikke vide, om forsvarsministerens møde i det daglige med sagkundskaben vil gøre indtryk på ham, men jeg vil da håbe — og jeg vil også sige, at jeg egentlig tror det — at forsvarsministeren efterhånden vil modnes til det ansvar, det nu engang er at være vort lands forsvarsminister.

Vi ved, at forsvarskommissionen, som arbejder med alle disse ting, skal slutte sit arbejde før den 1. juli 1972. Vi ved også, at der pågår tjenestetidsforsøg, som er spændende og vigtige. Hvorfor dog ikke afvente resultaterne af disse sagkyndige belysninger, inden vi tager stilling? Hertil kommer, at det er nærliggende at tro, at det socialdemokratiske forsvarsforslag vil blive dyrere end den nuværende ordning. Endelig vil jeg sige, at hvis tendensen til pludselig afsvækkelse af det vesteuropæiske forsvar breder sig fra den danske forsvarsminister til hans vesteuropæiske kolleger og bliver almindelig på et tidspunkt, hvor der snarest er tale om en militær forstærkning i den kommunistiske lejr, så kan det skade de seriøse afspændingsmuligheder. Foreløbig vil jeg nøjes med at spørge statsministeren, om man kan regne med, at man vil fortsætte de materielanskaffelser, der er behov for, efter den plan, som hidtil har været fulgt.

Så går jeg til markedsspørgsmålet. Ligesom regeringen vil jeg gerne bekræfte til slutningen til folketingets dagsorden fra maj 1967, bare for al klarheds skyld. Vi søger gerne et nært samarbejde med regeringen om at føre Danmark sikkert ind i fællesmarkedet. Når England har besluttet sig i næste uge, og når der er fundet praktiske løsninger på de øvrige nordiske landes markedsproblemer, er der ingen anden fornuftig vej for Danmark end at være med i opbygningen af et stort frihandelsområde i vor del af verden, som kan give os de fordele, det nu engang betyder ikke mindst for forbrugerne.

Om traktaten siger man i regeringserklæringen, at der nu kun er ét enkelt større problem tilbage, nemlig fiskeripolitikken. Jeg er tilfreds med denne klare erkendelse af, at langt de fleste store problemer er bragt af vejen.

Men der er én sag tilbage, der er én ting, vi endnu mangler at få bragt endeligt i or-

den i vor egen lovgivning, og det er spørgsmålet om den erhvervsmæssige udnyttelse af vore sparsomme rekreative områder. Den fratrådte regering fremsatte et lovforslag i foråret om en koncessionsordning for erhvervsmæssig udlejning af sommerhuse. Vi nåede ikke at få forslaget til første behandling, men det er kendt, at et embedsmandsudvalg senere har arbejdet videre med disse ting. Vi vil gerne udtrykke i dag, at hvis der kan påvises huller i vor lovgivning, som kan udnyttes til, at udlændinge, der ikke bor i Danmark, erhverver fast ejendom, er vi gerne med til at lukke sådanne huller. Derfor imødeser vi regeringens forslag på dette område, og jeg kan sige, at vi vil tage en aldeles saglig stilling til dem, når de bliver fremsat.

Så vil jeg gerne gøre nogle betragtninger om de økonomiske afsnit i statsministerens tiltrædelsestale. Hans hovedsætning var ikke kedelig, for det var sætningen om, at nu må der tilvejebringes den nødvendige fasthed og orden i landets økonomi. Det er jo rent polemisk, men velformet, bevares. „Nu“et“ forstår jeg må gå på socialdemokratiets pludselige erkendelse af, at en stram finanspolitik og en tilbageholdende udgiftspolitik virkelig er nødvendig. Jeg kan ikke lade være med at tænke på den kurs, socialdemokratiet i årevis har fulgt, når det drejer sig om skattepolitikken, og når det drejer sig om udgiftspolitikken.

Nu er vi jo på vej mod balance. Importoverskuddet er i de sidste 5 måneder, fra april til august, mindsket med godt 800 mill. kr., svarende til 23 pct. Der er sket en afdæmpning i importen, mens eksporten fortsat har været stigende. I første kvartal i år steg eksporten med knap 8 pct., i andet kvartal med 10 pct. og i de sidste 2 måneder med omkring 8½ pct. Linjen er da tydelig. I det sidste år, hr. J. O. Krag sidst var statsminister, havde Danmark den næsthøjeste prisstigning blandt alle OECD-landene, men i juli i år var vi dumpet ned — man skal nok hellere sige op — til sekstendepladsen. På trods af denne afdæmpning har vi fastholdt en høj beskæftigelse og en stigning i antallet af etablering af nye arbejdspladser, og vi har slet ikke det ledighedsproblem, man har i Sverige, der ellers på så mange måder, forstår jeg, er statsministerens forbillede.

[Poul Schlüter.]

Ja men så da kronens stilling? De to sidste socialdemokratiske regeringsperioder er sluttet med en devaluering, men hvordan ligger det nu? Udlandet bedømmer den danske økonomi med voksende tillid. Siden valutakrisens start i august er kronens værdi steget 3 pct. i forhold til dollaren. Kun tre af de valutaer, der daglig noteres på Københavns børs, er opskrevet mere end kronen. I forhold til alle øvrige er kronen revalueret mest. Hertil føjer sig så de virkninger, som vil følge af den fratrådte regerings politik, som førtes igennem i septembersamlingen: loftet over kommuneskatterne og den kraftige begrænsning i væksten i statsudgifterne. At der er et stykke vej tilbage, før vi endeligt får løst problemerne om betalingsbalanceunderskuddet, har vi selv fremhævet særdeles kraftigt — men der er altså allerede blevet skiftet spor længe før den nuværende stamminister forleden blev togfører.

Når statsministeren under debatten tidligere i dag — og dermed mener jeg i nat — talte om en fordobling af betalingsbalanceunderskuddet, mener jeg det er vildledende, ganske vildledende. Når hr. Grünbaun fremhævede så voldsomt, at den gamle regering modtog et underskud i størrelsen 2 milliarder kr. og afleverer et underskud i størrelsen 3½ milliard kr., ja, så er det altså for det første ikke en fordobling, men for det andet er det vildledende at nøjes med at sige dette. Det er det af to grunde, ja, der er egentlig tre. For det første har vi nu en langt større mængdemæssig omsætning i vor udenrigshandel, også i eksporten, og for det andet er der sket en vis pengeforringelse siden dengang. Det skal jeg ikke bestride; varerne koster mere pr. enhed nu, end de gjorde dengang. Den tredje grund er den, at vi har været genstand for en midlertidig meget uheldig udvikling i bytteforholdet, en udvikling i milliardstørrelsen. Disse ting anså hverken stats- eller finansministeren det i går for rimeligt at gøre opmærksom på. Sagen er jo den, at vi har et betalingsbalanceunderskud, som giver samme problemstørrelse nu som i 1960erne. Men det afgørende er, at tendensen er vendt, og det er der vist ingen, med undtagelse af den nydannede regering, som vil benægte.

Jeg synes, statsministeren i nat brillerede med nogle af de oratoriske behændigheds-

velser, han jo er en ubestridt mester i, da han karakteriserede den kortfristede gæld til udlandet. Den var ved årsskiftet, det tror jeg ingen vil bestride, i størrelsen 14-14,5 milliarder kr. Disse tal oplyste økonomiministeriet folketinget om i januar. Ifølge Nationalbankens oplysninger til regeringen skal denne udlandsgæld pr. 1. juli være faldet til 12,9 milliarder kr. Det er det, statsministeren får til en bemærkelsesværdig stigning i den seneste tid. Statsministeren forbigik fuldstændig, at den kortfristede gæld modsvares af kortfristede tilgodehavender, og størrelsen af dem er omkring 5,1 milliard kr. Det vil sige, at nettogælden er 7,8 milliarder kr. Det er den talstørrelse, statsministeren skal sammenholde med valutabeholdningen, der er på 3,2 milliarder kr., og ikke de andre og langt større tal. Men det så statsministeren væk fra, da han i en serie af replikker i nat fremhævede den danske rekord inden for den vestlige verden.

Dermed såede statsministeren selv ny mistillid til den danske økonomi ud over den, han har anskaffet ved indførelsen af loven om importafgifter i nat. Om statsministeren så vil nå sit erklærede mål med denne lovgivning, anser jeg for tvivlsomt. Jeg skal i dag blot fremhæve, at nok vil måske denne lov betyde en vis lettelse for visse hjemmemarkedsindustrier, men på den anden side vil den skabe vanskeligheder for en række eksportvirksomheder, og at én ting står helt fast, nemlig at denne lov må føre til prisstigninger. Statsministeren har sikret, så vidt jeg kan bedømme det, udløsning af en dyrtidsportion på et tidligere tidspunkt, end vi ellers ville have fået den.

Udgiftspolitikken hos det offentlige bliver i tiden, der kommer, lige så afgørende, som den har været hidtil. Derfor vil jeg gerne spørge: hvordan vil regeringen stille sig til de blokeringer af en lang række statsudgifter i størrelsen 480-490 mill. kr., som nu er udløbet pr. 15. oktober? Det bliver økonomiministerens første prøvesten. Den næste bliver, om man vil fastholde målet for den finansplan, den fratrådte regering lagde, og som betød begrænsning i stigningstakten i de offentlige udgifter.

Det andet hovedområde bliver selvfølgelig indkomstpolitikken. Jeg mener ikke, der er tvivl om, at loven, der er vedtaget i nat, bidrager til varige pris- og lønstigninger.

[Poul Schlüter.]

Der er ikke ét ord i statsministerens tale om en politik, som kan begrænse omkostningerne, og det er ingen tilfældighed. Jeg ved godt, at det er aldeles bevidst, at statsministeren lader, som om begrebet indkomstpolitik ikke eksisterer, hverken her i landet eller i andre. Men hvis statsministeren vil føre en kurs, hvor man afstår fra at begrænse omkostningsstigningerne, bringes vi let frem til den samme arbejdsløshed, som man har nu i Sverige.

Statsministeren taler, og gjorde det også i nat, om sporskifte. Ja jeg må nu sige, at alt synes at pege på, at socialdemokratiet nu har kørt os de første meter ad den gamle nedlagte sidelinje. Man har nu skaffet sig omkring 2,2 milliarder kr. mere i finansministerens kasse. Økonomiministeren sagde i nat, at der under udvalgsforhandlingen fra hans side var givet visse antydninger af, hvad disse penge skulle bruges til. Det var ikke noget uheldigt ordvalg. Jeg tror, det dækker fortræffeligt. Men det er ikke meget om et indkomstprovenu i størrelsen 2,2 milliarder kr. blot at give lette antydninger. Andre har talt klarere. Jeg tænker på en række nyudnævnte ministre, fra landbrugsministeren til boligministeren, som i glædesinterviewer i de seneste dage har fremsat en lang række ønsker om nye statsudgifter, og der ligger i snesevis af udgiftsforslag fra socialdemokratiets oppositionsperiode. Vi kender socialdemokratiets evne til at tære på et budgetteret overskud, som efterhånden smuldrer væk. Der er behov for en politik, som kan holde det danske omkostningsniveau nede. Behovet er vokset i løbet af det sidste døgn.

Min gruppes formand, hr. Ninn-Hansen, fremsatte i sommer, medens han var finansminister, en plan om etablering af et indkomstpolitisk nævn, som jeg gerne vil minde om i dag. Tanken var, at parterne på arbejdsmarkedet i kontakt med regeringen, inden hektiske lønforhandlinger begynder, skulle sikre imod omkostningsstigninger som dem, vi gang på gang har oplevet, og som aldrig har gavnet nogen, men blot skabt en inflatorisk udvikling og skadet vort lands konkurrenceevne. Bestræbelser mod omkostningsstigninger — sådan må jeg forstå regeringens tiltrædelsestale — har imidlertid ikke regeringens interesse. Derfor

vil jeg gerne sige i dag, at vi heri må finde en nødvendighed for, at vi selv fører vore tanker om et indkomstpolitisk nævn frem her i folketinget.

Det er i øvrigt tydeligt, at socialdemokratiet selv har blokeret sporskifteteknikken på et enkelt afgørende punkt. Jeg tænker på den geniale idé, som blev gjort til den store åbenbaring under valgkampen: ideen om, at Danmark skulle optage et formidabelt lån i Den internationale Valutafond for at anvende denne i en konvertering af den kortfristede gæld. Skal jeg forstå det sådan, at dette er fuseren, som blev aflivet på rekordtid? I statsministerens tale var der ikke en antydning af, at denne kæmpeidé har mulighed for sig.

Så var der en anden stor idé i det socialdemokratiske oplæg før valget, ideen om de velsignelser, et kapitalmarkedsråd skulle kunne tilbyde os. Hr. Hans Rasmussen har sagt nogle karske ting om denne idées kvalitet og har påvist, hvor lidt den nok vil gavne, og hvor meget den kan skade, for sagen er jo: hvem skal undvære af den sparsomme kapital, hvis andre skal have mere? Det har vi ikke hørt meget om. I det hele taget er det ganske uklart efter tiltrædelsestalens karakteristik af denne tanke, hvad den nærmere skal gå ud på. Foreløbig kan man ikke andet end tro, at den vil føre til en statsdirigering og et bureaukrati, som alle erfaringer fra alle andre lande efter min opfattelse viser at man må gå imod.

Der er én tanke omkring samordning, som jeg imidlertid gerne vil tilslutte mig, og det er, at man skal forhandle i den offentlige sektor, med kommunerne, om en samordning af statens og kommunernes budgetlægning. Det er vi enige i, for det er jo en tanke, som er rejst af den forrige regering. Både den tidligere indenrigsminister og den tidligere finansminister fremhævede det stærkt i september. Hvis vi skal kunne hæve loftet over kommunernes skatter, må der til næste år lægges faste rammer for en samlet offentlig budgetteringspolitik.

Om kildeskatten siger man, at den må vi nu have styr på. Det er et håndfast standpunkt, som er udtrykt med gribende enkelhed. Jeg synes, det er påfaldende, at der derefter kun er 7½ linje i talen, som konkretiserer, hvad det egentlig er, man vil. Alle kildeskattens velsignelser kom jo ikke

[Poul Schlüter.]

med vedtagelsen af hr. Grünbaums principlov, og alle fejlene kom heller ikke før senere. Hvis man ikke havde udsat kildeskateordningen et år, havde det ikke engang været muligt at luge de skrappeste tidslær ud af det blomsterbed, hr. Grünbaum såede, og som først rigtig groede frem i foråret 1968, efter at hr. Grünbaum havde forladt spirerne i vintermørket den 2. februar.

Jeg forstår, at regeringen har to overvejelser: at genindføre et standardfradrag og at gå ind for bruttotræk. Jeg tror, man skal tænke sig godt om, inden man gør det. Et standardfradrag vil næppe give den forenkling, man håber på, men snarere complice-re. Det skal jo både tilfalde lønmodtagere og en række andre, men altså ikke alle skatteydere. Det bliver forskelligt for gifte og ugifte, og en række udgifter kan alligevel ikke dækkes af standardfradraget. Derfor bliver der tale om en kontrol af hver eneste selvangivelse, hvor skatteyderen anvender det maksimale lønmodtagerfradrag på 1.500 kr., så vidt jeg kan se. Tror man, det bliver en forenkling?

Vi vil gerne overveje bruttotræk, men ikke hvis det forhindrer en definitiv kildeskat. Det er for os et hovedmål. Vi må væk fra a conto-beskatningen, som nødvendiggør hundredtusindtallet af senere slutopgørelser med ekstraskat eller tilbagebetaling, der giver ærgrelser og usikkerhed for skatteyderne og en svulmende og kostbar administration for det offentlige.

Vi har også andre ønsker om forenkling. Vi må overveje at lade de laveste indkomster gå ud af systemet. Vi må overveje at opkræve og indbetale kvartalsvis, og det må være et hovedmål at nå frem til et længere proportionalt skatte-træk. Det har naturligvis sine statsfinansielle forudsætninger, må man sige i samme åndedræt, og det gør jeg altså også; men det må være målet, at almindelige indtægter ikke beskattes med en højere procent af ekstra- og overarbejde. I dette ligger der fremdriftsmuligheder for samfundet, det vil

kunne give os en inspiration, at det bedre betaler sig at producere, tjene og spare mere.

Så vil jeg gerne om et par enkeltsager sige, at på boligområdet er det altså planen, at man vil skaffe os dyrere rentesikring i stedet for rentelån, og at man vil ophæve genudlejningsforhøjelserne. Det tror jeg vil føre dansk boligpolitik et årti tilbage. To ting vil man opnå: at smække et sugerør i statskassen, og at udradere udsigten til, at vi nogen sinde når frem til et frit og dermed mere retfærdigt boligmarked. Vi advarer imod denne linje, og det kan ikke overraske, at boligministeren allerede har givet udtryk for, at disse synspunkter regner han med at han kommer til at føre igennem alene. Det er sandelig en stærk mand, som her taler, i alt fald indtil videre.

Jeg vil også gerne fremhæve, at vi vil bidrage til at løse problemet om beskatning af pensionisternes ekstraindtægter. Fradragsprocenten foreslår man nedsat fra 60 til 30. Vi tror, det er en god løsning, men vi mener, at man samtidig må løse problemet om det skattemæssige overskud af pensionisternes parcelhuse. Det er ikke nok med en henstandsordning med grundskatterne, som skal gælde i alle kommuner.

På uddannelsesområdet vil vi advare imod, at man nu i hast gennemfører ændringer i loven om universiteternes styrelse. Det siges lidt kryptisk, at man foreslår studenternes repræsentation sikret gennem studenterrådene, og at det skal indpasses i loven. Vi advarer. Man skal ikke skabe organisationsvang igen i Danmark. Lad os afvente den 2-årige funktionstid, den nuværende lov har; den er kort nok endda.

Radiospredningsloven har vi to afgørende synspunkter om: vi ønsker Danmarks radios monopol afskaffet, og vi ønsker fastslået, at Danmarks radio ikke skal gå ind i kassetteproduktionen. Det er der mange andre som ganske udmærket og tilstrækkeligt kan klare.

Lad mig sige til sidst, at vi ønsker at være opposition her i folketinget i dette ords bedste forstand. Vi vil søge at skaffe os indfly-

[Poul Schlüter.]

delse på lovgivningen, og vi vil være utrættelige i at forsøge at få socialdemokratiet til at forstå, at det er dets ansvar og pligt på grundlag af valgresultatet at skabe et reelt samarbejde, ikke blot når SF ikke melder sig til tjeneste.

Men så vil jeg sige én ting til: hvis det ikke lykkes for os at få den indflydelse, hvis regeringen ikke vil følge tanken om bredt samarbejde op, vil vi give regeringen den stærke opposition, den fortjener. Hvis den gennemtrumfer sin lovgivning alene, skal den vide, at den får stærk opposition fra det konservative folkeparti.

Henry Christensen: Det går jo op og ned her i tilværelsen. (*Justitsministeren* [K. Axel Nielsen]: Hørt!). Ja, det har justitsministeren og statsministeren jo også erfaring for. Må jeg minde om, at i 1966 gik det vældigt opad for justitsministeren og for statsministeren. Dengang fik man et valg med et klart flertal, og man drog konsekvensen af dette flertal. Vi havde også valg i 1968, og det var også et ganske klart valg; man drog også konsekvensen af dette valgs tale. Men man må måske have lov til at sige, at valget den 21. september 1971 adskiller sig fra disse to meget klare tilfælde ved at give et valgresultat, der ikke nær så stærkt pegede på den ene eller den anden mulighed. Jo, jeg lagde godt mærke til, at statsministeren allerede valgaftenen mente, at det var ganske klart det hele. Jeg tror stadig, det er værd at minde om, at i den del af Danmark, hvor hovedspørgsmålet var den tidligere regering eller et S-SF-flertal, blev der ikke noget S-SF-flertal, og derfor var det vist ganske fornuftigt at erkende, at der ikke efter valgaftenen var et flertal bag de to centrale regeringsmuligheder, og derfor var det vist også ganske fornuftigt at afvente dels de grønlandske medlemmers standpunkt, dels udfaldet af valget på Færøerne. Den erkendelse nåede statsministeren jo da endelig også til.

Jeg vil gerne sige, også til hr. Orla Møller, at alle folketingsmedlemmer naturligvis har samme og lige ret. Det behøver hverken hr. Orla Møller eller andre socialdemokratiske folketingsmedlemmer, som de har gjort i en række tilfælde, at skrive belærende artik-

ler om for os. Men jeg må måske tilføje, at denne ret bør også omfatte det, som statsministeren jo kalder de nordatlantiske mandater. Jeg ved ikke, hvor velvalgt dette udtryk var, men nu skal vi føje statsministeren. At respektere disses ret til i givet fald ikke at lade sig inddrage i den parlamentariske opdeling, der foregår efter syddanske forhold, at sikre denne ret, kan vel lejlighedsvis endog være særdeles velmotiveret af hensyn til den særlige vælgerholdning i Grønland eller på Færøerne og altså også et ansvar, som må påhvile de syddanske partier.

På baggrund af, hvad jeg her har nævnt, måtte derfor et valgresultat, der ikke klart peger på den ene af de to under valgkampen fremhævede muligheder, efter venstres opfattelse have opfordret til overvejelse om en bred regeringsdannelse, og det måtte efter vor opfattelse yderligere være begrundet i den særlige beslutning, Danmark i det kommende år skal træffe med henblik på vort forhold til Europa og på baggrund af den økonomiske saneringspolitik. Men trods 3 partiers opfordring afviste socialdemokratiet. Man sagde, en sådan regeringsdannelse ikke havde været fremme under valgkampen. Det er naturligvis rigtigt, men ingen af de to hovedmuligheder havde jo fået det klare flertal bag sig. Man erklærede, at man ikke behøvede en bred regering, fordi der var enighed mellem de 4 partier om Europapolitikken, og i samme åndedrag sagde man, at det for øvrigt også var et argument, at de 4 partier ikke på forhånd var enige om den økonomiske politik. Det var altså en selvmodsigende argumentation, man mødte frem med.

Man burde, hvis man havde haft vilje, have sat sig hen og drøftet, om det havde været muligt at skaffe det fornødne fælles grundlag for en politik for den periode, man i givet fald ville have aftalt, og under fornøden gensidig hensyntagen.

Endelig fremhævedes det, at 89 medlemmer, der ønskede en socialdemokratisk regering, jo var mere end 88, der ønskede en bred regering. Ja, vel, men 89 var altså stadig væk ikke det absolutte flertal her i folketinget.

Når man ikke kom videre i forhandlingerne om en bred regeringsdannelse, kan det derfor slås fast, at det udelukkende skyldtes

[Henry Christensen.]

dårlig vilje hos socialdemokratiet. Det er selvfølgelig herefter også klart, at den socialdemokratiske regering, der nu er dannet, ikke har fået et mindre ansvar ved partiets absolutte afvisning af et bredere regerings-samarbejde, tværtimod. Man gør måske endog klogt i at indkalkulere, at sådan bedømmes det også, måske ikke i alle kredse, men i vide kredse af befolkningen.

Det parlamentariske grundlag for den regering, der nu er kommet til verden, er jo også klart. Det består foruden af det danske socialdemokrati af SF, af socialdemokratiet på Færøerne og af den højtærede Grønlandsminister, Knud Hertling.

SF er altså tilbage i sin gamle rolle og har jo allerede ydet sin første afgørende tjeneste. Det var, hvad vi oplevede i nat. Jeg forstår, at begge partier afsværges al tale om det røde kabinet. Jeg opfatter det næsten som en undskyldning for fortiden. Men det ændrer tilsyneladende ikke ved det faktum, at der føres det, man kalder orienterende samtaler, på statsministerens kontor, eller hvor man nu er i stand til at føre disse for-håndsorienterende samtaler med dem, der skal sikre regeringens forslag. Man sætte ølse for, man sætte ølse bag — den røde ølse beholder dog sin smag.

Tilbage bliver, at der bliver hængende — og det blev der også i nat — forskellige uoplyste spørgsmål. Hvad ligger der i de forhandlinger? Hvor meget binder den danske regering sig i forhandlingerne med SF? Aviser og andre kilder er jo fulde af rygter om, at det var SF, der fik aftvunget et løfte om, at importafgiften skal ind i dyrtidsreguleringen, eller at der skal sociale kompensationer på den ene og den anden måde, eller at hele provenuet skal anvendes osv.

Det er fuldstændig all right at træffe sådanne aftaler, men det ville være all right for en regering, der gerne vil appellere til samarbejde her i folketinget, at den så også klart oplyser folketinget om de eventuelle forpligtelser eller aftaler, den måtte have indgået, eller oplyser folketinget om, at der ikke er givet nogen form for indrømmelser af den art, som der nu svirrer rygter om. Uklarhed om disse ting er udtryk for en dårlig optræden fra regeringens side.

Jeg føler også anledning til at gøre en enkelt bemærkning om det parlamentariske

flertal, der er sikret ved Grønlandsministeren.

At statsministeren har ønsket derved at sikre et parlamentarisk flertal, har jeg ingen bemærkninger til, men jeg er lidt forbavset over, at det ses fremdraget, at det også er begrundet med særlige grønlandspolitiske motiver; det synes jeg måske trænger til en afklaring her i tinget. Det første, om statsministerens ønske om det parlamentariske flertal, er vi klar over, men det sidste har undret adskilligt. Jeg tror derfor, at venstres Grønlandsordfører, hr. Holger Hansen, senere vil stille nogle direkte spørgsmål. Jeg vil allerede her gerne sige, at Grønlandsministeren tager fejl, når han til Aalborg Stiftstidende som en motivering for, hvorfor han går ind i regeringen, udtaler, at hr. Holger Hansen jo er en enlig svale i venstre. Hr. Holger Hansen har ganske præcist stået for, hvad der var venstres Grønlandspolitik, og jeg kan slet ikke forstå, at en ny Grønlandsminister kan have interesse i at påstå det modsatte.

Hos statsministeren vil jeg derfor gerne have bekræftet, om der i de sidste års Grønlandspolitik, som ikke mindst venstre har været særlig aktiv i, er noget som helst grundlag for at påstå uenighed fra socialdemokratisk side. Jeg tror, at en klar udtalelse her er i høj grad tiltrængt.

Om de 3 tidligere regeringspartier gælder jo nu, at de hverken har lod eller del i og dermed heller ikke ansvar for regeringsdannelsen. De udgør altså den egentlige opposition.

Regeringen, der er kommet til på det snævrere mulige grundlag, har i sin tiltrædelseserklæring appelleret til samarbejde i folketinget. Føler regeringen mon i dag, at den selv har levet op til sin egen appel? Jeg tænker her ikke bare på indholdet af det forslag, den fik gennemtruffet i nat, jeg tænker i meget høj grad på den form og den behandlingsform over for folketinget, man gav dette forslag: et forslag, der præsenteres som led i en bredere sammenhæng, uden at regeringen har evnet at give eller villet give folketinget blot rimelige oplysninger om det nærmere konkrete indhold af denne sammenhæng, hvori regeringen selv ønsker dette forslag bedømt.

Tiltrædelseserklæringen, ja, den har regeringen jo næsten fået skjult ved sin anden

[Henry Christensen.]

virksomhed, og det er da egentlig synd, for den var pæn, den var næsten rund, og derfor skal jeg ikke bedømme regeringen ret meget efter tiltrædelseserklæringen, jeg tror, det mere må blive efter den praktiske politik. Det er regeringens valg, om den i afgørende situationer vil regere på sit eget snævre parlamentariske grundlag, eller om den vil søge formidlet et samarbejde, der bygger på fornøden og dermed naturligvis betydelig hensyntagen også til de 3 egentlige oppositionspartier.

I venstre er vi selvsagt indstillet på at respektere vælgerdommen og dermed også tingets parlamentariske sammensætning. Vi vil fra oppositionsbanken søge udnyttet mulighederne for størst mulig indflydelse på det grundlag, vi mener er rigtigt, men vor medvirken må naturligvis forudsætte resultater, som vi kan acceptere også ud fra den fornødne helhedsvurdering. Små lapperier, der ikke har denne sammenhæng, vil ikke være tilstrækkelige fristelser.

Disse 3 oppositionspartier er naturligvis selvstændige partier, hvor en ensartet holdning ikke kan ventes at foreligge ved hvert eneste lovgivningsområde, men de 3 partier har også draget den erfaring, at de om centrale hovedsynspunkter over for de ting, der er aktuelle i dette lands forhold i disse år, har en bredt sammenhængende indstilling, som vi derfor også ønsker må gøre sig gældende under de ændrede parlamentariske vilkår. Det kan også forudsætte en vis vilje til fornøden indbyrdes tolerance imellem disse 3 partier, og den ønsker venstre at være med til at realisere.

Vi vil derfor gerne advare mod de gentagne socialdemokratiske udtalelser, der mere end lader ane, at det er et politisk mål for socialdemokratiet at søge specielt sprængt et samarbejde mellem de 3 tidligere regeringspartier. Hvis socialdemokratiet mener det redeligt med talen om et samarbejde med folketinget, så bør det også indstille sig på den fornødne bredde i dette samarbejde. Derfor advarer jeg imod den meget udtalte lyst til fribytteri.

Når en socialdemokratisk folketingsmand i Aktuelt den 8. oktober i år skrev:

„Fælder vi tilbage til tidligere tiders siksakkurs,“

— altså socialdemokratiet —

„med kompromiser med de radikale, konservative og venstre, vil meget gå i stykker“,

så er det jo ikke en udtalelse, der lover alt for godt for socialdemokratiets vilje til samarbejde ud over sin egen snævre kreds.

Jeg skal i øvrigt ikke gå alt for dybt ind på regeringens tiltrædelseserklæring. Det kunne være fristende at sammenholde den med socialdemokratiets politik i oppositionsperioden. Jeg er derfor ikke i tvivl om, at det bliver opfattet som den venlighed, det er ment som, når jeg afstår fra denne fristelse. Problemet for regeringen er måske, at ikke alle, som nu har bidraget til at bringe regeringen til verden, vil være lige så hensynsfulde, når løbet skal køres.

I det udenrigspolitiske afsnit hæfter jeg mig især ved de positive linjer. Jeg skal i dag derfor nøjes med at erklære, at venstre som oppositionsparti er lige så beredt til at medvirke til et bredt samarbejde om Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik, som vi var som regeringsparti. Vi agter altså ikke at tage ved lære af enkelte fejltrin i den socialdemokratiske opposition. Vi går ud fra, at socialdemokratiet i regeringsposition vil lægge ikke mindre vægt på det brede samarbejde på disse områder i erkendelse af dets forudsætning for at give dansk udenrigspolitik den fornødne styrke.

Så meget desto mere må jeg advare regeringen imod at ville forcere fremsættelsen af sit forslag om en forsvarsreform. Jeg synes, det er mere end betænkeligt, at den nye forsvarsminister på forhånd synes at erklære sig tilfreds med et forlig mellem 2 eller 2½ af partierne her i folketinget, når Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik igennem så mange år og i så vid udstrækning er baseret på 4 partier. Venstre har et andet udgangspunkt og er derfor skuffet over, at landets nye forsvarsminister ikke helt anderledes lægger vægt på det bredest mulige grundlag for vor forsvarspolitik.

Jeg håber, statsministeren vil tage dette op til en seriøs drøftelse i sin regering. Det klogeste, regeringen derfor i dag kunne gøre, var at erklære, at den, inden den kommer til folketinget med forsvarsforslag, vil afvente resultatet af den forsvarskommission, der er nedsat og er i fuld gang med sit arbejde.

Ja, markedspolitikken. Fremfor noget vil det jo blive denne regerings historiske opgave

[Henry Christensen.]

at føre Danmark ind i samarbejdet med det europæiske fællesmarked. Vi kan i venstre erklære os tilfreds med regeringens klart erklærede målsætning i tiltrædelsestalen. Det fremgår heraf tydeligt, at regeringen alene føler sig bundet af og forpligtet over for beslutningsgrundlaget fra maj 1967, som det er bekræftet ved senere lejligheder her i folketinget. Det er også venstres grundlag.

Jeg skal også erklære mig indforstået med de tidsterminer, regeringen har stillet op. Vi underkender ikke, at der i markedspolitikken oven i købet kan vise sig at være visse fordele ved, at socialdemokratiet har fået regeringsansvar. Jeg glæder mig da over, at statsministeren forleden til B.T. kunne erklære, efter at man havde diskuteret sagen i den socialdemokratiske folketingsgruppe om de modstandere, man havde fået ind i gruppen, at selv de 6, som blev valgt på bl. a. kraftig modstand mod fællesmarkedet, ser ud til at ville opgive deres modstand med tiden. Det er et område, jeg ønsker statsministeren held og lykke til.

Venstre er indstillet på at yde sin medvirken i det kommende arbejde. Jeg går ud fra, at i denne historiske sag bør og vil der ikke opstå vanskeligheder med at finde de fornødne samarbejdsformer mellem de kræfter her i tinget, der skal bære denne sag igennem. Jeg vil i øvrigt også gerne understrege, at vi i den kommende tid ikke blot bør understrege og fremhæve vore handelsmæssige og økonomiske interesser i et udvidet europæisk samarbejde, men i måske nok så høj grad gøre vores holdning til solidaritet med det øvrige Vesteuropa klar.

Det andet store hovedområde er jo samfundsøkonomien. Vi er tilfredse så langt, at regeringen prioriterer denne opgave så højt, som tilfældet er. Vi synes nok, det varede længe med en socialdemokratisk erkendelse heraf. Vi synes også nok, at regeringen er startet med i meget høj grad at lade taktiske overvejelser spille ind mere end lysten til en åben og samlet drøftelse med folketinget. Man forstår måske hensigten. Man vender sig i formen i ganske usædvanlig grad imod den foregående regerings indsats. Man retter foregøgende beskyldninger imod den, som heldigvis ikke er almindelige i ordentlig politisk debat. Men i virkelighedens verden læg-

ger man nok så meget et enormt røgsløv ud over den kolossale drejning fra sin egen uansvarlige oppositionspolitik til det ansvar, man føler der følger af regeringsdannelsen.

Skævhederne i vor samfundsøkonomi er jo ikke af ny dato. Det har stort set været hovedproblemerne gennem 1960erne, og igennem alt for mange år var denne udvikling jo omgivet af stor socialdemokratisk ubekymrethed. Den foregående regering tog denne kamp alvorligt op. Jeg vil ikke benægte, at kampen måske først for alvor skærpedes igennem de sidste 2½ år, i øvrigt almindeligvis under voldsom socialdemokratisk modstand. Kampen blev ført på et bredt områdefelt: realkreditreformen, pengepolitikken, den sociale fond, der skulle sikre øget opsparing til gavn for erhvervslivet, var én front, den stadig utilstrækkelige indkomstpolitik dækkede en anden front, en tredje og ikke mindst afgørende var finanspolitikken, og her måtte i første omgang statsindtægterne bære hovedbyrden, fordi det tager længere tid at bremse udgiftsstigningerne.

Men helt afgørende var det, at der også på denne front og stadig alt for ofte under socialdemokratisk modstand blev taget virkelig fat. Det gjaldt efterhånden såvel statens som kommunernes udgifter. Resultatet er da også blevet, at de offentlige udgifters vækst i løbet af den foregående regerings periode op til det kommende budgetår faldt fra 8 pct. til 5 pct. Det er i kraft af disse led, at de sidste 10 års skæve udvikling nu for alvor er ved at vende. Den nye regering er trådt til, hvor forbrugsstigningen herhjemme er stærkt begrænset, hvor importen stiger mindre end igennem mange år, og hvor eksportstigningerne nu klart overstiger importstigningerne. Den vil yderligere få hjælp af de igennem de seneste måneder opnåede, lykkeligvis forbedrede priser på vore landbrugsekspor og årets store høst. Vi har stadig for stor inflation, men i modsætning til under tidligere socialdemokratiske regeringer, hvor vi ofte lå i toppen, ligger vi nu placeret i midten i forhold til de lande, vi i særlig grad samhandler med.

Hvis den samfundsøkonomiske sanering skal lykkes, må vi derfor først og fremmest fortsætte netop den økonomiske linje, som her var anlagt. Vores opfattelse var, at der var gennemført den fornødne finanspolitiske

[Henry Christensen.]

stramning, og at hovedindsatsen nu måtte samle sig om at sikre en stadig forbedret situation for konkurrenceevnen og sikre også i kraft af det perspektiv, redegørelsen om udviklingen frem til 1985 tegner, at den forudne andel af ressourcer, kapitalmæssigt og arbejdsmæssigt, er til rådighed for erhvervslevet fremfor til øget rådighed for det offentlige.

Det er disse to afgørende led, der ikke har fået den tilstrækkelig fremtrædende plads, men en tilbageskudt plads, for den ene dels vedkommende oven i købet en udskudt plads, i den økonomiske politik, socialdemokratiet i aftes fik gennemført. Her var det 2,2 milliarder kr. i øgede indtægter til statskassen og altså begrænsninger, der var det afgørende led.

Samtidig afviser socialdemokratiet og regeringen at interessere sig for indkomstpoltik. Hvor længe tror man man kan opretholde dette standpunkt i det Danmark, hvis erhvervsliv er så vældig afhængigt af, hvorledes vores konkurrenceevne er over for den øvrige verden?

Til gengæld stilles vi over for forslaget om et kapitalmarkedsråd. Det skal bl. a. ses som en særlig venlighed over for erhvervslivet. Hvordan er regeringens holdning, hvis erhvervslivet, hvis Industrirådet, Grosserer-Societetet, Landbrugsrådet osv. har den opfattelse, at det vil være en ulykkelig og uheldig ting at etablere et kapitalmarkedsråd, hvor man vil lade det afgørende blive en politisk tilrettelagt styring fremfor den markeds mekanisme, vi kender i kapitalformidlingen her i landet? Der bliver jo ikke én eneste krone mere kapital ved, at man etablerer et kapitalmarkedsråd. Der bliver mere administration, og der bliver i høj grad farlige politiske perspektiver.

Nej, jeg tror, regeringen skal indstille sig på, at den i meget høj grad vil blive bedømt på, om den evner at opretholde den linje i henseende til begrænsning af væksten i det samlede offentlige forbrug, der blev tilrettelagt under den forrige regering. Jeg vil gerne sige, at her ønsker jeg i hvert fald den nye, hvad hedder det, budget- og økonomiminister al mulig held og lykke til at sætte sig med hele sin vægt tungt på udgiftslovene. Jeg tror, det bliver den afgørende prøve for ham og for regeringen.

Man bliver ikke alt for optimistisk, når man i øvrigt ser regeringens præsentation, heller ikke i tiltrædelsestalen. Den taler pænt om tilbageholdenhed, men vi får at vide, at nu skal der genindføres rentesikringsordning og bruges penge til det, nu skal der flere penge, mange flere penge, til bolig-sikringen, nu skal der mange flere penge til den statslige bygge- og boligfond. Jeg tør nok sige, at hvis man havde interesse i konkurrenceevne og inflationsbekæmpelse, så havde man ikke taget munden så fuld på det område, som man her har gjort.

Vi får at vide, at nu skal nye ekstra udgiftkrævende forslag iværksættes på undervisningsområdet, vi får at vide, at der skal ske andre ting, der koster penge, og ved siden af det har vi alle de nye og nydelige ministres udtalelser. Boligministeren lover jo endnu mere i sine udtalelser til offentligheden, og der står i tiltrædelseserklæringen, at kulturministeren snarest vil have et statsligt tv 2, finansieret af staten, tilvejebragt, og at han snarest vil have sat billetpriserne i teatrene ned; også det skal der bruges penge til.

Den nye socialminister forklarer, at det sandelig som princip skal være sådan, at vi skal have gratis adgang til børnehaver og vuggestuer også for de mest velhavende her i landet; jo, der er udgifter i denne regering.

Jeg må måske give det råd, at regeringen i fremtiden forsøgte at samle sine overvejelser i åbningstalen, sådan at vi ikke skulle bruge dels åbningstalen, dels alle de supplerende ministererklæringer. Det var vist allerede Stauning, der engang sagde — og sådan har den nuværende statsminister måske også tænkt —: jeg har aldrig oplevet ministre, der sagde for lidt, men jeg har somme tider oplevet det modsatte. Må jeg give det råd også til ministre, at man prøver at give en samlet præsentation, at man viser tillid til, at det evner statsministeren at gøre.

Vi har også fået en forureningsbekæmpelsesminister. Jeg vil gerne sige, at jeg tror, der er almindelig enighed i folketinget om, at her står vi over for — ja, det gælder ikke ministeren, men problemet, der ligger bag — en af de meget store aktuelle udfordringer i vort samfund. Det giver også vanskeligheder, og jeg er især glad for, at regeringen erklærer, at det kræver prioritering; her er

[Henry Christensen.]

jo tale om en hurtig omvendelse fra den højtærede nyudnævnte minister sammenlignet med, da vi sidst diskuterede det problem kort før valget, for dér kunne man efter ministerens opfattelse bruge hele kasseoverskuddet til denne opgaves løsning. Men jeg takker for en hurtig tilpasning; den kan også blive nødvendig på andre områder.

Jeg vil gerne gøre et par enkelte tilføjelser vedrørende problemer, jeg beder taget med op i den kommende politiske overvejelse. Jeg tror, vi i fremtiden kommer til at lægge særlig vægt på en lokaliseringspolitik både ud fra miljømæssige begrundelser, også af hensyn til storbymiljøet, og af hensyn til at få standset den udvikling i retning af stagnation og mistillid, der er i en række af landets svage egne. Jeg tror, en af de ting, der for øvrigt hører med i dette billede, er, at vi kommer videre med den byrdeudligningsreform, den foregående regering havde taget fat på. Den var dengang erklæret som et første skridt, hvor man måtte videre, efterhånden som man fik de fornødne erfaringer. Jeg glædede mig dengang over, at den socialdemokratiske opposition var meget ivrig for at komme videre, og er derfor lidt skuffet over, at dette, som dengang var et vigtigt led for den, ikke indgik i tiltrædelseserklæringen. Jeg vil gerne opfordre til, at man, når vi nu får de nye erfaringer, som vi jo får i disse dage, om skatteprocenterne i amter og kommuner, er parat til at drage de fornødne erfaringer og hurtigt komme videre. Her vil man finde en god samarbejdspartner i venstre, i givet fald en stærk opposition.

Ja, så ville jeg også gerne sige to ting om et af de problemer, som vi har mødt de seneste uger, nemlig den radiokonflikt, der har hindret statsministeren i at få alle sine seneste nyheder bragt ud. Jeg er enig i den ministerudtalelse, der gik ud på, at dette naturligvis ikke er en livsvigtig konflikt. Men alligevel kunne det måske give anledning til overvejelse, at det, som er det fornemste og stærkest virkende kommunikationsmiddel i det moderne samfund, og som er baseret på et rent statsmonopol, også indebærer magt til, at de ansatte grupper kan hindre enhver oplysning, f. eks. om dannelsen af en ny regering i Danmark eller om det forslag, der nu skulle gennemføres så

hurtigt, som tilfældet var, og som det havde haft stor betydning at bringe hurtigt besked til befolkningen og erhvervsvirksomhederne om. Jeg nævner det bare som et problem, der måske kunne give os alle anledning til nogen overvejelse.

Det andet, jeg gerne ville sige om det, er, at jeg tror ikke, der er nogen af partierne, der er fri for ansvar for forløbet, sådan som det har været. Jeg ønsker altså heller ikke at fralægge mit parti nogen del af ansvaret for det hidtidige forløb, men jeg vil alligevel gerne sige, at med de erfaringer, vi har indhøstet i den seneste tid, er jeg meget betænkelig, hvis man inden for en knap tid skal have afgjort et så kompliceret og omfattende problem som ophavsretproblemet også med de perspektiver, der er knyttet til det. Jeg tror ikke, det egner sig til nogen form for hasteløsning, og videre tror jeg, at det i hvert fald burde afvente, at man havde gjort sig klart, hvad man vil bruge det til. Jeg vil her gerne sige, at vi har et monopol for de æterbårne udsendelser, men vi har ikke et monopol for den øvrige del: kassetteproduktion, filmproduktion osv., og her er det efter vores opfattelse afgørende, at man ikke hverken ved licensmidler eller statsmidler skaber nogen form for ulighed i den konkurrence, det er muligt at opretholde på disse områder.

Til sidst vil jeg gerne sige til statsministeren, at han har jo den fordel, at han er en erfaren skipper, men hvis jeg måtte give ham et råd, så var det, at han hurtigst muligt skulle kassere sit gamle søkort og ikke sejle videre efter det, sådan som han gjorde i nat.

Niels Helveg Petersen: Det blev sagt under valgkampen, at den var den kedeligste i mands minde. Til gengæld må man nok sige, at valgresultatet blev meget spændende, nok også mere spændende, end vi brød os om, for det resulterede jo i stort set dødt løb imellem de hovedkonstellationer, der tilbød sig for vælgerne.

Resultatet af regeringsdannelsen blev ikke en regering, som efter min vurdering har de bedste muligheder for under politisk stabilitet at lægge en fast linje. Den har et flertal på 89-88, som jo ret beset ikke er et flertal, men i hvert fald har den ikke et flertal imod sig.

[Niels Helveg Petersen.]

Når jeg fremdrager dette, er det ikke for at harcelere over regeringens spinkle grundlag, men kun for åt påpege det. Statsministerens hidtidige ytringer indeholder intet som helst om dette forhold, som dog må anses for at være af en vis betydning, men det er måske statsministerens berømte beskedenhed, der forbyder ham at komme ind på dette punkt.

I øvrigt må jeg sige, at jeg er ikke enig med statsministeren i, at den regering, der blev resultatet af valget, var den naturlige løsning. Således som valget faldt ud, havde efter vor opfattelse en 4 parti regering været den naturlige løsning. Den skulle have haft den dobbelte opgave at tilrettelægge det videre økonomiske saneringsarbejde og at fuldføre forhandlingerne om Danmarks tilslutning til fællesmarkedet. Det er begge opgaver, som kommer til at stille meget store krav til den politiske ledelse i landet, og jeg tror, at den regering, der blev dannet, kan få meget svært ved at leve op til de meget store krav. Den har i hvert fald kun en chance derfor, hvis den i praksis viser sig villig til et åbent samarbejde her i folketinget. Det ville stemme meget dårligt med danske parlamentariske traditioner, hvis det spinklest tænkelige flertal gennemførte vidtrækkende reformer hen over hovedet på det størst tænkelige mindretal. Det kunne få uheldige følger for det politiske arbejde her i landet.

Det radikale venstre erkender, at der er nye vilkår her i folketingssalen. Vi erkender, at mandatstillingen lægger en forpligtelse ikke bare på regeringspartiet, men også på oppositionspartier. Vi agter ganske i overensstemmelse med det radikale venstres holdning og traditioner som oppositionsparti at arbejde for de samme synspunkter og lægge den samme ansvarlighed for dagen, som vi ville gøre, hvis vi var regeringsparti. Vi har ikke i sinde at bruge den socialdemokratiske opskrift på oppositionspolitik, hvilket burde trøste den nuværende regering. Vi vil føle samme ansvar både over for de økonomiske og politiske problemer, som vi står over for. Vi er med et udtryk, statsministeren anvendte i går aftes, klar til at gøre dagens gerning.

Vi har forud for valget fremlagt et program, der indeholder de hovedretningslinjer, som vi mener det er nødvendigt at følge for

at løse vore problemer uden at sætte reformarbejdet i stå. Regeringen behøver ikke at famle i blinde, når det drejer sig om at få at vide, hvad vi anser hovedopgaverne for at være, og hvorledes vi mener de bør løses.

Omvendt er vi stadig på afgørende punkter i vildrede med socialdemokratiets hovedlinje. Vi var det under valgkampen, og vi er det også efter statsministerens tiltrædelsestale. Regeringen og statsministeren vil i det radikale program kunne finde anvisninger på, hvad vi anser for at være nødvendigt at gennemføre og muligt at gennemføre. Der er ikke noget stort restoplæg, men vi har besluttet at reservere et oplæg til regeringens ministre til råd og vejledning; flere udtalelser tyder på, at det kan være nødvendigt.

Det vil være på sin plads at gøre nogle få bemærkninger om det udenrigspolitiske. Socialdemokratiet gav i oppositionstiden udtryk for et ønske om, at landet skulle føre en mere aktiv udenrigspolitik. Ønsket om en aktiv udenrigspolitik for fred og afspænding og for at udnytte alle vore muligheder i den retning deles helt og fuldt af det radikale venstre. Vi har fremsat forslag om, at Danmark skal gå i spidsen med at stille midler til rådighed for utraditionelt arbejde på dette område. Vi har foreslået, at der skal anvendes beløb svarende til 1 pct. af forsvarsudgifterne til disse formål, bl. a. til oprettelse af et internationalt råd til forskning og information om internationale konflikter.

Vi er tilfreds med regeringens erklæring på det udenrigspolitiske område. Den bebudede aktive udenrigspolitik følger jo ganske de synspunkter, som den tidligere regering lagde for dagen, når det drejer sig om NATO-politikken, når det drejer sig om den europæiske afspænding, når det drejer sig om konsultationerne mellem fællesmarkedslandene og ansøgerlandene, når det drejer sig om de væsentlige udenrigspolitiske spørgsmål i det hele taget.

Der opstod under valgkampen en vis tvivl og usikkerhed omkring socialdemokratiets markedspolitik. En sådan tvivl vil det ikke være berettiget at nære efter tiltrædelseserklæringen. Regeringen erklærer sig her indstillet på at afslutte forhandlingerne med fællesmarkedet, at fremlægge traktatudkast her i folketinget, erklærer sig indstillet på med partierne at ville drøfte de problemer,

[Niels Heivæg Petersen.]

der rejser sig omkring kontrollen med de rekreative områder, vil også drøfte med partierne problemerne omkring prisstigninger på jord og fast ejendom, og det radikale venstre er rede til sådanne drøftelser. Det har vi sagt i valgkampen, og det står vi ved.

Jeg har et par spørgsmål om det markedspolitiske afsnit i statsministerens tale. Hvad betyder det, når man siger, at man ønsker et mere fuldstændigt materiale til belysning af fællesmarkedets hele retlige samarbejdsgrundlag? Jeg har i al beskedenhed forsøgt at følge fællesmarkedsdiskussionen i nogle år, og disse formuleringer er ganske nye for mig. Jeg ville gerne have oplyst, hvad det er for ekstra vurderinger af det hele retlige samarbejdsgrundlag, som vi ikke har haft hidtil, og som vi nu kan vente os.

Dernæst vil jeg gerne spørge nærmere om, hvorledes regeringen vil sikre den alsidige og grundige oplysning forud for folkeafstemningen, som man giver udtryk for at man vil sikre. Jeg tror, at alle partier uanset standpunkt til fællesmarkedet og alle medlemmer i denne sal ganske uanset personligt standpunkt til fællesmarkedet er dybt interesseret i, at vi får en seriøs diskussion af, hvorledes informationsvirksomheden forud for folkeafstemningen skal tilrettelægges. Jeg opfordrer til, at der mellem partierne snarest kan føres sådanne drøftelser. Jeg har hørt, at noget sådant er under opsejling, og vil gerne nærmere have bekræftet, hvorledes man tænker sig at gribe sagen an.

Jeg er nødt til at gøre nogle bemærkninger om særtolden også i forbindelse med det udenrigspolitiske afsnit. Vi mener, det er afgørende, at stater holder deres udenrigspolitiske aftaler. Vi mener ikke, man skal løbe fra sådanne aftaler, og vi mener slet ikke, at små stater har nogen fordel af det eller bør gøre det. Vi har en dyb interesse i, at det ikke kan siges, at internationale forpligtelser, internationale aftaler ikke er det papir værd, de er skrevet på. Hvis en sådan opfattelse breder sig, vil det i første række ramme de små nationer.

Igennem det radikale venstres virksomhed i udenrigspolitiske anliggender går det som en rød tråd, at vi har krævet respekt for indgåede internationale aftaler, har ønsket, at man skulle rette sig efter dem for dermed ligesom at få opbygget et internationalt system, hvor man afgjorde sine stridigheder på basis af indgåede aftaler, og det bryder man efter vor opfattelse med den særavgift, man nu indfører. Allerede af den grund ville det radikale venstre ikke have været i stand til at støtte dette forslag. Vi mister ligesom én gang for alle vor ret til at foreholde andre nationer deres pligt til at overholde de aftaler, som også de er gået ind på. Det gælder jo klart nok i handelspolitikken og udenrigsøkonomien. Det gælder inden for EFTA, det gælder inden for GATT, men det gælder jo i sidste instans og principielt set også over for alle andre former for internationale aftaler. Det gælder over for menneskerettighederne, det gælder i det hele taget over for alle former for aftaler, hvor man kunne sige, at det var egentlig bekvemt for os netop i denne situation at se bort fra dem. Hvis alle stater anlægger det synspunkt, at man kan se bort fra dem, når det passer i deres eget kram, så kan der ikke laves internationale aftaler. Vi lægger vægt på den side af særtolden, og vi synes, man fra regeringens side har taget sig denne side af sagen alt for let. Vi mener i virkeligheden, at vor internationale troværdighed sættes på spil.

Økonomi- og budgetministeren sagde, at vi befinder os ikke i 1930'erne, og det har han jo så indlysende ret i. Men vi kan meget hurtigt komme tilbage til 1930'ernes situation, hvis alle stater, som har vanskeligheder med deres betalingsbalance, tyr til de samme metoder, som vi gjorde her i nat. Det vil komme til at undergrave mangeårige bestræbelser for at frigøre den internationale handel, bestræbelser, som jo har ført til en hidtil uset stigning i den almindelige befolknings levevilkår i den vestlige verden. Vi kan ikke være tjent med, at denne linje skal brydes og nu skal afløses af fortvivlede forsøg på at eksportere arbejdsløshed til hin-

[Niels Hølvæg Petersen.]

anden til gavn for ingen, allermindst til gavn for små lande og allermindst til gavn for Danmark.

Dertil kommer, at særtolden ikke kan anses for at være et egnet middel til at løse vore økonomiske vanskeligheder. Den skyder ligesom ved siden af de fundamentale problemer, vi står over for. Den bidrager jo ikke, som finansministeren udtrykte det, til at stabilisere byerhvervenes konkurrenceevne både på hjemmemarkedet og på eksportmarkederne. At den ikke gør det på eksportmarkederne, turde være så åbenbart.

Hvordan skulle den kunne styrke vor konkurrenceevne på eksportmarkederne? Tværtimod må man da forvente, at konkurrenceevnen på eksportmarkederne snarest vil blive udhulet som følge af de omkostningsvirkninger, der kommer af særtolden, ganske på samme måde som omkostningsvirkninger følger af en devaluering. Danske virksomheder får nu lettelser på hjemmemarkedet, men samtidig er der en risiko for, at de øger deres afsætning netop på hjemmemarkedet, fordi det er en bedre forretning for de enkelte virksomheder. Det behøver ikke at være en varig forbedring for os, tværtimod.

De importkonkurrerende virksomheder får jo heller ikke øget deres konkurrenceevne på grund af midlertidig beskyttelse. Finansministeren var inde på dette synspunkt temmelig langstrakt. Jeg synes, det er udtryk for gammeldags protektionistisk opfattelse at tro, at man øger sin konkurrenceevne ved en midlertidig beskyttelse, og det er jo også, når det drejer sig om, hvordan man betegner disse ting, noget roderi at udtrykke det på den måde, for det er jo i strid med alle erfaringer. Og endelig: hvad er konkurrenceevne? Ja, det er da i hvert fald ikke udtryk for konkurrenceevne, at man kan konkurrere, når man lukker konkurrenten ude. Vi kan ikke leve af hjemmemarkedsindustri, vi kan heller ikke leve af, at hjemmemarkedsindustrien nu får forbedrede muligheder for indtjening eller profit, som det jo også hedder. Vi forstår ikke, at man ikke i højere grad har haft opmærksomheden henvendt på, at dette vil give visse virksomheder øgede profitmuligheder

på hjemmemarkedet, som der i og for sig ikke er nogen rimelighed i.

I øvrigt er der at sige om hele denne diskussion, at det vel egentlig ikke er vores internationale konkurrenceevne, det er galt med. Vores problem er jo i al korthed, at vi anvender vore ressourcer i kraft af arbejdskraft og kapital i for høj grad på privatforbrug, offentligt forbrug og boligbyggeri og i mindre omfang og i for ringe omfang på erhvervsinvestering og udbygning af vores produktionsapparat. Når man gør det, vil der ganske automatisk også være for lidt kapital tilovers til en indsats for at rette betalingsbalancen op. Over for dette strukturproblem hjælper særtolden ikke, den rammer ved siden af.

Statsministeren gjorde et stykke ud af i nat at sige, at dette var udtryk for et særligt mod fra regeringens side. Jeg kan ikke indse det. Jeg kan ikke indse, at det er udtryk for noget særligt mod, at man ligesom eksporterer symptomerne på sine egne vanskeligheder til udlandet. Man kan i hvert fald ikke vente, at udenlandske regeringer møder i deputation på slotspladsen. Man har nu eksporteret vanskelighederne til dem, som nok kan protestere formelt og diplomatisk, men i hvert fald ikke kan gøre sig gældende i den indenrigspolitiske diskussion, og derfor er det ikke udtryk for noget særligt mod. Modet har man behov for, når man skal gennemføre strukturforandringer i vor økonomi, når man skal flytte ressourcerne fra de områder, hvor vi har været vant til at forkæle os selv, flytte dem fra det private forbrug og fra det offentlige forbrug over på industriproduktionen.

Jeg synes ikke, det skal have lov til at stå uimodsagt, at statsministeren i nat sagde, at der jo i den tidligere regerings tid ingen indsats blev gjort på dette område. Jeg vil pege på, at der i den tidligere regerings tid skete en meget kraftig opbremsning af ressourceforbruget i den offentlige sektor som helhed, stat og kommuner sammenlagt, at der løbende skete en kraftig opbremsning også af det private forbrug, og at vi på begge områder mødte stærk socialdemokratisk modstand. Når disse indgreb ikke har virket tilfredsstillende hurtigt, heller ikke efter vor opfattelse, hænger det ganske nøje sammen med, at der samtidig gennemførtes

[Niels Helveg Petersen.]

to store reformer, kommunalreformen og kildeskattereformen, som på afgørende tidspunkter og måder kom på tværs af de bestræbelser, som man i øvrigt udfoldede.

Når man nu hele tiden fremhæver den store kortfristede gæld, vi har til udlandet, og bruger denne kortfristede gæld som en advarsel og siger: ja men det står jo galt til, noget må gøres, så vil jeg sige, at dette er ikke argumenter, man behøver at tage i anvendelse over for partier, der i 3 $\frac{1}{2}$ år har været ved regeringsmagten. Det er ikke for at overbevise os om vanskelighederne i vor økonomi, om omfanget af vanskelighederne, at man behøver at bruge et sådant argument. Jeg kan kun se én grund til, at et sådant argument bruges: for at overbevise egne tilhængere om, at det virkelig er en alvorlig situation, man står i, en erkendelse, man ikke var indstillet på til fulde at drage, medens man var i opposition.

Men denne regering har jo i hele denne sag én meget stor fordel fremfor den tidligere regering. Den har en opposition, som forstår problemets omfang, og som er indstillet på at arbejde efter det.

Jeg skal herefter vende mig til statsministerens tiltrædelsestale. Den var, synes jeg, præget af en indre modsætning. På den ene side fremhæver regeringen, at det er nødvendigt at holde igen over for udvidelse af den offentlige aktivitet, både den statslige og den kommunale; og hvad det sidste angår, er det jo i hvert fald så helt afgjort nye toner, som vi hilser velkommen. Vi mener selv, det er nødvendigt, og at det er godt med agtpågivenhed. Men resten af tiltrædelsestalen står jo egentlig meget dårligt til disse erklærede principper om tilbageholdenhed. Den er et katalog over ønsker om forbedringer, der vil medføre store udgiftsforøgelser, også større udgiftsforøgelser, end der kan blive plads til, hvis man agter at holde igen på den offentlige aktivitetsstigning. Og denne del af talen kan bedst sammenlignes med en stor smørrebrødsdel. Der er mange gode sager — det er ikke alle, der falder i vor smag — men regeringen har ikke sat krydser på sedlen. Hvad vil man have først? Hvad vil man helst have? Det er der ingen angivelser af. Vi ved, vi kan ikke spise det hele. Vi kan heller ikke i en 4-årig periode spise alt det, som her præsenteres.

Heller ikke før valget kunne socialdemokratiet bekvemme sig til at sige, hvad det var, man foretrak på bekostning af noget andet, og det kunne være galt nok. Men efter valget, i en position som ansvarlig regering, har regeringen pligt til at vælge. Igen vil jeg her henvise til det radikale venstres program, hvor vi angiver, hvad vi ville gennemføre, og hvad vi kunne gennemføre.

Jeg spekulerer på, hvornår socialdemokratiet for alvor indser, at det i de kommende års politik ikke er tilstrækkeligt at rulle sine reformønsker op hulter til bulter, men at det er nødvendigt at vælge og sige: vi ønsker det og det på bekostning af det og det. Det kræver mere mod, og det kræver også lidt mere omtanke. Men det vil også være en forbedring af den politiske debat.

Jeg er som sagt ikke imponeret af det mod, man udviser over for de fundamentale balanceproblemer i dansk økonomi, og det bygger jeg bl. a. på det afsnit i talen, som vedrører boligproblemerne, hvor der bebudes en linje, som er i modstrid med den hidtidige politik og helt klart i modsætning også til ønsket om at styrke erhvervenes investeringer. Det boligpolitiske afsnit er et eksempel på, at oppositionstiden alligevel kommer til at kaste en lang skygge ind i tilværelsen som regering. Man bebuder en forøgelse af den statslige subsidiering af boligforbruget, og det er ikke det, der er brug for. Det er ganske i strid med ønskerne om at reservere mere kapital til eksporterhvervene. Det er i strid med det råd, som de økonomisk sagkyndige igennem årene har givet skiftende regeringer. Det er i strid med bestræbelserne for at gennemføre de mere omfattende strukturændringer i vor økonomiske politik.

Fra det radikale venstre skal der lyde en kraftig advarsel imod en forøgelse af statssubsidieringen på boligforbrugets område. Boligforbrug er som bekendt den mest kapitalkrævende form for investering, der findes. Følger man de angivelser, man har lagt, så bliver der mindre kapital til erhvervene, så bliver der ikke tale om en opretning af betalingsbalancen. Det forbyder nu engang visse elementære sammenhænge.

Må jeg i forbindelse med boligpolitikken spørge: har man opgivet at hæve moms-godtgørelsen, eller har man indset, at problemet er mere kompliceret, end man ville

[Niels Helvæg Petersen.]

forstå, da man var i opposition? Og hvad mener man i øvrigt med udtrykket: det nødvendige byggeri, herunder boligbyggeri? Kan man ikke komme sine egne tanker lidt nærmere? Hvad er nødvendigt, og hvad er rimeligt?

Jeg skal herefter komme ind på nogle enkeltheder i talen. Om forsvaret får vi at vide, at socialdemokratiet agter at genfremsætte sit forslag med visse ændringer, som der ikke nærmere er redegjort for. Socialdemokratiet kender vore synspunkter i denne sag. Man ved, at der efter radikal vurdering er grundlag for en nedsættelse af tjenestetiden. Man ved også, at der efter vor vurdering ikke er mulighed for at gennemføre forslaget om en betydelig forøgelse af det hvervede mandskab uden betydelige udgiftsstigninger og under alle omstændigheder først efter meget lang tids forberedelse. Vi håber, at regeringen har mærket sig disse synspunkter, og at det bl. a. er det, der ligger i ordene om, at forslaget skal fremsættes med visse ændringer.

Kapitalmarkedsrådet præsenteres i tiltrædelsestalen i sin hidtil mest udvandede skikkelse. Der var engang, hvor der ikke var grænser for, hvad det kunne udrette. Nu hedder det heroisk, at regeringen vil tage et initiativ til en drøftelse med henblik på skabelse af en lovgivning, der kan give en ramme omkring det videre samarbejde gennem et kapitalmarkedsråd.

Det er dunkelt udtrykt, det er formentlig også temmelig dunkelt tænkt. Men godt for det. Jeg tror ikke, at der i hele den grundlæggende tanke om et kapitalmarkedsråd har ligget noget, som kunne hjælpe os ud af vore vanskeligheder. Det betyder ikke, at vi anser kapitalmarkedet for at være en hellig ko, der ikke kan røres ved. Der er da problemer på vores kapitalområde, der er bl. a. problemer med at skaffe kapital til nye virksomheder; men det er ikke problemer, som løses i og med, at man bebuder, man vil nedsætte et kapitalmarkedsråd. Dermed har man jo intet som helst sagt om, hvad det er, der skal ske i dette kapitalmarkedsråd, og det er i det hele taget disse anvisninger, vi savner.

Regeringen bebuder, at man vil videreføre perspektivplanarbejdet. Man vil også udarbejde en perspektivplan for udviklingen

i det private erhvervsliv. Det skal jeg ikke indvende noget imod. Jeg mener, det er en rigtig tanke; det radikale venstre har selv udtalt sig til fordel for det. Men jeg kan ikke tilbageholde det spørgsmål: Hvad er meningen med mere arbejde af perspektivplanart? Ja, meningen må være, at man skal drage nogle konsekvenser af det, og det har regeringen i hvert fald ikke hidtil villet, hverken før eller efter regeringsdannelsen. Den tør ikke vælge mellem sine egne ønsker, og den har hidtil også ladet hånt om perspektivplanredegørelsens klare advarsel mod at forøge ressourceanvendelsen til boligbyggeri. Perspektivplanarbejde kan være meget godt, men det, der betyder noget, er jo også, hvilke konsekvenser man drager, og hidtil har man enten ingen draget, eller også har man, skønner jeg, draget de forkerte.

Om uddannelsespolitikken kunne jeg sige flere pæne ting både om hr. Orla Møllers tale i dag og om indholdet af statsministerens tiltrædelsestale; der var i det adskilligt, som ligger ganske på linje med den uddannelsespolitik, som har været ført, og som vi også ønsker at føre i de kommende år.

Der er et enkelt punkt, hvor jeg må komme med en advarsel. Vi må fraråde, at regeringen agter at pille en enkelt detalje ud til behandling nu, nemlig spørgsmålet om studenterrådenes enerepræsentation i styrelsesloven. Det er det radikale venstres opfattelse, at styrelsesloven må være sådan indrettet, at der bliver tale om direkte valg til de styrende organer med mulighed for repræsentation også for mindretal. Det er et vigtigt princip, og vi må advare imod, at man foregriber revisionstidspunktet. Det bebudes, at man vil gennemføre en samarbejdsaftale med de statsansattes organisationer. Nu kunne jeg fristes til at sige: det er da vel først og fremmest med de statsansatte, man skal samarbejde. Mit parti ønsker på dette punkt, som vi har givet udtryk for det, at man skal gå meget vidt. Vi mener, det offentlige bør gå i spidsen med hensyn til at give sine ansatte øget medbestemmelse. Det offentlige skal ikke bare ligge på baghjul af det private arbejdsmarked, således som det udkast til en ny samarbejdsaftale, der foreligger, er udtryk for. Det er ikke tilstrækkeligt, det går ikke vidt nok, og jeg håber, at regeringen vil notere sig dette synspunkt.

[Niels Helveg Petersen.]

Om forureningen skal jeg ikke gøre mange bemærkninger; jeg går ud fra, at der bliver lejlighed til senere diskussion om hele dette spørgsmål. Jeg vil tro, at der er ganske overordentlig meget, der taler for den administrative koncentration af forureningsbekæmpelsen, som nu er sket. Vi ønsker fra det radikale venstres side en forstærket indsats på området. Vi ønsker også at være med til at skaffe de fornødne midler til en forøget forureningsbekæmpelse.

Men når det er sagt, vil jeg gerne føje til, at jeg er betænkelig ved, at regeringen nu tilsyneladende anser kortlægningsarbejdet for afsluttet. Det er kommet langt, men det er vist for tidligt at sige, at det er kommet langt nok, f. eks. er hele spørgsmålet om industriens forurening jo bogstavelig talt ikke belyst. Jeg opfordrer til, at regeringen i hvert fald ikke på disse områder standser kortlægningen, men tværtimod søger på alle måder at fremme vor viden om sagen; den er faktisk ikke så stor, som vi i mange henseender kunne ønske os det.

Vi glæder os over, at man bebuder et beslutningsgrundlag for prioriteringen af de store trafikinvesteringer. Det lyder fornuftigt. Vi har efterlyst det. Jeg går så også ud fra, at dette indebærer, at ingen store trafikinvesteringer iværksættes, forinden dette beslutningsgrundlag foreligger, og jeg går ud fra, at det gælder såvel de trafikinvesteringer, der direkte henhører under staten, som andre former for trafikinvesteringer. Det, der er det afgørende, må vel være trafiksektoren som helhed.

Men må jeg i forbindelse med trafikproblemerne spørge: hvad er der blevet af planen om, at man skulle finansiere de store broprojekter samtidig og ved hjælp af udenlandsk låntagning? Har man fornuftigvis opgivet forestillingen om, at en sådan finansieringsform løser noget problem, eller gemmer man blot tanken til senere anvendelse?

Regeringen siger, at der skal være fasthed og linje i den økonomiske politik. Hvad vi hidtil har set, giver ikke så meget håb om det. Man har præsenteret dele af sin 4 års plan, og det er ikke lige godt, andre dele af 4 års planen har man glemt, og det er straks bedre. Men jeg må atter understrege, at vore økonomiske problemer er dybtliggende

strukturproblemer, der ikke løses med lidt kapitalmarkedsråd og lidt særtold. Økonomi er noget grumme indviklet noget for de fleste, men hovedproblemet i vor økonomi er ikke så svært at forstå: vi har igennem en længere årrække anvendt for stor en del af vore ressourcer af arbejdskraft og kapital til privat og offentligt forbrug og boligforbrug og for ringe en del til erhvervene. Derfor har vi underskud på betalingsbalancen, og det bliver vi ved med at have, hvis vi bliver ved med at øge det private og offentlige forbrug.

I vort septemberprogram har vi opstillet, hvad vi mener der er grundlag for at bruge på de forskellige områder, hvis vi i løbet af en kortere årrække skal nå balance mellem import og eksport. Med uforandret boligbyggeri, med en stor tilbageholdenhed med offentlig og privat forbrugsudvidelse har vi en mulighed for at nå en varig balance i løbet af nogle år uden at sætte reformarbejdet i stå. Lykkes det ikke at nå denne balance forholdsvis hurtigt, rammer det vore muligheder for fortsat fremgang og for at fastholde den fulde beskæftigelse. Jeg tror ikke, man kan sige, at det, vi hidtil har set, er udtryk for, at regeringen til fulde har forstået omfanget af disse problemer. Så mødte man ikke med en uprioriteret ønskeseddel om en offentlig forbrugsudvidelse, og så mødte man ikke frem med øget statssubsidiering til boligforbrug.

En regering skal ikke dømmes på, hvad den siger den vil gøre, den skal dømmes på, hvad den faktisk gør, og det radikale venstre vil bedømme regeringens forslag på deres egne fortjenester, efterhånden som de fremkommer. Vi vil bedømme dem enkeltvis og i den sammenhæng, de indgår. Vi lægger ikke op til nej-politik eller til negativ oppositionspolitik. Tværtimod har vi som grundlag for vor oppositionspolitik et program, der er meget konkret i sine anvisninger, meget realistisk med sine løfter og meget forpligtende for vor politiske linje. Man kan finde vore standpunkter og kende vor holdning, hvis det er det, man er alvorligt interesseret i. Vi synes, regeringen har gjort en dårlig start, men håber, fortsættelsen bliver bedre.

Ømann: Såvel VKR som socialdemokratiet erklærede før valget og til behagelig vejledning for vælgerne, at valget stod mellem

[Ømann.]

Baunsgaard og Krag. De tre tidligere regeringspartier har grundigt forberedt befolkningen på, at hvis det blev Krag, måtte han nok støtte sig på SF. Med den kærlighed, som især hr. Hilmar Baunsgaard har til mit parti, som har måttet påtage sig at frembære en hel del af de tidligere radikale mærkesager, er der ingen tvivl om, hvilke følelser hr. Hilmar Baunsgaard med sin socialistforskrækkelse har forsøgt at fremkalde.

Men vælgerne valgte altså Krag. De valgte også SF trods hr. Hilmar Baunsgaards, hr. Poul Hartlings og hr. Ninn-Hansens ædle bestræbelser. Det er resultaterne, der tæller, også valgresultatet.

Det burde have været langt værre for VKR, for hvad var det, disse tre partier gjorde i fællig eller ikke gjorde? De lavede et lavrenteesperiment i 1968, frigjorde kræfter, som gav rekordrente og en larmende inflation, gav frit spil for spekulation og arbejdsfri gevinster, foretog en grov omfordeling — i det skjulte og smart, ad skattevejenes irgange — til skade for befolkningen og ikke engang til gavn for Danmarks overklasse, endsiges for erhvervslevet. De påførte befolkningen den ene skatteforhøjelse efter den anden og kunne ikke gennemføre det, de kaldte indkomspolitik, som tilsigtede at skåne ret smalle befolkningsgrupper, og som skulle bæres af lønmodtagernes brede masse.

VKR havde fortjent en værre skæbne, som alene deres overvægt i presse og i tv har frelst dem for.

Nu mener jeg ikke, at alt, hvad de gjorde, var udslag af klassepolitisk ondskab. En hel del blev gjort eller undladt i forvirring over, at de gammeldags økonomiske styringsmidler, finanspolitik, skattepolitik, pengepolitik og den såkaldte indkomspolitik, ikke længere slog til.

Efter at vi havde oplevet denne kostbare forestilling, som egentlig var værre, end befolkningen kunne vide og i dag kan vide, drog SF en klar konklusion. Det nytter ikke at fortsætte i samme økonomiske skure, hvis dette land overhovedet skal bestå. Det er nok almindeligt bekendt efterhånden, at vi ikke vil indgå regeringssamarbejde eller andet forudaftalt samarbejde med noget parti, der vil føre Danmark ind i fællesmarkedet — hr. Aksel Larsen vil senere behandle

dette emne. Det er nok knap så bekendt, at vi samtidig har sagt, at det ligeledes ville være en betingelse for et samarbejde af den nævnte art, at der finder et sporskifte sted i den økonomiske politik, et systemskifte.

Det vil sige, at vi på forhånd, før valget, gav afkald på den politiske indflydelse, et sådant samarbejde ville give, hvis vi ikke fik opfyldt denne betingelse. Hvorfor gjorde vi det? Fordi vi indså, at et sådant samarbejde i alle tilfælde måtte strande, hvis der ikke skete et sådant sporskifte.

SF pegede altså efter valget på en socialdemokratisk mindretalsregering som det eneste politisk mulige. Tiltrædelsestalen fastholder kursen imod fællesmarkedet, skønt — jeg indrømmer det — kun i de nødtørftigste vendinger. Der er altså alene af denne grund ikke basis for et forud fastlagt samarbejde mellem socialdemokratiet og SF. Men der er mulighed for samarbejde fra sag til sag. Det er under denne formel, socialdemokratiet og SF har en mulighed for at opfylde deres forpligtelse over for de mange vælgere, der gav dem deres tillid.

Og der er jo nok at tage fat på. Den meget alvorlige valutasituation, den truende arbejdsløshed nødvendiggør snævert formålsbestemte foranstaltninger, som ikke alle er behagelige, og som heller ikke kan være mere konstruktive, end afværgeforanstaltninger sædvanligvis er.

I nat gennemførtes et sådant skridt af socialdemokratiet og SF i fællesskab. Foranstaltningen over for importen var nødvendig. Den havde været det længe. Den fremførtes af regeringen Krag, der jo siges at basere sig på et usikkert grundlag, og hvis oplæg i tiltrædelseserklæringen aviserne spæede ville være blødt, fordi det så sandelig ikke måtte fornærme nogen. Det er væsentligt på dette stadium af regeringens virke at slå fast, dels at flertallet var der, selv om det i nat blev endnu mere nordatlantisk, end hr. Dahlgaard bryder sig om at fatte, dels at der ved hjælp af det kan gennemføres nødvendige sager af ret så indgribende og diskussionsgivende karakter. Dette må være en både betryggende og forpligtende erkendelse for socialdemokratiet. Hos VKR førte denne erkendelse i nat ikke ligefrem i retning af det samarbejdende folkestyre. Der er altså muligheder. Hvad kan man så af tiltrædelsestalen udlede om, hvad de kan

[Ømann.]

benyttet til, hvad de kan udmøntes i? Her må det siges helt klart, at SF vil bestræbe sig for at få realiseret mest muligt af sit program. Ud over helt akutte afværgeforanstaltninger er det nødvendigt at rette opmærksomheden på 3 punkter.

For det første: vi må ændre den indkomstfordeling, den byrdefordeling, som er forvredet under den borgerlige regering med vort forfærdelige skattesystem som hovedinstrument. Skattesnyderiet kan og må nu bekæmpes. De skævt fordelende fradrag og fiduser må afskaffes. Beskatningen må omfatte også de arbejdsfri indkomster, så at de direkte skatter, der er blevet alt for høje, kan lettes. Det kan også en oprydning i den uoverskuelige skatteadministration bidrage til. Denne omdirigering af indkomsterne vil jeg råde socialdemokraterne til at medvirke til, hvis der skal skabes medvind i befolkningens flertal for regeringen.

Til det klimamæssige hører for det andet en bekæmpelse af inflationen. Pengenes flugt over i faste værdier er til skade for industriinvesteringerne, for opsparingen og for et stabilt omkostningsniveau, og dette påkalder indgreb over en bred front: inddragning af værdistigninger på jord, reform af hele vores lånesystem, standsningen af den sjakren med Danmarks jord, som finder sted. Her vil jeg gerne sige, at den jordlovgivning er ikke nødvendig af hensyn til EF, allerede fordi jeg mener, at vi ikke kommer derind, men den er nødvendig, hvis vi overhovedet skal sikre befolkningen rådighed over dette land.

For det tredje — og det er vel nok det væsentligste, for hvilket de to andre punkter sådan set er forudsætninger — er det nødvendigt at udvide den samfundsnødvendige produktion. Erhvervslivet må så at sige indlemmes i samfundet, trække på hammel sammen med lønmodtagerne fremfor at opretholde en misforstået selvstændighed. Hvis erhvervslivet skal tjene befolkningen, må det styres af befolkningen. Derfor må folketinget have fat i styringen af kapitalen og investeringsvirksomheden. Jeg mener, at konsekvensen heraf må være, at banker og pengeinstitutter må overtages af samfundet. Der må udformes et låne- og investeringsprogram for den eksisterende værdifulde industri såvel som for fremtidens industri.

De eksisterende erhvervssubsidier må revideres og omdirigeres, og alt dette må mødes med en dybtgående demokratiseringsproces fra neden på alle arbejdspladser.

Der er i tiltrædelsestalen berøringspunkter med en sådan politik. Men netop hvad den økonomiske politik og industripolitikken angår, er linjen ret så forsigtig, svag i vilje og konturer. Det, der her lægges op til, er i det højeste en slags Harpsunddemokrati, der ser en løsning i samtaler og aftaler med et kapitalistisk erhvervsliv. En sådan politik alene har jo netop i Sverige vist sin utilstrækkelighed i de seneste dage.

Vi har i dag et kapitalistisk erhvervsliv, men det mener jeg må bringes til den erkendelse, at det vel egentlig kun har eksistensberettigelse i et samarbejde med befolkningen og undergivet en overordnet økonomisk planlægning. Her savner jeg en angivelse af i tiltrædelsestalen, at fremtidens industriopbygning må ske på samfundets vilkår og ikke på private interessers vilkår.

Men der er i tiltrædelsestalen delforslag, som passer sammen med et sådant syn på samfund og erhvervsliv, og her vil jeg gerne tilføje i anledning af hr. Henry Christensens nysgerrighed med hensyn til, hvilke aftaler der ligger mellem socialdemokratiet og SF, at der ligger den aftale, som jeg kan tillade mig at citere fra bemærkningerne i nattens betænkning:

„Det provenu, afgiften indbringer, kan anvendes til en erhvervsfremmende politik efter de generelle linjer, der er fremført over for udvalget. Det vil kunne danne udgangspunktet for en investeringsvirksomhed, hvor samfundet og erhvervslivet inden for rammerne af et kapitalmarkedsråd samarbejder om et spor-skifte i landets økonomiske udvikling.“

Aksel Larsen: Dels tirsdag og onsdag og dels under de foregående ordførertaler i dag er der gjort så fyldestgørende status over de mere eller navnlig mindre velsignelsesrige virkninger af, at Danmark i næsten 4 år har haft en regering, der kunne glæde sig over en kompakt majoritet af de borgerlige partier her i tinget, at jeg kan lade den økonomiske og skattepolitiske side af sagen ligge i de bemærkninger, jeg nu skal fremkomme med.

Jeg vil imidlertid benytte lejligheden til

[Aksel Larsen.]

at takke den afgåede regering, fordi den til slut gjorde i hvert fald én god gerning: den udskrev valg på et tidspunkt, hvor dette ganske vist ikke kunne vente ret meget længere. Min tak var blevet endnu mere velbegrundet, hvis regeringen Baunsgaard allerede den 22. september havde gjort alvor af sin i forvejen trufne beslutning: at demissionere. Alle tre regeringspartiers ledere havde jo forud for valgdagen erkendt og oplyst, at kun hvis der også efter valget stod en solid majoritet bag den trekantede regering, ville denne være i stand til at fortsætte. Alligevel lod man, som om man klamrede sig til den mulighed, at Færøvalget kunne redde en majoritet på én stemme hjem, og at dette så alligevel ville være nok.

I den tænkebokstid, regeringen havde skaffet sig ved at udskrive valget så sent, at Færøvalget først kunne finde sted den 5. oktober, har mange forlystet sig med mærkelige statsretlige betragtninger over, hvorvidt medlemmer af det danske folketing, der i overenstemmelse med grundlov og valglov var valgt på Færøerne og Grønland, nu også havde — eller burde have — stemmeret i folketinget, når det drejer sig om sådan noget som regeringsdannelsen. Sådanne betragtninger er vi stødt på tidligere, og jeg har tidligere taget til orde imod dem. Jeg erindrere om den periode, hvor man anfægtede hr. Gams ret til at sidde i regering, fordi han var valgt i Grønland. Selv om betragtningerne har været fremført tidligere, bliver de ikke mere anstændige. Forhåbentlig slipper vi for at møde dem i fremtiden.

De 14 dages pause eller stilstand efter valgdagen blev delvis udfyldt med et sælsomt mellem spil. De tre daværende regeringspartier foregav, at der måtte være en naturlig basis for en såkaldt samlingsregering bestående af disse tre partier og socialdemokratiet. Statsminister Hilmar Baunsgaard gik oven i købet til kongen og bad allerhøjest samme undersøge mulighederne for dannelse af en sådan firkantet blokregering. Det tør vistnok siges, at dette var et klunget forsøg på at tildele kongen en aktiv politisk rolle, som forfatningen ikke giver hjemmel for, og hvis kongen havde haft andre rådgivere end statsministeren, burde de have sagt til ham, at det skulle han holde fingrene fra.

Hr. Hilmar Baunsgaard har offentligt undskyldt sig med, at han var jo nødt til som statsminister at give kongen dette råd, da et flertal af folketingets partier havde bedt ham om det. Det er da vist ellers sivet ud, at hr. Hilmar Baunsgaard selv er medlem af et af disse partier, og at han ikke mod sin egen vilje kunne være blevet bedt om det.

I øvrigt er det klart for alle, at forslaget om en firkantet regering ikke var alvorligt ment og ikke kunne være alvorligt ment. Det var udelukkende et taktisk spillægteri. Rent i forbigående må det vel nævnes, at kun hvis socialdemokratiet var et politisk selvmorderparti, kunne det tænkes, at socialdemokratiet hoppede på limpinden.

Politisk mere væsentligt er det naturligvis, at i en sådan regeringsblok ville socialdemokraterne komme til at sidde og virke af de tre nu afdankede regeringspartiers politiske nåde. Hertil kommer begrundelsen for ideen: den, at de fire partier, der er tilhængere af dansk medlemskab af det europæiske fællesmarked, burde danne fælles regering for at sikre, at Danmark også bliver medlem af EF.

Man forestiller sig altså en regeringsblok og en blok i folketinget, der alene ved sin etablering skulle afgøre sagen på forhånd og dermed gøre såvel en senere folketingsafgørelse som formentlig også den bebudede folkeafstemning illusorisk.

Det er i alle henseender et lykkeligt skibbrud, som denne idé led, eller for at sige det i folketingets bevingede sprog: det var et dødfødt barn, som løb ud i sandet.

Vi har altså nu det resultat af valget, alle kendte selve valgnatten, nemlig en socialdemokratisk mindretalsregering, den eneste regering, der var mulighed for efter mandatfordelingen i tinget.

Denne mandatfordeling harmonerer ganske vist ikke med den politiske opfattelse, vælgerne tilkendegav ved deres stemmeafgivning. Hvilke subtile begrundelser man end giver for valglovens spærregler, så turde dog de ved dette valg afgivne omtrent 200.000 stemmer, der ikke fik nogen repræsentation i folketinget, være et anskueligt bevis for, at valgloven er affattet i strid med grundloven, som i § 31 foreskriver, at der skal sikres „en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne“. Når

[Aksel Larsen.]

socialistisk folkeparti i nær fremtid på ny fremsætter forslag om ophævelse af spærre-reglerne, kan vi måske regne med større forståelse for, at grundloven og demokratiets regler skal overholdes, end vi har mødt tidligere her i dette ting.

Det er fuldt forståeligt, at statsministeren ikke i tirsdags var i stand til udførligt at redegøre for regeringens kommende politik. Når vi sammenholder hans programtale med det såkaldte 4 års program, der vedtoges på socialdemokratiets årsmøde, og vel også sammenholder den med socialdemokratiets politik gennem 3 $\frac{1}{2}$ års oppositionstilværelse, kan vi vel danne os et indtryk af, hvad regeringspartiet og regeringen fører i sit skjold eller burde føre i sit skjold.

Om selv om regeringen på grund af den økonomiske situation i og for sig med rette mener at måtte være tilbageholdende med stærkt udgiftkrævende reformer, så kan vi forhåbentlig gå ud fra, at den vil være opmærksom på, at der kan være tale om endda meget store reformer, der ikke bebyrder statskassen, skattereformer f. eks., og at der også kan være tale om indtægtgivende reformer.

Hvad det udenrigspolitiske afsnit af statsministerens tale angår, vil jeg være nødsaget til at koncentrere mig om det, der har med markedspolitikken at gøre, men jeg har dog en nødvendig bemærkning om u-landsstøtten, om De Forenede Nationer og om det humanitære hjælpearbejde for flygtninge.

Vi har været i situationer før, der kunne minde om den situation, der nu er opstået efter den vestpakistanske regerings myrderier på befolkningen i Østpakistan. Men jeg tror sjældent, at vi har været ude for så katastrofale følger af noget, der vistnok statsretligt og i De Forenede Nationer registreres som en stats indre anliggender, man ikke kan gribe ind i. Her er vi altså i den situation, at som følge af det diktatur, der fra de politiske og militære magthavere i en stat er etableret over et vist område af denne stat, hersker der nu ubeskrivelig nød

og elendighed, og over 9 millioner mennesker har måttet flygte over grænsen til et andet land, hvorefter man laver indsamlinger rundt omkring i verden for at skaffe humanitær hjælp og redde flest muligt af de sultende fra døden. Det er prisværdigt, men det er dog spørgsmålet, om ikke visse lande — og jeg synes, Danmark her godt kunne gå i spidsen — bl. a. i De Forenede Nationer burde rejse dette spørgsmål. Skal det være sådan, at man af respekt for formelle påstande om en regerings suveræne ret til at afgøre, hvad der skal ske inden for landets formelle grænser, skal finde sig i hvilke som helst overgreb og myrderier og skal finde sig i, at de ulykkelige følger deraf bliver læsset over på andre lande?

Regeringen er en mindretalsregering, ja vel, men det er ikke dermed sagt, at den behøver at leve livet farligt, eller at den kommer til at leve livet farligt. Jeg kan i den forbindelse ikke undlade at genkalde i erindringen de lyksalige proklamationer i de borgerlige partiers presse, vi oplevede for nogle år siden. Disse proklamationer byggede på en teori om, at de socialdemokratiske regerings periode i Skandinavien var forbi, og som en slags bevis for teoriens rigtighed anførtes, at såvel Norge som Danmark havde fået borgerlige regeringer, og at Sverige snart stod for tur til det samme. Hvordan ser det så ud i dag? Så vidt jeg ved, er der socialdemokratiske regeringer i alle 3 lande; det er mindretalsregeringer, det ved vi, men alle, der følger med, ved, at hvis der er noget, de borgerlige partier i Norge ikke vil kunne enes om og ikke engang ønsker, så er det at styrte arbejderpartiregeringen og på ny danne en borgerlig koalitionsregering. Forholdene er præcis lignende i Sverige, hvor statsminister Palmes regering, alle sine og landets vanskeligheder til trods, endda sidder særdeles betrygget. Det er heller ikke anderledes i Danmark, uanset VKR-partiernes vanemæssige teaterorden. Dette bør regeringen Krag i høj grad tage i betragtning, så den ikke i mere eller mindre indbildt frygt for borgerlige stormløb undla-

[Aksel Larsen.]

der at gøre eller medvirke til det, vælgerflertallet har ret til at forvente af den. Den er jo ikke blevet regering for at fortsætte sin forgængers politik. Nå, der er også en del, der tyder på, at det er regeringen klar over.

Der er en ekstra og ganske speciel grund til, at de borgerlige oppositionspartier ønsker regeringen et ret langt liv. De to af dem vil sammen med lederen og vel også majoriteten af den radikale folketingsgruppe for enhver pris, selv den elendigste, have Danmark ført ind i fællesmarkedet. De ved imidlertid, at deres bestræbelser kun har mulighed for at blive kronet med held, hvis regeringen er udgået af socialdemokratiet, selv om end ikke dette giver dem sikkerhed.

Statsministeren har om markedspolitikken bl. a. sagt, at regeringen lægger stor vægt på, at bestræbelserne for at oplyse befolkningen om fællesmarkedsspørgsmålene bliver grundige og alsidige. Dette tilfald kan kun modtages med glæde, så meget mere som de oplysninger, der hidtil fra officielt hold er givet befolkningen og folketinget, mildt sagt har været lidet grundige og ret ensidige. Det må om mange af de dokumenter og redegørelser, vi hidtil har modtaget, siges, at de ser ud, som om de var affattet på en måde, så de harmonerer med et på forhånd besluttet facit af ligningen. Mange af dem kan man bedre karakterisere som vildledning end som vejledning.

Jeg skulle gerne begrunde og dokumentere dette udførligt, men må af hensyn til tiden nøjes med at erindre om, hvad jeg tidligere har sagt om den foregående regerings og markedssekretariatets samt andre påståede eksperters notater og materialer, og dertil nævne enkelte eksempler.

Vi tager et af dem. Jeg står her med markedssekretariatets pjece nr. 1, „Fællesmarkedet og Danmark, institutioner, beslutningsproces og finansiering“. I denne pjece erkender man, at det, hvis Danmark bliver medlem, vil kunne forekomme, at man mod Danmarks stemme udsteder en forordning, som folketinget derpå kan tænkes at ville modsætte sig. Man skriver:

„Skulle det imidlertid ske, at en dansk repræsentant bliver overstemt, er Danmark folkeretligt forpligtet til at gennemføre den truffe beslutning. Hvis dette kræver lovændring, og hvis folke-

tinget nægter at give sin godkendelse, vil beslutningen ikke kunne gennemføres i Danmark. Også i et sådant tilfælde må den danske regering derfor søge enten at overbevise folketinget eller at få den i fællesmarkedet truffe beslutning ændret.“

Ja, man fortier altså bevidst — og jeg understreger bevidst — at det er ikke sandt, at der kun er disse to muligheder. Det er jo højst sandsynligt, at fællesmarkedet vil sige: vi trækker ikke forordningen tilbage, og hvad så, hvis folketinget nægter at bøje sig for regeringens overtalelsesevne? Er der så ikke andre muligheder? Jo, der er den tredje, at Domstolen træder i funktion og idømmer Danmark økonomiske sanktioner. Dette ved markedssekretariatet, men dette skal hemmeligholdes, når man oplyser befolkningen om de muligheder, vi har.

Markedssekretariatet leverede den 18. marts et notat til folketingets markedsudvalg. Det var en chokrapport, som udmalede den rene økonomiske katastrofe for Danmark, hvis vi holdt os uden for fællesmarkedet, og dens beregninger var mildt sagt yderst anfægtelige. Den er oven i købet senere blevet korrigeret på visse punkter af det økonomiske råds vise mænd, skønt også disse bestræber sig for med sortmaleri at skræmme folketing og befolkning til at flygte ind i fællesmarkedet. Jeg kan belyse det blot med et enkelt eksempel. Markedssekretariatet udtalte i sin chokrapport, at landbruget ville få et eksporttab på 3,5-5,5 milliarder kr. pr. år, hvis vi står udenfor, i forhold til medlemskabssituationen, hvortil ville komme et beløb, som i løbet af nogle år ville kunne blive af samme størrelsesorden på grund af industrieksportens lavere ekspansionstakt. Markedssekretariatet kom altså til det facit, at der måtte regnes med et årligt tab på mellem 7 og 11 milliarder kr.

Heroverfor står nu formandskabets vurdering, og den går ud på, at medlemskab vil betyde en øget eksportindtjening for landbruget på 1-1½ milliard kr. årligt, medens landbrugets valutaindtjening ventes reduceret med 1-1½ milliard kr., hvis vi står udenfor. For industrieksporten venter de vise mænd ingen større virkning. Tabet af valutaindtægter ved at stå udenfor sammenlignet med medlemskab bliver altså ifølge de vise mænd mellem 2 og 3 milliarder kr. ved overgangstidens udløb, medens markedsse-

[Aksel Larsen.]

kretariatet frejdigt regner med mindst 7 og højst 11 milliarder kr. Hermed være ikke sagt, at jeg mener, at formandskabets chokrapport kan opfattes som visdommens tre søjler; også den overdriver fordele ved EF-medlemskab og vanskelighederne, hvis Danmark holder sig udenfor.

Jeg håber, at den nuværende regering vil fremskaffe mere korrekte oplysninger, end vi har modtaget fra den tidligere regering.

Om landbrugsjorden og de rekreative arealer har vi bestandig fået at vide, at farene er overdrevne, og at jorden i øvrigt kan værnes ved dansk lovgivning. Om denne mulighed har Danmarks radios korrespondent i Bonn, hr. Frode Kristoffersen, indhentet oplysninger i landbrugsministeriet i Bonn. Han har modtaget den erklæring, at den fuldstændige liberalisering af adgangen til at erhverve landbrugsjord er forudsat af fællesmarkedet, og at fem af de seks medlemslande hævder, at liberaliseringen ikke kan behæftes med beskyttelsesklausuler. Økonomi- og finansministeriet i Bonn har hertil føjet, at erhvervelse af enhver art af jord skal liberaliseres, også når det drejer sig om, at et selskab i et fællesmarkedsland vil købe rekreative arealer i et andet land, f. eks. Danmark, og bygge huse dér med videresalg for øje. Hvorfor har vi ikke fået den slags oplysninger fra regeringen? Hvorfor skal vi have den slags oplysninger fra en korrespondent i Bonn?

Fra regeringshold i Danmark har man frejdigt hævdet, at det nordiske fælles arbejdsmarked ikke kommer i fare, selv om Danmark eventuelt alene af de nordiske lande går ind i EF. Den svenske markedsminister Sven Olof Feldt hævder med bestemtthed det absolut modsatte synspunkt. Ja, jeg kunne blive ved, men jeg skal foreløbig nøjes med dette.

Vi må nemlig formenes at være i en ny situation, hvad angår forhandlingerne med fællesmarkedet. Den afgæede regering havde kapituleret betingelsesløst i Bruxelles med sin erklæring om, at den godkendte såvel Rom-traktaten som alle fællesmarkedets hidtidige beslutninger og også planerne — de til dels ukendte planer — for den kommende udvikling. Nu har vi en socialdemokratisk regering. Den må vel formenes at stå på det grundlag, der den 3. maj blev vedta-

get på et møde af den socialdemokratiske hovedbestyrelse og folketingsgruppe, og som stort set er enslydende med den markedspolitiske udtalelse fra socialdemokratiets årsmøde den 29. august i år. De væsentlige betingelser, på hvilke socialdemokratiet efter disse dokumenter mener at kunne anbefale dansk indtræden i fællesmarkedet, er følgende:

For det første: England skal blive medlem.

For det andet: de øvrige skandinaviske lande skal opnå tilfredsstillende løsninger på deres forhold til fællesmarkedet, tilfredsstillende for dem selv og for Danmark.

For det tredje: danske rekreative arealer må ikke kunne erhverves af udlændinge til erhvervsmæssig udnyttelse.

For det fjerde: EF må ikke have med sikkerhedspolitik at gøre.

For det femte: vores selvbestemmelsesret over socialpolitik og over skattepolitik skal bevares.

Om disse og andre socialdemokratiske betingelser siges det minsandten i årsmødets udtalelse:

„Det er tilkendegivet af den danske regering, at disse forudsætninger er godtaget af EF.“

Jeg står her med markedssekretariatets notat af 16. juli i år, overgivet markedsudvalget af den daværende markedsminister. I notatet redegøres der for det foreløbige resultat af forhandlingen om Danmarks medlemskab. Der har ikke været nogen efter den 16. juli. Jeg finder ikke i dette notat sådanne tilkendegivelser som påstået i det socialdemokratiske årsmødes udtalelse. Tillad mig f. eks. om økonomi- og skattepolitik dels at citere, dels referere, hvad daværende minister Nyboe Andersen beretter i notatet. Der står bl. a.:

„Spørgsmålet om den økonomiske og monetære union var ikke genstand for egentlige forhandlinger, men vi har fra dansk side fremsat en række kommentarer til Fælleskabets vedtagelse om udbygning af det økonomiske og monetære samarbejde. Først og fremmest har man fra dansk side anført, at man ikke kan acceptere, at den harmonisering på beskatningsområdet, som er et led i planerne om den økonomiske og monetære union, skal kunne føre til en forringelse af Danmarks muligheder for at føre en skatte-

[Aksel Larsen.]

politik, der harmonerer med danske traditioner og interesser.“

Videre siger man:

„Betydningen af disse danske udtalelser ligger i, at vi ligesom adskillige af de nuværende medlemslande på forhånd har givet udtryk for visse danske synspunkter, som vi til sin tid vil kunne henvise til, når beslutninger skal træffes efter eventuelt dansk medlemskab. Under disse omstændigheder kan man ikke vente nogen konkret reaktion fra de nuværende medlemslande, der nærer delte meninger om, hvorledes det kommende samarbejde nærmere skal udformes. Fællesskaberne har derfor blot taget de danske udtalelser til efterretning.“

Må jeg tillade mig at referere, kort, men korrekt, indholdet af det, jeg har læst op. Den daværende markedsminister, Nyboe Andersen, har over for fællesmarkedet fremført et dansk ønske om selvstændighed på skattepolitikens område på trods af EF-beslutningerne om harmonisering, og fællesmarkedets gevaldige har dertil sagt: „nå“. Dette bliver i det socialdemokratiske årsmødes udtalelse til, at en sådan dansk betingelse er godkendt af fællesmarkedet.

Jeg sagde: vi må jo formenes at være i en ny forhandlingssituation efter regeringsskiftet — nemlig hvis vi skal tage de socialdemokratiske betingelser alvorligt. Men for klarheds skyld anser jeg det for nødvendigt at bede regeringen ved statsministeren og markedsministeren give et tydeligt og utvetydigt svar på følgende spørgsmål: vil regeringen føre de fortsatte forhandlinger med EF under fremsættelse og fremhævelse af de betingelser for dansk medlemskab, der er højtideligt proklameret som socialdemokratiets? Vil man gøre Kommissionen og Ministerrådet opmærksom på, at uden klar og bindende godkendelse af disse betingelser må fortsatte forhandlinger anses for nytteløse? Jeg håber, spørgsmålet er formuleret forståeligt nok, og at svaret ikke vil udeblive.

Endelig har jeg en bemærkning om den planlagte folkeafstemning. Jeg kan godt se den kloge taktiske beregning, der lå i beslutningen om, at sagen uanset eventuelt folketingsflertal skal til folkeafstemning. Den beregning byggede på en helt rigtig formodning om, at der ikke i folketinget ville

kunne skaffes fem sjettedeles majoritet for opgivelse af dansk suverænitet. Jeg gør opmærksom på, at fem sjettedeles majoritet, sådan som det forstås i grundlovens § 20, ikke er fem sjettedele af dem, der deltager i afstemningen, det er fem sjettedele af folketingets medlemmer, der positivt skal stemme ja til opgivelse af dansk suverænitet. Det er altså 150 ja-stemmer, der skal fremskaffes, og — som jeg sagde — man har haft en ganske rigtig formodning om, at det kunne ikke fremskaffes.

Og mon det så ikke er ved at gå op for de kloge taktikere, at det bliver endda særdeles svært at hale en ja-majoritet hjem ved en folkeafstemning? Jeg kan love, at vi er mange, såvel i folketinget som udenfor, der vil gøre vort til, at befolkningen til sin tid bruger sin stemmeret og siger nej.

Johan Nielsen: Jeg vil benytte lejligheden til at takke statsministeren for hans venlige tilsagn til det færske erhvervsliv og hans venlige tilsagn om at løse de problemer, som vi måtte stå over for på Færøerne i den kommende tid.

Det er klart, at et samfund som det færske, der blot for 11 år siden måtte betegnes på mange områder som et u-land, ikke kan have nået de mål, som vi har drømt om, og det er klart, at i en tid, hvor udviklingen sker i eksplosioner, kan vi se, at vi måske aldrig nogen sinde når det mål, vi drømte om. Men det har båret frugter. Jeg kan påvise, at vi sidste år havde overskud på betalingsbalancen. Alligevel er der et og andet, som mangler. Jeg ved ikke, om det høje ting er klar over, at bortset fra de ca. 80 mill. kr., som det danske samfund betaler som sin part af administrationen til det færske samfund, er det så uendelig lidt, den danske stat er engageret på Færøerne. Det var faktisk kun statshospitalet, som man til stor bedrøvelse for mange deroppe standsede i sin opbygning. Vi håber meget på, at vi kan få løst det problem.

Og så er der flyvepladsen, som vi drømmer om at få deroppe. I øjeblikket er det sådan, at man kan næsten kun flyve mellem Danmark og Færøerne. 20.000-25.000 mennesker bliver befordret gennem luften om året, og flyvepladsen på Vågø er meget dårlig. Måske kunne vi have undgået den triste flyveulykke for godt og vel et år si-

[Johan Nielsen.]

den, hvis vi havde haft en tidssvarende tlyveplads deroppe.

Derfor er jeg glad, fordi statsministeren lover os støtte. Jeg ved af erfaring, af mange års erfaring her fra tinget, at statsministeren er en mand, hvis ord man kan stole på.

Angående de nordatlantiske mandater. Ja, jeg skal indrømme, at Færøerne ligger i Nordatlanten. Det er måske, fordi jeg er gammel sømand, at jeg er mere geografisk minded, end man ellers er i det høje ting. Hvad angår de nordatlantiske mandater, så plejer jeg at påpege, at Færøerne er det danske riges geografiske centrum, og når man står i centrum, så føler man, at man står stærkt. For øvrigt har jeg været igennem hele den diskussion en gang før, og derfor er det meste, som bliver sagt her, som fluernes summen for mine ører. Når man har været igennem det én gang, så kan man ikke tage det så alvorligt. Det kniber for mig at tage alvorligt, når hr. Nyboe Andersen beklager sig over, at vi tager aktiv del i dansk politik også på afgiftsområder. Jeg har aldrig nogen sinde hørt venstre protestere imod, at hr. Johan Poulsen stemte for det danske finanslovsforslag, da han var medlem af venstres gruppe. Det gjorde han nemlig, det kan vi konstatere, om vi vil.

Jeg sad selv i akkurat den samme situation, som jeg sidder i i dag, fra 1960 til 1964, hvor man skiftevis skældte minister Gam og mig ud for at støtte regeringen — men det radikale venstre skældte aldrig ud dengang, for da var vi jo sammen. Så forskellige kan tingene se ud, alt efter fra hvilket synspunkt man ser det. Derfor må man undskylde, at det kniber for mig at tage det helt højtideligt.

Må jeg lige benytte lejligheden til at takke hr. Aksel Larsen for, at han endnu en gang klart har demonstreret sit frisind ved at acceptere, at de, som er valgt ind her, har deres grundlovgivne ret til at gøre, hvad de vil.

Første gang, jeg opponerede imod den betragtning, at jeg havde ikke ret til at gøre det samme, tillod jeg mig at sige, at der var to præster dengang i det høje ting. I dag er vi så vel stillet i socialdemokratiet, at vi er tre præster, én degn — og så er der no-

gen, der tilføjer: og en mængde klokkere. Men dengang var der to præster, og det var Gottschalek-Hansen og mig. Jeg tillod mig at sige, at hvis man skulle drive racepolitik, så blev det lidt svært, for Gottschalek-Hansen og jeg var begge to sognepræster i 13. lønningsklasse — sådan hed det dengang — og vi vejede begge to ca. 200 pund, så det blev vanskeligt at skelne imellem os, således at der stod 1. klasse på ham og 2. klasse på mig. I dag behøver man det måske ikke, i dag har jeg mit dejlige skæg, som gør, at man ikke tager fejl af mig og nogen af de andre.

Men som sagt, den rejste kritik, kan jeg ikke tage højtideligt. Jeg har altid været socialdemokrat, og jeg har min grundlovgivne ret til at gøre i dette ting, hvad jeg vil, og det agter jeg at gøre.

Holger Hansen: Jeg har fundet det nødvendigt at bede Grønlandsminister Knud Hertling kommentere den erklæring, han udsendte den dag, han blev annonceret som kommende Grønlandsminister. Jeg tror, det var den 9. oktober d. å. I denne erklæring kommer ministeren med nogle meget kradsse bemærkninger om de vilkår, han har mødt, når han har efterlyst, som han siger, en nyvurdering af den hidtil førte Grønlandspolitik. Grønlandsministeren siger, at han begge steder, altså både i folketinget og i Grønlandsrådet, talte for så godt som døde øren. Denne udtalelse kan godt undre et medlem af såvel Grønlandsrådet som folkettinget, men det er altså ministerens bedømmelse af os ifølge dette mærkelige dokument.

Ministeren siger videre:

„Når jeg nu selv har fået den mulighed at kunne få en afgørende indflydelse på Grønlandspolitikken udformning i den kommende tid, har jeg ikke ment at måtte løbe fra dette ansvar. Jeg føler at måtte tage handsken op, tage denne udfordring op og håbe på, at jeg i det mindste kan være med til at afstikke visse retningslinjer for den nødvendige fornyelse i Grønlandspolitikken.“

Videre siger ministeren:

„Gennem mine samtaler med socialdemokratiets ledere har jeg fået sikkerhed

[Følger Hansen.]

for, at partiet ønsker at slutte op om denne fornyelse i Grønlandspolitikken, og at man ønsker at overlade mig påbegyndelsen af dette arbejde på grundlag af min grønlandspolitiske målsætning, som jo er, at al udvikling i Grønland skal hvile på befolkningens egne muligheder og forudsætninger."

Jeg vil gerne spørge Grønlandsministeren, om hans udtalelser i den nu citerede pressemeddelelse er retningslinjen for ministerens politik, således at forstå, at ministeren her efter vil bygge på socialdemokratiet i sin Grønlandspolitik, eller om det er statsministerens åbningserklæring med dens understregning — og jeg synes rigtige understregning — af det frugtbare samarbejde mellem grønlandske og danske politikere i Grønlandsrådet, der er ministerens retningslinje.

Medens ministeren i pressemeddelelsen sparker ud efter samarbejdet mellem ham og henholdsvis Grønlandsrådet og folketinget, siger regeringserklæringen noget andet. Jeg tror, at vi er mange, der har haft med disse Grønlandsproblemer at gøre, der har følt os forstemt af den tone, ministeren — han var knap nok endda minister på det tidspunkt — anlagde den 9. oktober, og jeg synes, at folketinget og offentligheden har krav på en afklaring.

Jeg har haft den opfattelse, at hele Grønlandsrådet stod bag det arbejde, som længst er sat i værk, og som ministeren ved længst er sat i værk, på en nyvurdering af Grønlandspolitikken. Jeg er altså ikke uenig med ministeren i, at en nyvurdering er nødvendig. Jeg havde også det indtryk, at det daværende medlem af Grønlandsrådet hr. Knud Hertling, var enig i denne opfattelse. Jeg havde for mit vedkommende håbet på, at denne linje ville fortsætte. Det er for at få afklaret dette spørgsmål, jeg vil bede ministeren i dag redegøre for sin stilling.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 15.

Mødet udsat kl. 12.48.

Mødet genoptaget kl. 15.

Forhandlingen genoptoges.

Moses Olsen: Visse kredse og enkeltpersoner her i landet og også her i salen — går jeg ud fra — har villet sætte visse begrænsninger for, i hvilken udstrækning jeg har lov til at benytte mig af min grundlovssikrede ret, ja, nærmest pligt til at deltage i beslutningerne og afgørelserne her i det høje ting. Min mening herom er i al korthed den, at en folketingsmand er en folketingsmand, lige meget i hvilken ende af riget han eller hun er blevet valgt, for langt de fleste sager, der behandles her i salen og i udvalgene, har direkte eller indirekte betydning for alle dele af det danske rige.

Således som jeg til nogles åbenlyse forbavelse, så vidt jeg har kunnet bedømme, tog aktiv del i afgørelsen i nat, således vil jeg fremdeles i det omfang, jeg efter personlig overvejelse finder det tilrådeligt, tage aktiv del i arbejdet her i salen.

Jeg er helt på det rene med, at min handling i nat er genstand for en opmærksomhed, som efter min mening er større end berettiget. Jeg går ud fra, at nogle vil benytte lejligheden til endnu en gang at forsøge at placere mig inden for rammerne af bestemte danske partier og partiideologier. For at undgå, at rygtedannelser på en ø florerer over hele riget omkring min person i almindelighed og mit ifølge den sydatlantiske terminologi såkaldte nordatlantiske mandat i særdeleshed, vil jeg da i korthed gøre rede for baggrunden for den nok så banale foretelse, at en ganske almindelig folketingsmand, som tilfældigvis er valgt i Grønlands 2. opstillingskreds, tilkendegiver sin stillingtagen til en ganske bestemt sag.

Lad mig præcisere, at min stilling, sådan som jeg selv fortolker den i hvert fald, fortsat uændret er den, at jeg er neutral i forholdet til partierne og partikonstellationerne her i landet, men jeg vil henlede opmærksomheden på, at min neutralitet ikke må forveksles med passivitet, sådan som det jo kom til udtryk under afgørelserne i nat. Jeg skal da gerne indrømme, at visse ydre stimuli — eller skal vi komme dem nærmere og sige provokationer — bevidst eller ubevidst har været medvirkende

[Moses Olsen.]

årsager til den beslutning, jeg traf med mig selv i nat.

Jeg ved, at nogle her i salen og også udenfor er af den opfattelse, at det er en misforståelse fra min side, at jeg overhovedet afgav nogen stemme, først og fremmest med den begrundelse, at loven ikke gælder for Grønland. Men som jeg allerede har sagt, angår beslutninger, som ikke direkte gælder for Grønland eller andre dele af landet, netop disse dele direkte eller indirekte. Og til dem, der mener, det var en misforståelse fra min side, vil jeg sige: hvad er så konsekvensen af denne tankegang, at det skulle være en misforståelse? Ja, konsekvensen er efter min mening ganske simpelt hen den, at 177 af medlemmerne i dette høje ting har gjort sig skyldige i nøjagtig den samme misforståelse gennem årene, hver gang der har været en afstemning om et forslag, der kun gjaldt for Grønland.

Hvis jeg skulle afholde mig helt fra at give min personlige mening til kende om rigsanliggender, der behandles her i salen, kan man jo gå videre i den tankegang og sige, at resten af salen bør gøre det samme i specifikke grønlandske anliggender, og det ville unægtelig se noget fjollet ud efter min mening at få vedtaget noget med 1 eller måske 2 stemmer.

Jeg stemte i går for lovforslaget, fordi jeg er enig i, at der må tages skridt for at rette op på økonomien, og fordi jeg efter min personlige overbevisning og overvejelse kom til det resultat, at der ikke forelå andre og bedre forslag end det, der var fremme.

Jeg vil understrege min fortsatte faste beslutning om at ville overveje min stilling fra sag til sag og stemme fra sag til sag uden at føle mig moralsk eller på anden måde bundet af den afstemning, jeg har været med til i de foregående sager. Derfor skal min stemme i går ikke tages til indtægt af nogen eller betragtes som noget præcedens for kommende afstemninger. Det var slet og ret en meningstilkendegivelse om et bestemt forslag i en bestemt situation. Denne min noget komplicerede stilling vil forhåbentlig ikke foranledige, at nogen forledes til at tro, at jeg betragter politik som en underafdeling af meteorologien, der som bekendt er læren om, hvor vinden blæser.

Sådan som jeg fortolker min stilling, er

det en konsekvens af, at jeg ikke er groet ind i de danske partier. Jeg erkender, at jeg er dansk statsborger, men ønsker at tale som grønlænder. Jeg har fået det spørgsmål stukket ud mange gange, hvorfor jeg ikke føler mig som dansker, når jeg nu alligevel er dansker, og dertil kan jeg kun svare: det stammer fra min barndom. Jeg stammer fra det miljø, jeg er opvokset i, og fra den mentalitet, den forestillingsverden, jeg har tilegnet mig gennem min opvækst osv. Alt det, jeg har nævnt, er på mange måder fundamentalt forskelligt fra, hvad vi har hernede i Danmark.

Således mener jeg, at vi siden 1953 har haft to væsensforskellige forudsætninger for udviklingen og opbygningen af Grønland. For det første har vi de naturgivne forudsætninger, som på mange måder er væsensforskellige fra de danske, og for det andet har vi de statsretlige forudsætninger, hvorefter vi er en del af et rige under samme grundlov. Disse forudsætninger er ifølge sagens natur vanskeligt forenelige. Lægger man hovedvægten på den ene, kan man ikke undgå, at det går ud over den anden.

De seneste to årtiers, 1950ernes og 1960ernes, Grønlandspolitik kan vel stort set karakteriseres derhen, at ønskerne om ensartethed mellem Grønland og Danmark med den statsretlige status som udgangspunkt har været fremherskende.

Som en af dem, der gennem 1960erne har været en trofast kritiker af den førte Grønlandspolitik, vil jeg for at undgå nogen form for misforståelser benytte denne lejlighed til at pointere, at jeg aldrig har tvivlet på den positive vilje og de gode hensigter bag den danske indsats i Grønland. Million efter million af danske skatteyderes penge har rullet op langs Grønlands kyst, især gennem de sidste 20 år. Skiftende regeringer har igen effektiv dansk indsats og beundringsværdig beredvillighed og lydhørhed banet vejen for, at der ofres de nødvendige midler til skabelse af en moderne samfundsramme i Grønland. Mange danskere og grønlændere har gennem dygtigt og opofrende arbejde i løbet af en forholdsvis kort årrække gjort det muligt, at vi i dag kan pege på store og overbevisende resultater på talrige punkter. Her skal kun fremhæves ganske få punkter nævnt i flæng.

Levestandarden som helhed er blevet

[Moses Olsen.]

hævet, boligstandarden er forbedret, sundhedstilstanden er stærkt forbedret, fiskeriet er præget af indsættelsen af store trawlere, som gør det muligt at få et mere stabilt arbejde på fabrikkerne. Pengeindkomsterne er også steget, uddannelsen er stærkt udvidet, og de lokale grønlandske myndigheders medindflydelse er øget.

Når jeg til trods for sådanne og andre fremskridt i de forløbne år er gået til valg på en ændret Grønlandspolitik, skyldes det først og fremmest, at vi gennem en politik, som lægger hovedvægten på den statsretlige forudsætning, har fået en opbygning, som i alt for høj grad har været dirigeret udefra, en opbygning, som grønlænderne har haft urimelig ringe andel i, og som derfor ikke har givet befolkningen rimelige chancer for at udvikle sig selv og gøre den moderne samfundsramme til en integrerende del af det grønlandske samfund. Jeg må sige, at vi hidtil har oplevet en opbygning, som for det meste har hvilet på skrivebordsarbejde på denne side Atlanten.

Jeg skal ikke her komme ind på detaljer eller med konkrete forslag af hensyn til tiden. De må komme løbende under folketingsarbejdet. Jeg vil blot sige, at de politiske opgaver og udfordringer, vi står foran, er mangeartede og vanskelige.

For mig at se gælder det først og fremmest om at komme den begyndende, igangværende menneskelige opløsning i Grønland til livs, at skabe forudsætninger for, at det grønlandske samfund atter finder en acceptabel balance såvel indadtil som udadtil.

Jeg har talt om de to forskellige forudsætninger, og det er min overbevisning, at denne balance bedst kan opnås ved, at udviklingen hurtigst muligt og i så vid udstrækning som muligt drejes derhen, at opbygningen foregår gennem den befolkning, der lever deroppe, gennem befolkningens egne hænder, for jeg tror på, at mennesket kun kan udvikles ved at udvikle sig selv.

Derfor appellerer jeg til alle sider i denne sal om, at vi i fællesskab og først og fremmest med udgangspunkt i de naturgivne forudsætninger i Grønland søger at finde veje og løsninger, som ene og alene tager sigte på at gøre det grønlandske samfund til et livsbekræftende og positivt samfund,

hvor folk trives og har det godt med sig selv, og at vi i overvejelserne desangående ikke føler os bundet af den europæiske kultur og traditioner, som flertallet her i tinget nødvendigvis må arbejde ud fra.

Byrde- og opgavefordelingsudvalgets hidtidige arbejde, Grønlandsrådets seneste beslutninger vedrørende bygdpolitikken og regeringens erklæring vedrørende Grønland lover efter min opfattelse godt for et sådant arbejde.

Lad mig sluttelig sammenfattende præcisere min stilling til Grønlandsarbejdet i det hele taget ved at sige, at det ikke er klogt, at fødderne tilpasses til ganske bestemte sko. Vi må foretrække, at skoene tilpasses fødderne.

Lembourn: Ligesom hr. Henry Christensen og hr. Holger Hansen tidligere på dagen har nævnt det, har jeg også andret mig lidt over, at Grønlandsministeren har udtalt, at han ikke kunne få ørenlyd for sine synspunkter i Grønlandsrådet. Jeg er sikker på, at ministeren her i dag fra denne talerstol vil kunne bekræfte, at han og jeg stort set har været enige om den fornyelse af Grønlandspolitikken, som vi begge har ønsket, men at vi befandt os i den situation, at den tidligere socialdemokratiske Grønlandsminister hr. Carl P. Jensen ikke ligefrem var så voldsomt enig med os. Jeg kan forstå, at det er lykkedes ministeren nu at overtale socialdemokratiet til en efter vores opfattelse ny og bedre Grønlandspolitik, og det kan kun glæde mig.

Jeg har også set, at ministeren — jeg tror, det var i Aalborg Stiftstidende — udtalte, at jeg skulle være en ensom røst i mit parti for denne Grønlandspolitik. Hertil vil jeg da gerne sige, at jeg naturligvis har repræsenteret mit partis synspunkter i Grønlandsrådet, og at den Grønlandspolitik, det konservative folkeparti står for, er ganske den samme som den, hr. Ninn-Hansen i sin tid arbejdede for, da den store Grønlandsbetænkning blev skrevet i 1960. Dengang repræsenterede vi et mindretalssynspunkt, som åbenbart nu er ved at blive til et flertalssynspunkt.

For at man ikke skal være i tvivl om, hvad denne Grønlandspolitik går ud på, skal jeg ganske kort resumere, at vi for det første ønsker, at ansvaret for udviklingen i Grøn-

[Lembourn.]

land i højere grad lægges over på den grønlandske befolkning selv. For det andet at koncentrationspolitikken bremses yderligere, at de store bysamfunds udvikling, det gælder især Godthåb, holdes tilbage, og at den befolkning, der lever på de mindre steder, får bedre udviklingschancer, end de hidtil har haft. For det tredje at vi ønsker at bevare den grønlandske kulturs selvstændighed, og det gælder først og fremmest det grønlandske sprog. Jeg er også sikker på, at ministeren kan erindre, at jeg som ordfører for det konservative folkeparti i sin tid her arbejdede for, at det grønlandske sprog blev bevaret i de første klasser i folkeskolen. Desuden mener vi, at privatiseringen bør fremmes, og at der må lægges vægt på en ny erhvervsudvikling. Så vidt jeg erindrer, er ministeren og jeg ganske enige om, at det især gælder udvikling af turismen og minedriften.

Nu hørte vi vores nye Grønlandsmedlem, hr. Moses Olsen, dels, synes jeg, meget klogt argumentere for, hvorfor han vil tage stilling fra sag til sag — jeg vil gerne komplimentere ham for denne tale — dels hørte vi lidt om hans syn på Grønlandspolitikken, og jeg kan altså konstatere, at den ændring, som skete i den forrige regeringsperiode i Grønlandsrådet på de områder, som jeg her har nævnt, og som de daværende regeringspartier bakkede op, nu i dag har fået et flertal i folketinget, idet altså både den nuværende Grønlandsminister, og jeg forstår også hr. Moses Olsen, støtter disse partiers Grønlandspolitik. Det kan kun glæde mig, at de synspunkter, som vi i så mange år har kæmpet for, nu har et flertal i folketinget, og det bliver spændende snart at se dem realiseret.

Svend Haugaard: Jeg vil gerne først kvittere for den tale, hr. Moses Olsen holdt her, med at sige, at jeg synes, der var meget deri, der lover et fornuftigt samarbejde.

Med hensyn til Grønlandspolitikken har det hidtil været karakteristisk, at der har

været en meget stor enighed om den både imellem partierne her i salen og i Grønlandsrådet, hvori de 5 udvalgsberettigede partier har været repræsenteret sammen med de to grønlandske medlemmer af folketinget og repræsentanter for landsrådet. Der har også været stor enighed mellem Grønlandsrådet og det grønlandske landsråd. Jeg vil gerne understrege, at jeg mener, det er godt sådan, og at det bør være sådan. På den baggrund undrer den tale mig lidt, vi hørte her fra hr. Lembourns side, idet jeg synes, han pustede en uenighed op, som jeg ikke mener findes.

Det, jeg gerne vil omtale nærmere, er den pressemeddelelse, som den nye Grønlandsminister udsendte den 9. oktober, og hvori der bliver sagt, at ministeren flere år har efterlyst en nyvurdering af Grønlandspolitikken, men har talt for døde øren, specielt at disse tanker ikke var velkomne hos de skiftende ministre, og derfor var han altså parat til at tage handsken op. Jeg forstår, at der i det at tage handsken op, ligger en vis trussel om, at enigheden måske hermed er forbi.

Så langt tilbage jeg har haft med Grønlandspolitikken at gøre, kan jeg ikke minde, at den nuværende Grønlandsminister én eneste gang på afgørende punkter har fremsat ønske om en nyvurdering af Grønlandspolitikken.

Det er da klart, at vi til enhver tid vil være parat til at vurdere Grønlandspolitikken på grundlag af den nye udvikling, og derfor er der stadig væk noget, der ændres. Jeg synes, at der er andre i udvalget, der i højere grad har været inde på spørgsmålet om det større grønlandske ansvar, og her det større grønlandske ansvar både med det søde og det sure, der følger med. Jeg tænker ikke mindst på Grønlandsrådets beslutning i Godthåb i 1970, som også blev taget i meget stor enighed, og som ministeren tilsluttede sig ligesom de andre ting, der har været fremført i udvalget gennem årene. Nu har jeg ikke nogen som helst lyst til at kaste nogen handske og vil absolut ikke gøre det,

[Svend Haugaard.]

tværtimod, og der skal vel egentlig kastes en handske, før en anden en kan tage den op, så mon ikke det går også i fremtiden. Jeg synes dog, det er nødvendigt, da denne pressemeddelelse nu har været fremme, at få et svar på, hvad denne nyvurdering egentlig går ud på. Hvori adskiller den ønskede politik sig fra den hidtil førte politik, især efter Godthåb 1970? Hvilke større ændringer kan vi forvente i den kommende tid, og i hvilke rent konkrete sager har ministeren i Grønlandsrådet talt for døve øren?

Nu skal jeg gerne tilgive, hvis det sådan er en pressemeddelelse, der er udsendt i de første lidt forvirrende dage. Hvis det er det, lad os så få besked om det, og lad os så komme videre med det mere saglige.

Gert Petersen: I regeringens tiltrædelseserklæring berøres en række udenrigspolitiske problemer. De har i almindelighed ikke sat særlig præg på debatten her i dag, og det kan vel ikke overraske, fordi det først og fremmest er de indenrigspolitiske økonomiske problemer, som de fleste føler umiddelbart presser sig på.

Jeg vil heller ikke gå ind på de udenrigspolitiske synspunkter, som fremsættes i tiltrædelseserklæringen, idet jeg håber, at der i hvert fald på denne side af jul bliver lejlighed til at få gennemdiskuteret udenrigspolitikken i almindelighed.

Der er dog et bestemt problem, jeg kunne have lyst til at berøre, og det er et problem i forbindelse med fællesmarkedspolitikken, den fællesmarkedspolitik, som — det fremgår jo af tiltrædelseserklæringen — den nye regering agter at videreføre, som den har arvet den fra den gamle regering. Det er tilmed et problem, hvor fællesmarked og sikkerhedspolitik krydser hinanden og ligesom bliver til en helhed.

I almindelighed hævder man jo herhjemme fra EF-tilhængernes side — og i den henseende har den nye regering og den gamle regering ikke rigtig noget at lade hinanden høre — at fællesmarkedsproblemerne og de sikkerhedspolitiske problemer intet har med hinanden at gøre. Fællesmarkedet vedrører økonomiske og handelspolitiske spørgsmål, der er ikke tale om et sikkerhedspolitisk, forsvarspolitisk eller udenrigspolitisk samarbejde. Man siger, at der ikke vil

ske nogen harmonisering af udenrigspolitikken i fællesmarkedet, og spørgsmålet er, så vidt jeg ved, end ikke forhandlet i Bruxelles fra dansk side. Man henviser til, at Davignonrapporten og de tilsvarende beslutninger, der er taget af de nuværende seks fællesmarkedslande om et vist udenrigspolitisk samarbejde, ikke går særlig langt. Ganske vist er der nogle kættere, f. eks. den danske ambassadør i Brasilien, hr. Paludan, som i en kronik i Politiken påviste, at den tekniske form for samarbejde, der hænger sammen med Davignonrapporten, samarbejdet på embedsmandsplan, i sig selv vil medføre videregående konsekvenser end det umiddelbart ser ud til, men sådanne kættere har man hidtil ikke rigtig villet tage hensyn til.

Og så siger man endelig, at England, dette England, som vi sætter vores lid til, vil redde os, det er så at sige en garant for, at harmoniseringen ikke vil gå ud over det, som Danmark kan lide. Derfor synes jeg, det er interessant at studere, hvad netop den britiske premierminister har sagt om de spørgsmål, hvad der er hans synspunkter, dvs. hvilken politik Storbritannien tilsligter at føre inden for fællesmarkedet, hvis man kommer derind, en politik, som altså nu er lagt åbent frem. Det har ikke berørt den danske debat ret meget, og det siger mere om den danske debat end om betydningen af de synspunkter, som den britiske premierminister har gjort gældende.

Jeg tænker især på en tale, premierminister Heath holdt i Zürich den 17. september. Det var på 25 års dagen for Churchills Fultontale, at Heath fremsatte nogle betragtninger om det kommende såkaldte samarbejde i Europa, og jeg vil her i oversættelse citere fra den officielle udsendelse af talen. Heath siger:

„Det er Hendes Majestæts regerings faste overbevisning, at Storbritanniens kommende velfærd og sikkerhed kræver, at vi bør tilslutte os et udvidet europæisk fællesskab. Så kan vi gå frem mod de mål, som vi nu ved hele Europa er enig om.“

Jeg vil gerne her stille det spørgsmål til, jeg ved ikke, om det er statsministeren eller udenrigsministeren, men det er vel nærmest udenrigsministeren, om man er enig i dette synspunkt, at vi kan gå frem mod de mål,

[Gert Petersen.]

som vi nu ved at hele Europa er enig om. Han siger videre:

„Målet: en fælles udenrigspolitik. Intetsteds er dette vigtigere end i forholdet mellem Vesteuropa og vore naboer i Øst. Vort mål må være at udvikle fredeligt samarbejde med landene i Østeuropa, med Sovjetunionen, dér hvor disse landes politik tillader det. I de seneste år har forskellige lande arbejdet for dette mål med forskellige midler. Jeg ser ingen grund til, at et udvidet fællesskab ikke bør udarbejde en fælles vesteuropæisk politik og afgøre i fællesskab de midler, som skal anvendes for at realisere den politik.“

Og han siger:

„Det forekommer mig uundgåeligt, at fremskridt hen mod en fælles udenrigspolitik vil blive ledsaget af voksende samarbejde vedrørende forsvaret.“

Man kan naturligvis sige, at det er altså, hvad mr. Heath mener, og det er ikke, hvad den danske regering mener, men så må man — det er en parentetisk bemærkning — altså også gøre det klart, at mr. Heath taler forkert, måske mod bedre vidende, det ved jeg ikke, men han taler i hvert fald forkert, når han siger, at det her drejer sig om mål, som vi ved at hele Vesteuropa er fælles om. Men uanset om man erklærer sig uenig med mr. Heath — det håber jeg man gør — er det så ikke synspunkter og tanker, som må virke foruroligende på den danske regering, på socialdemokratiet, i betragtning af de målsætninger, som socialdemokratiet har sat op? Man har fra socialdemokratisk side understreget, at EF ikke har noget med sikkerhedspolitik at gøre, vi vil stadig med 1 års varsel kunne melde os ud af NATO osv. osv., men nu hører vi så her den britiske premierminister i en slags hensigts-erklæring om den britiske politik inden for fællesmarkedet sige, at han vil tilstræbe et forsvarspolitisk samarbejde, ja, han ikke alene siger, han vil tilstræbe det, han siger, at det er uundgåeligt. Han vil tilstræbe en fælles udenrigspolitik, og som følge af den vil der uundgåeligt komme et forsvarspolitisk samarbejde. For at man ikke skal tro, at premierminister Heath sætter dette i modsætning til NATO, vil jeg henvise til en anden autoritativ tale, som premierministe-

ren holdt et par dage senere, hvor han understregede, at efter hans opfattelse betød et udvidet fællesmarked en styrkelse af NATO. Dér kobledede han altså direkte NATO-problematik og EF-problematik sammen.

Jeg har to spørgsmål til regeringen, jeg ved ikke, hvem der vil besvare dem: For det første, om man er enig i de synspunkter, som den britiske premierminister giver udtryk for? Og for det andet, om man ikke under alle omstændigheder føler sig foruroliget ved et sådant makkerskab i et eventuelt udvidet fællesmarked? Såfremt Danmark skulle komme ind, hvad jeg stadig væk tvivler meget på, er det så ikke et farligt makkerskab at have, en britisk regering, der har denne erklærede målsætning?

Arne Larsen: I regeringens tiltrædelseserklæring er der et vigtigt afsnit, som omhandler boligpolitikken og de initiativer, som regeringen agter at tage på dette område. Mit parti hilser med tilfredshed, at regeringen vil gå i gang med den oprydning, som er hårdt tiltrængt efter VKR-regeringens forfejlede politik på dette område.

Regeringen bebuder ophævelse af genudlejningsforhøjelserne, og heri er vi ganske enige. Vi og socialdemokratiet modsatte os dette forslag i sin tid. Det var efter vor opfattelse en urimelig lovgivning, som påførte lejere, der var tvunget til at skifte bopæl, huslejstigninger langt ud over det rimelige, og som derudover har forhindret en bevægelighed på boligmarkedet, som er tvingende nødvendig.

Vi er også enige med regeringen i, at boligsikringsordningen bør forbedres. Boligsikringsordningen bør revideres således, at der finder en automatisk regulering sted i overensstemmelse med prisudviklingen. Med de fortsat stigende huslejer, især i det nyeste byggeri, er der mange medborgere, som trods andre støtteforanstaltninger ikke er i stand til at betale den husleje, der i dag forlanges. Det har jo også bevirket, at tusindvis af lejligheder i længere tid har stået tomme og stadig væk står tomme.

Regeringen agter også at tage loven om ejerlejligheder op til revision, og det skal den i høj grad være velkommen til. Nu har jeg forstået det således, at regeringen vil forbyde yderligere salg af ejerlejligheder i

[Arne Larsen.]

den bestående boligmasse, men agter at til-lade nyt byggeri baseret på ejerlejligheds-princippet. SF har været modstander af ejerlejlighedsprincippet lige fra starten og har stemt herimod, og vi finder, at det vil være mest konsekvent og rigtigt at forbyde ejerlejligheder i alt byggeri overhovedet. Vi ved, i hvor stor udstrækning ejerlejligheds-princippet har været medvirkende til at sætte yderligere gang i boligspækulationen. Derudover har ejerlejlighedsprincippet be-tydet beslaglæggelse af en stor del af real-krediten, som var yderst tiltrængt til det nye byggeri.

Vi kan også være enige med regeringen i, at den rentelåneordning, som VKR-regerin-gen gennemførte til afløsning af rentesik-ringsordningen var en urimelighed. Staten skulle lettes for nogle af sine tilskud til bo-ligbyggeriet, og rentesikringen, altså disse tilskud, skulle afløses af lån, som lejerne ef-ter nogle år skulle tilbagebetale, samtidig med at huslejen i det nye byggeri kom op på sit maksimum.

Regeringen bebuder endvidere, at statens bolig- og byggefond skal tilføres yderligere midler, så den kan yde kommuner og bolig-selskaber større finansiel hjælp ved erhver-velse af jord til byggemodning osv. En af de første gerninger, som VKR-regeringen be-gik, var netop en kraftig nedskæring af de tilskud, som tilflød boligbyggeriet gennem statens bolig- og byggefond. Efter vor op-fattelse er det afgørende nødvendigt, at kommuner og boligselskaber bliver i stand til at erhverve sig tilstrækkeligt med jord til byudvikling, og at man kan gøre det på de rigtige tidspunkter og til de rigtige priser.

Jordspekulationen skal nok bekæmpes med andre midler herudover. Kravet om ret til ekspropriation af jord til boligformål har SF været varm tilhænger af, så det skulle glæde os, om vi snarest så et lovgivningsini-tiativ på dette område.

Når alt dette er sagt — og meget af det her vil socialistisk folkeparti støtte — vil jeg alligevel have lov til at sige, at det forekom-mer os, at meget af det, som regeringen her foreslår, kun er udbedringer af de skader, som er blevet påført befolkningen under VKR-regeringen. Efter vor opfattelse er det, der er mest tiltrængt udover en til-bundsgående revision af boliglovgivningen,

en anden form for finansiering af boligbyg-geriet.

Jeg har imidlertid forstået tiltrædelseser-klæringen således, idet jeg citerer:

„Hele boligpolitikken vil blive taget op til principiel overvejelse, og regeringen vil snarest indbyde de politiske partier og interesserepræsentanter til et sagligt udvalgsarbejde herom.“

at heri ligger, at man er parat til at tage disse problemer op til meget alvorlig overve-jelse. Vi vil meget gerne medvirke hertil, idet vi anser det for mest afgørende at nå frem til en billigere finansiering af boligbyg-geriet. Vi skal jo i øjeblikket yde ganske store tilskud til nedbringelse af huslejen, og disse tilskud vil stige med årene, fordi vi har et udgangspunkt i en rente på 11,5 pct. Dette kan ikke fortsætte, og derfor må der tages alvorlige skridt til en anden finansie-ringsform inden for boligbyggeriet. Det er jo tanker, som socialistisk folkeparti har været inde på ikke én, men mange gange, hvor vi har foreslået en i et vist omfang statslig fi-nansiering af boligbyggeriet. Men det er gi-vet, at det er ikke alene et spørgsmål om at finde den rigtige finansieringsform, der kan også tages mange andre initiativer til billig-gørelse af boligbyggeriet, og det håber jeg at regeringen vil gøre. Jeg tænker her især på, at vi skal nå frem til en fornuftig og gennemtænkt planlægning af boligbyggeriet på grundlag af en virkelig behovsundersø-gelse i landets forskellige egne, vi skal ud-nytte stordriftens fordele i større udstræk-ning, end vi hidtil har gjort, og der bør sæt-tes alvorligt ind på forskning, således at alle disse elementer kan indgå i en billigørelse af boligbyggeriet. Vi har nemlig også her muligheder for at tjene nok så mange penge hjem til fordel for en billigørelse af bygge-riet.

Vi håber meget, at regeringen er enig med os i denne problemstilling, og at disse spørgsmål vil blive taget op til grundig be-handling og løsning, ikke i en fjern fremtid, men meget snart.

Udenrigsministeren (*K. B. Andersen*): Som hr. Gert Petersen sagde, er der ikke faldet vældig mange kommentarer til det udenrigspolitiske afsnit, og jeg skal derfor fatte mig i korthed. Vi får jo formentlig, som hr. Gert Petersen også nævnte det,

[Udenrigsministeren.]

engang inden alt for lang tid en egentlig udenrigspolitisk debat.

Hr. Orla Møller rejste spørgsmålet om visumforholdene i Europa. Jeg vil gerne minde om, at allerede i, jeg tror, det var 1966-67, tog den daværende socialdemokratiske regering initiativ til ophævelse af visumpligten for turister fra alle lande. Nu har vi jo et fælles nordisk paskontrolområde, og det forudsætter, at der er enighed imellem de nordiske lande, og den kunne ikke opnås på det tidspunkt. Hvad de europæiske lande angår, opretholdes der jo kun visum over for nogle af de østeuropæiske lande. I 1967 blev der med Bulgarien og Rumænien indgået aftaler om visumfrihed, mens de øvrige østeuropæiske lande ikke dengang var interesseret i lignende aftaler. Der foregår i øjeblikket forhandlinger og overvejelser mellem justits- og udenrigsministeriet i første række vedrørende et nyt initiativ over for Polen, Tjzekoslovakiet og Ungarn, hvortil der jo er en ganske betydelig turisttrafik. Jeg tror ikke, jeg kan oplyse mere om spørgsmålet på dette tidspunkt.

Flere af talerne, bl. a. hr. Poul Schlüter, var inde på spørgsmålet om anerkendelsen af Nordvietnam. Hvad tidspunkt og tempo angår, kan jeg nævne, at det er tanken at drøfte det med den norske stats- og udenrigsminister, når statsministeren, udenrigsøkonomiministerens og jeg på mandag er i Oslo. På det direkte spørgsmål fra hr. Poul Schlüter om forbindelsen med Sydvietnam kan jeg oplyse, at det er regeringens hensigt at bevare de dansk-sydvietnamesiske diplomatiske forbindelser på det hidtidige niveau. Det kan der altså gives et ganske klart svar på. Der er jo lige så lidt her som i alle andre forhold, der drejer sig om diplomatiske forbindelser, tale om karaktergivning af den ene eller den anden art, men om rent faktiske forhold.

Hr. Aksel Larsen nævnte spørgsmålet om Pakistan og spurgte, om vi fra dansk side kunne rejse spørgsmålet i FN. Jeg vil gerne sige, at regeringen og jeg personlig helt deler de følelser, som hr. Aksel Larsen gav udtryk for med hensyn til de tragedier og ulykker, som den kolossale flygtningestrøm til Indien giver anledning til. Under drøftelserne mellem de nordiske lande om dette spørgsmål

har der hidtil været enighed om den grundbetragtning, at det ikke vil være muligt på én gang at give udtryk for en stærk og markant stillingtagen til den politiske konflikt og samtidig udfolde en, selvfølgelig i forhold til behovet ringe, men efter vore forhold ikke helt ringe humanitær bistandsindsats til fordel for flygtningene i Indien og i Østpakistan. I dette dilemma har de nordiske lande ment, at hensynet til bistandsarbejdet i overensstemmelse med vore traditioner bør veje tungest i vægtskålen. Men når det er sagt, vil jeg også gerne føje til, at jeg er helt enig med hr. Aksel Larsen i, at det også er et alvorligt politisk problem, og jeg vil gerne minde om, at jeg i august måned sammen med den nuværende statsminister rettede en telegrafisk appel til den pakistanske præsident om at sætte Awami-ligaens leder, sheik Mujibur Rahman, der jo ved valgene blev den demokratisk valgte repræsentant for flertallet af det pakistanske folk, på fri fod og optage forhandlinger med ham om Østpakistanens fremtid. Det vil være et bidrag til en politisk løsning af den ulykkelige situation, vi er i.

Hr. Gert Petersen nævnte i sit indlæg den tale, som den britiske premierminister holdt i Zürich den 17. september 1971, og stillede det spørgsmål, om vi var enige i de synspunkter, der blev givet udtryk for, og om vi ikke var foruroliget ved makkerskabet. Jeg vil gerne sige ganske tydeligt og klart, idet vi jo i en kommende udenrigspolitisk debat kan få lejlighed til yderligere at uddybe disse ting, at de synspunkter, hr. Gert Petersen citerede korrekt i enhver henseende, altså er den britiske premierministers synspunkt. Den danske regerings synspunkter vedrørende dette spørgsmål er kommet til udtryk i den udtalelse, der blev vedtaget på socialdemokratiets årsmøde, hvor vi, som jo sagt ved mange andre lejligheder, gav udtryk for, at sikkerhedspolitikken efter vor opfattelse ikke hører hjemme i EF. Jeg vil gerne sige dette ganske klart, og så kan vi i øvrigt få lejlighed til at drøfte disse problemer nærmere ved en udenrigspolitisk debat, som vel følger på et eller andet tidspunkt inden jul.

Økonomi- og budgetministeren (*Per Hækkerup*): Hr. Poul Schlüter gjorde nogle

[Økonomi- og budgetministeren.]

bemærkninger, som jeg finder det rimeligt at svare på, ligesom jeg vil gøre et par bemærkninger til de øvrige ordførere.

Hr. Poul Schlüter startede med et spørgsmål om, hvorvidt vi ville fortsætte materielanskaffelserne til forsvaret efter de hidtidige planer, og han spurgte lidt senere, hvorledes det forholdt sig med de blokerede beløb. Jeg vil gerne besvare de to spørgsmål under ét. Med hensyn til de blokerede beløb, som altså er udgiftsbeløb, som den hidtidige regering besluttede ikke måtte komme til udbetaling før den 15. oktober, har vi fra regeringens side opretholdt blokeringen, men samtidig meddelt de enkelte ministerier, at man må tage en separat forhandling op med budgetdepartementet, inden beløbene kan komme til udbetaling. Jeg tør ikke på nuværende tidspunkt sige, hvor stor en del af de blokerede beløb det vil blive nødvendigt at frigive. Det må bero på de drøftelser, vi skal have i de kommende dage, men jeg kan sige, at hvor det drejer sig om beløbene for forsvarsministeriets vedkommende, som, så vidt jeg husker, er af størrelsesordenen 140 mill. kr., må også det bero på en drøftelse imellem forsvarsministeren og undertegnede. Jeg vil tilføje, at den vurdering, jeg i øjeblikket må anlægge, er den, at da regeringen har til hensigt at genfremsætte socialdemokratiets forslag til en ny forsvarsordning med de ændringer, som det hedder i redegørelsen fra statsministeren, der må være fremkaldt af den drøftelse, der har fundet sted, siden vi første gang fremsatte forslaget, finder vi det naturligt, at man, indtil der er sket en afklaring af, hvilken forsvarsordning vi skal have, viser tilbageholdenhed med anskaffelse af materiel til forsvaret. Vi skulle jo nødig komme i den situation, at vi kom til at anskaffe forkert materiel i forhold til den nye forsvarsordning, og derfor har jeg i drøftelserne i det udvalg, der behandlede lovforslaget om den midlertidige importafgift, tilkendegivet, at vi vil vise tilbageholdenhed på dette felt både med hensyn til det blokerede beløb og formentlig også med hensyn til finansloven for 1972-73.

Hr. Poul Schlüter gjorde derudover nogle bemærkninger om den kortfristede gæld, som jeg tror hr. Poul Schlüter endda havde fundet ud af var faldet. Det tror jeg nok er

en nyopfindelse, men lad det ligge. Hr. Poul Schlüter gjorde sig derimod skyldig i en ganske fundamental misforståelse i vurderingen af betydningen af den kortfristede gæld til udlandet. Hr. Poul Schlüter siger nemlig, at fra de 12,9 milliarder kr., som pr. ultimo juni i år udgjorde den private kortfristede gæld, skal man trække de 5,1 milliarder kr., som udgjorde de private kortfristede tilgodehavender, først da fik man nettogælden, og denne nettogæld er det, der skal stilles over for valutareserven. Det er en aldeles fundamental misforståelse af vores situation.

Den tidligere statsminister, hr. Hilmar Baunsgaard, var så elskværdig i går under debatten at antyde, at jeg kunne trænge til lidt manuduktion i nationaløkonomi. Nu er jeg ikke sikker på, at det skal foregå hos hr. Hilmar Baunsgaard, men skulle det foregå, vil jeg i hvert fald tilråde hr. Poul Schlüter at komme med mig, jeg skal gerne tage hr. Poul Schlüter i hånden, for en mere fundamental misforståelse end den, hr. Poul Schlüter har gjort sig skyldig i med hensyn til gældsforholdene, skal man lede længe efter. Hr. Poul Schlüter må da være fuldstændig klar over, at kommer vi i en situation, hvor der opstår tvivl om kronen, så er der én ting, der er helt sikker, og det er, at de folk, der har tilgodehavender i udlandet, trækker ikke deres penge hjem. Derimod vil de folk, som har gælden til udlandet, skynde sig at betale den. Derfor er det bruttogælden til udlandet, der er den afgørende faktor, og det er bruttogælden, der i en given kriseagtig situation skal stilles over for de valutareserver og de trækmuligheder, vi har. Det troede jeg ethvert barn også uden for Gladsaxe vidste.

Hr. Poul Schlüter gjorde dernæst en bemærkning om, at det lovforslag, som vi vedtog i nat, vil betyde, at der udløses en dyrtidsportion tidligere end ellers. Den vurdering deler regeringen ikke. Vi er desværre tvunget til at vurdere det sådan, at uanset om den midlertidige importafgift var blevet vedtaget eller ikke, er det overvejende sandsynligt, at der udløses en dyrtidsportion til januar. Det sidste månedspristal, vi fik, viste en stigning på 0,8 point op til 104,8. Skæringslinjen for dyrtidsportionen er 106. Vi får ved næste månedspristal den halvårige regulering af boligudgiften. Den

[Økonomi- og budgetministeren.]

plejer at være omkring ved 0,5 point. Den var sidste gang lidt mere. Vi har måske lov til at håbe, at den denne gang vil være lidt mindre end de 0,5 point.

Der ligger en række afgiftsforhøjelser, takstforhøjelser, som den tidligere regering har vedtaget, og som vi ikke agter at sætte ud af kraft, som vil betyde en forhøjelse af pristallet. Af hvilken størrelsesorden er det ikke muligt at vurdere i øjeblikket, men marginen er altså så smal, at der næsten ikke er plads til nogen af de øvrige prisstigninger, som normalt indtræffer året igennem, uden at den næste dyrtidsportion udløses. Det, man måske kan sige, er, at vor vedtagelse i nat kan medføre, at en yderligere dyrtidsportion udløses i juli måned. Det kan vi ikke vide endnu, bl. a. fordi vi ikke kan vurdere pristalsvirkningen af den vedtagne afgiftsforhøjelse.

Hr. Poul Schlüter stillede derefter det spørgsmål, om vi ville holde os til den opstillede finansplan. Jeg må sige dertil, at den opstillede finansplan er allerede gennemhullet. Den er gennemhullet, bl. a. fordi man i den opstillede finansplan ikke har medtaget udbetalingen af en dyrtidsportion i januar, men derudover vil nogle udgiftsstigninger, som det allerede er konstateret vil indtræffe, betyde, at finansplanen ikke kan holde det kasseoverskud, som oprindeligt var hensigten. Det rejser alvorlige problemer, som vi vil tage lige så alvorligt på i regeringen.

Hr. Poul Schlüter rejste endelig spørgsmålet om optagelse af langfristede lån i udlandet. Dertil kan jeg sige, at vi vil fortsætte med at optage langfristede lån i udlandet, og jeg tror, at det vil være muligt i lidt større udstrækning end under den tidligere regering, for jeg har den opfattelse, at den beslutning, det høje tings flertal tog i nat, vil være med til at øge tilliden til den danske økonomi og derfor gøre det lettere for os at få adgang til langfristede lån, som kan betyde, at vor meget følsomme valutarieske stilling bliver styrket.

Hr. Henry Christensen gjorde også forskellige bemærkninger, som jeg gerne vil knytte et par kommentarer til. I forlængelse af det, hr. Poul Schlüter sagde, talte hr. Henry Christensen om, at vi havde fået ministre, der havde sagt for meget, og rejste

spørgsmålet om vor udgiftspolitik. Jeg tror også, hr. Niels Helveg Petersen var inde på, at nu havde man fået et helt katalog over, hvad det var for reformer, regeringen ville gennemføre, hvor forfærdelig udgiftskrævende de var, og jeg tror, at de ærede ordførere ikke følte sig overbevist om, at vi, som det hedder i regeringserklæringen, agter at opretholde en stram finanspolitik. Jeg kan imidlertid, håber jeg da, berolige oppositionen med, at det er regeringens hensigt at opretholde en stram finanspolitik. Vi tror, det er nødvendigt. Det er ikke, fordi vi gør det af lyst. Det tror jeg heller ikke den tidligere regering gjorde, men den tidligere regerings politik har gjort, at vi ikke på nuværende tidspunkt tør slække hverken på den stramme finanspolitik eller på den stramme kreditpolitik. Det sagde vi også forud for valget. Der kan ikke være noget nyt eller overraskende heri. Jeg tror, det var hr. Henry Christensen, der ligesom antydede, at vi nu var kommet på andre, og han må vel mene bedre, tanker. Nej, det sagde vi ganske klart og tydeligt forud for valget, men vi sagde også: dette er ikke tilstrækkeligt til at sikre, at der kan genskabes orden i den danske økonomi. Men jeg beder altså oppositionen være forsikret om, at når regeringen har afgivet en erklæring som den, statsministeren afgav her i tinget i tirsdags, agter regeringen naturligvis at stå ved den.

Hr. Niels Helveg Petersen talte om, at vi igennem beslutningen i nat eksporterer symptomerne på vore egne vanskeligheder til udlandet. Jeg ved ikke, hvordan man skal vurdere det. Det er mit indtryk, at vi i høj grad fra dansk side — og dér kan jeg give tilslutning til den tankegang, hr. Erhard Jakobsen gjorde gældende under gårdsdagens debat — har været udsat for en meget skæv handelsbalance, som ikke bare beror på, hvordan vi forholder os i Danmark, men som også beror på, hvilken økonomisk politik man fører i andre lande. Jeg tror i det hele taget, at man skal indstille sig på, at spørgsmålet om balance i handels- og betalingsforholdene imellem de forskellige lande er et internationalt problem, som kun under svære ofre kan løses for det enkelte lands vedkommende af det enkelte land selv. Jeg tror derfor, at det skridt, som vi besluttede os til i går, og som man altså er bange for skulle give bagslag for Danmark, måske kan

[Økonomi- og budgetministeren.]

blive et af de skridt, der, selv om det er et lille skridt i verdensmålestok, kan fremtvinge en international regulering af betalingsforholdene og de bagvedliggende kendsgerninger landene imellem.

Så talte hr. Niels Helveg Petersen om mod. Han talte om, at vi forkælede os selv. Han talte om, at den tidligere regering havde opbremsset offentligt og privat forbrug. Jeg synes nu nok, man må sige, at trods den stramme finanspolitik og trods en stram udgiftspolitik er det ikke det, der har karakteriseret den tidligere regerings 4-årige periode. Det var, som om man i regeringens sidste år mere var i stand til at tage sig sammen til at føre denne form for finanspolitik. Derimod synes jeg, at det var en rigtig karakteristik, som blev givet i går, af den nuværende regering, da man sagde, at den foreslog og fik tilslutning af et flertal i folketinget til at gennemføre den midlertidige importregulering, vel vidende hvilken opposition den ville møde hos de tidligere regeringspartier, og vel vidende at dette ikke kunne være noget, der var en livret for folk i al almindelighed, fordi det naturligvis betød, at man pålagde den danske befolkning visse byrder. Jeg tror, regeringen viste mod ved at tage det skridt, og jeg er overbevist om, at det er en sådan handling, der er med til at skabe forudsætninger for at genskabe tilliden til, at den politik, staten fører, kan føre til en ændring af udviklingen i vores økonomi.

Hr. Niels Helveg Petersen spurgte til samordningen mellem stat og kommuner, især i spørgsmålet om byrde- og opgavefordelingen. Dette spørgsmål vil vi naturligvis beskæftige os med. Jeg vil tro, at indenrigsministeren behøver en lille smule tid til at overveje problemerne, inden han kan gå i gang med de forhandlinger, der må føres med kommunerne. De synspunkter, vi vil lægge til grund herfor, er velkendte fra socialdemokratiets tidligere deltagelse i debatten, og jeg skal derfor ikke ved denne lejlighed komme nærmere ind på dem. Men vi ved, at det er overordentlig vigtigt, hvis vi skal få planmæssigt styr på hele den økonomiske udvikling i Danmark, at der sker en sådan koordinering af statens og kommunernes opgaver og byrder.

Hr. Niels Helveg Petersen spurgte også

om finansieringen af de store broplaner, og hvis jeg forstod hr. Niels Helveg Petersen rigtigt, advarede han imod en international finansiering heraf. Denne advarsel føler vi ikke er særlig velbegrunderet. Vi tror, at det vil vise sig muligt, i hvert fald i et vist omfang, at få en international finansiering, og vi tror, at det vil være en måde, hvorpå man hurtigere kan realisere disse planer, end hvis finansieringen skal klares ved dansk kapitaldannelse.

Hr. Ømann ytrede frygt for noget, han kaldte Harpsunddemokrati. Jeg tror ikke, hr. Ømann behøver at nære en sådan frygt, men hvis hr. Ømann med denne frygt vil give udtryk for, at regeringen ikke bør søge kontakt med erhvervslivets folk og arbejdsmarkedets folk om nogen af de centrale problemer, der findes, så er jeg ikke enig med hr. Ømann. Jeg mener, det vil være en naturlig og selvfølgelig opgave for regeringen at søge en sådan kontakt, men det vil stadig være regeringen og folketingets flertal, der bestemmer, hvilken politik der skal være den danske stats, den danske regerings, det danske folkets.

Så blev der gjort nogle bemærkninger om kapitalmarkedsrådet; jeg tror, de fleste af ordførerne var inde herpå. Jeg erkender, at det er et overordentlig vigtigt spørgsmål, og jeg vil gerne tilføje, hvad allerede er sagt, at det er regeringens hensigt at optage kontakt med de forskellige interesserede eller implicerede parter for at drøfte, hvorledes et sådant kapitalmarkedsråd skal sammensættes, hvilke beføjelser det skal have osv. Men jeg vil understrege, at det er regeringens opfattelse, at ansvaret for, hvilken økonomisk politik der skal føres i Danmark, i sidste instans hviler på regeringen og på folketinget, og det ansvar kan man ikke skyde fra sig, selv om man etablerer et eller andet kapitalmarkedsråd. Men det vil være rimeligt, at man søger dette ansvar praktiseret i et samarbejde med de forskellige andre dele af det danske samfund, som øver indflydelse på, hvorledes den økonomiske udvikling bliver.

Så skal jeg til sidst gøre den bemærkning, at jeg kan give tilslutning til den vurdering, som hr. Ømann gav af forholdet mellem socialdemokratiet og SF. Den har fundet udtryk i den flertalsbetænkning, som er nedfældet af udvalget, der arbejdede i nat. Den

[Økonomi- og budgetministeren.]

udtrykker de synspunkter, vi har, og det gælder også — og specielt — hvorledes vi vil forholde os med hensyn til provenuet fra den ekstraordinære importafgift, der blev gennemført i nat. Jeg tror altså, at hr. Henry Christensen og andre, der måtte nære frygt, eller hvad det nu skal være, for at der er etableret et specielt samarbejde imellem socialdemokratiet og SF af permanent karakter eller noget i den retning, kan spare sig deres bekymringer. Det er fortsat således, at vi ønsker at få så bred en tilslutning her i tinget til vore forslag som muligt. Det er fortsat således, at det er regeringen, der fremsætter sine forslag, som socialdemokratiet står bag ved, og så må det vise sig her i tinget fra sag til sag, hvilken tilslutning vi er i stand til at opnå.

Jeg er glad for, at hr. Henry Christensen har erkendt den politiske udviklings realitet så langt, at han ikke benyttede betegnelsen „det røde kabinet“. Jeg tror, det er, fordi hr. Henry Christensen ved, at dette er et fantom. Det eksisterer ikke, og kun hvis man af og til i venstrekredse får mareridt, kan det måske dukke op. I realitetens verden hører det ikke hjemme.

Ministeren for udenrigsøkonomi (Ivar Nørgaard): Hr. Aksel Larsen har stillet en række og hr. Niels Helveg Petersen et enkelt spørgsmål om regeringens markedspolitik, som jeg skal forsøge at besvare.

Hr. Aksel Larsen spurgte: vil regeringen føre de fortsatte forhandlinger med EF under fremsættelse og fremhævelse af de betingelser for dansk medlemskab, der er højtideligt proklameret som socialdemokratiets? Og han tilføjede: vil man gøre Kommissionen og Ministerrådet opmærksom på, at uden klar og bindende godkendelse af disse betingelser må fortsatte forhandlinger anses for nytteløse?

Svaret på det første spørgsmål er ja.

Hvad angår det andet spørgsmål, må man vel gøre sig klart, at de tre første af socialdemokratiets nævnte betingelser ikke tager

sigte på EF. Hr. Aksel Larsen citerede rigtigt vor årsmødedtalelse, hvori vi nummererede betingelserne:

1) at England bliver medlem, 2) at de øvrige skandinaviske lande opnår tilfredsstillende løsninger for deres forhold til EF, 3) at danske rekreative arealer ikke må kunne erhverves af udlændinge til erhvervsmæssig udnyttelse, 4) at EF ikke må have med sikkerhedspolitik at gøre, og 5) at vores selvbestemmelsesret over social- og skattepolitikken skal bevares.

Som sagt: de tre første spørgsmål er ikke forhandlingsspørgsmål med EF. Om England bliver medlem eller ej, bliver, som det også blev sagt i statsministerens tale, formentlig afgjort i slutningen af denne måned. Hvordan de øvrige skandinaviske lande når frem til løsninger, som de opfatter som tilfredsstillende, kan vi ikke vide noget sikkert om i dag. Hvad angår de rekreative områder, er det et spørgsmål om, hvilken politik der bliver ført i denne sal. Den tidligere regering fremsatte lige før folketingets sommerferie et lovforslag til sikring af de rekreative områder. Vi gjorde allerede i markedsudvalget opmærksom på, dengang vi fik skitsen til dette forslag, at vi ikke fandt det fuldt tilfredsstillende, fordi vi ikke tror, det giver tilstrækkelig sikkerhed. Vi er derfor gået i gang med at forberede et lovforslag, som jeg håber vi kan fremsætte forholdsvis snart her i tinget, og som efter vor opfattelse giver større sikkerhed i denne henseende.

Socialpolitikken og skattepolitikken er områder, hvor der ikke i dag er truffet beslutninger om et forpligtende samarbejde inden for fællesmarkedet. Der er i selve fællesmarkedet delte meninger om, hvordan man skal løse disse spørgsmål. Vi ved, at der er stærke kræfter i de enkelte medlemslande og i Kommissionen, der arbejder for en vidtgående harmonisering såvel af socialpolitikken som af skattepolitikken, men Kommissionen eller Fællesskabet som sådant har ikke truffet nogen beslutning, og Kommissionen eller Fællesskabet som sådant kan derfor hel-

[Ministoren for udenrigsøkonomi.]

ler ikke give udtryk for andet, end at de på nuværende tidspunkt må tage de danske synspunkter til efterretning. Vi har i vores oppositionsperiode lagt overordentlig stor vægt på at klargøre over for den daværende regering, at det er et spørgsmål, vi tillægger så stor vægt, at det må anmeldes, hvilken holdning vi vil have til dette spørgsmål, når eller hvis vi kommer ind i fællesmarkedet, og den daværende markedsminister har da også anmeldt det. Men på disse to områder vil det fortsat være os i denne sal, der må bestemme, hvor langt vi skal gå, og da socialdemokratiet på forhånd har fastslået, at vi ønsker at kunne føre skatte- og socialpolitik her i dette parlament og ikke overføre det til fællesmarkedets organer, så er det altså den linje, der vil blive ført i markedspolitikken i denne henseende, og det er klart, at det agter jeg at give Fællesskabet den fornødne underretning om.

Hr. Aksel Larsen nævnte i forbindelse med nødvendigheden af bedre oplysninger om markedsproblemer, at markedssekretariatets pjecer efter hans opfattelse ikke var fuldt tilfredsstillende, og hr. Aksel Larsen gennemgik et enkelt punkt i den første pjece om institutionerne. Nu vil jeg gerne først sige, at det er jo ikke mig, der har skrevet pjecen. Men jeg har naturligvis undersøgt, hvad forklaringen er på det specielle spørgsmål, hr. Aksel Larsen rejste. Det er altså det problem, om fællesmarkedet trods dansk modstand skulle gennemføre en forordning, og at den danske modstand var så stærk, at folketinget ikke ville rette sig efter forordningen. Derom siger man i pjecen, at da må det afgøres, enten ved at det danske folketing står fast og får fællesmarkedet til at ændre holdningen, eller at vi bøjer os.

Hr. Aksel Larsen nævner, at man også burde have nævnt den mulighed, at sagen blev bragt for fællesmarkedsdomstolen. Det er min opfattelse, at dette spørgsmål nu er rent teoretisk, nemlig efter det såkaldte Luxembourgforlig, hvor franskmændene fik gennemtvunget, at intet land kan nedstemmes i en sag, der vedrører dets vitale interesser. Det vil sige, at hvis den forordning, der er tale om, endnu ikke er vedtaget, vil vi formentlig fra midten af november eller i hvert fald fra slutningen af november — den såkaldte cut off day — have indflydelse og

dermed kunne fremhæve, at det spørgsmål, der kan blive tale om, er af vital betydning for os — og det må det jo være, hvis der er afgørende modstand her i denne sal — og så vil det ikke blive til en forordning, sådan som de nuværende forhold er i fællesmarkedet.

I øvrigt mener jeg, det er urigtigt, når hr. Aksel Larsen nævner, at man vil kunne imødesee domstolssanktioner. Der er ikke forudset sanktioner. Hvis en sag, hvad jeg altså anser for rent teoretisk i denne forbindelse, skulle kunne komme for Domstolen, er der ikke forudset sanktioner fra Domstolens side. Den kan kun gøre det, at den pålægger vedkommende stat at opfylde forpligtelsen. Men det er jo derfor, det er så overordentlig vigtigt, at vi er opmærksom på udviklingen i fællesmarkedet og gør opmærksom på, hvilke eventuelle kommende beslutninger vi ikke vil kunne acceptere.

Hr. Aksel Larsen nævnte, at Kommissionen for knap 3 år siden havde fremsat et forslag til udvidelse af etableringsreglerne i landbrugssektoren, og det er korrekt, men dette forslag er ikke blevet vedtaget. Der er uenighed mellem de seks, og navnlig Frankrig er modstander af en liberalisering på dette område. Her sidste sommer var der en vis risiko for, at der var blevet gennemført et kompromis, som ikke var så vidtgående som Kommissionens forslag, men som dog indebar en liberalisering. Men også på det punkt gælder det, at vi, når den dato er oprundet, hvorefter man ikke i fællesmarkedet kan vedtage noget, uden at man også orienterer og får tilslutning fra de ansøgende lande, vil kunne hindre sådanne liberaliseringsbestemmelser for etableringsretten i landbrugssektoren. Jeg er helt overbevist om, at vi i denne sag ikke vil stå alene, men i hvert fald vil have samme synspunkter som Irland og Norge.

Hr. Aksel Larsen kom også ind på et spørgsmål, der har optaget dagspressen en del i den seneste tid, nemlig påstanden om, at vi ikke skulle kunne opretholde det nordiske arbejdsmarked, hvis vi bliver medlem af fællesmarkedet. Fra dansk side har man forelagt teksten til den nordiske arbejdsmarkedskonvention, der er det gældende grundlag for det nordiske arbejdsmarked, og vi har fået den besked fra Kommissio-

[Ministeren for udenrigsøkonomi.]

nen, at den er enig med Danmark i, at der ikke er noget til hinder for, at det nordiske arbejdsmarked kan fortsætte også efter et eventuelt medlemskab af fællesmarkedet.

Hr. Aksel Larsen citerede pressereferater af den svenske handelsministers udtalelser, som skulle gå ud på, at hr. Feldt ikke mente, at vi kunne opretholde et nordisk arbejdsmarked. Jeg har haft lejlighed til at udveksle synspunkter med den svenske markeds- og handelsminister, og jeg kan sige her, at han ikke er blevet korrekt refereret i pressen. Der er enighed mellem svenskerne og os om, at man kan opretholde det nordiske arbejdsmarked. Der er uenighed på enkelte punkter vedrørende tilrettelæggelsen af det fremtidige praktiske samarbejde mellem de nordiske arbejdsformidlingsmyndigheder. Dette spørgsmål agter vi at tage op, når vi på tirsdag skal møde vore svenske kolleger i Stockholm.

Endelig stillede hr. Niels Helveg Petersen spørgsmålet om, hvad der skulle forstås med statsministerens udtalelse om, at vi ventede at få fyldigere oplysninger om det retslige grundlag for EF, hvilket kunne være tilvejebragt før vi skal behandle ratifikationsspørgsmålet. Svaret er, at vi regner med at kunne fremlægge dels tiltrædelsestraktaten og de allerede eksisterende traktater, dels det store flertal af beslutninger, der er truffet af EF's myndigheder, på dansk og med de fornødne kommentarer for folketinget, inden folketinget skal tage stilling til ratifikationsspørgsmålet, og det kan jo ikke ske før omkring 1. marts 1972. Det er stadig sådan, at dette tings medlemmer ligesom den danske befolkning må have så fyldigt et grundlag som muligt for deres stillingtagen. Vi gør opmærksom på, at materialet ikke i dag foreligger i dansk autoriseret oversættelse, men når det foreligger, har det enkelte medlem her i tinget og den enkelte vælger ved folkeafstemningen det bedst mulige grundlag for sin egen stillingtagen. Det er det, der var ment med statsministerens udtalelse.

Må jeg endelig sige, at regeringen selvfølgelig er overordentlig interesseret i, at oplysninger om fællesmarkedet og synspunkter for og imod dansk medlemskab af fællesmarkedet fremkommer så betids, at alle, der skal tage stilling ved folkeafstemningen,

har haft rimelig chance for at sætte sig ind såvel i de kendsgerninger, man kan præstere, som i vurderingerne af kendsgerningerne.

I markedssekretariatet er man ved at opbygge et oplysningscenter, som skulle kunne stilles til rådighed for enhver borger på den måde, at en række dokumenter kan udleveres og læses og måske lånes ud, samt at der bliver stillet tilstrækkeligt med eksperter til rådighed for konkrete spørgsmåls mundtlige eller skriftlige besvarelse. Men tilbage står det spørgsmål, som socialdemokratiet har rejst over for folketingets formand, hvordan man skal praktisere og finansiere det generelt folkeoplysende arbejde. Så vidt jeg er orienteret, har det endnu ikke fundet sin endelige løsning. Det er helt åbenbart, at det, der bliver gennemført af oplysningsarbejde i markedssekretariatet, slet ikke kan være tilstrækkeligt. Det må suppleres med et større folkeoplysende arbejde. Jeg har forstået, at folketinget vil gøre en indsats på dette felt, også finansielt.

Ministeren for Grønland (Knud Hertling):

Inden jeg kommenterer de bemærkninger, der er kommet i forbindelse med min pressemeddelelse vedrørende Grønlandsrådet, vil jeg gerne sige, at jeg fuldt ud deler de udtalelser, som kom fra hr. Johan Nielsen og hr. Moses Olsen vedrørende de nordatlantiske mandaters værdi her i folketinget. Jeg har selv, siden jeg blev valgt ind i det høje ting i 1964, forfægtet det samme synspunkt, og jeg agter fortsat at forfægte det. Jeg vil gerne komplimentere hr. Moses Olsen for hans jomfrutale. Jeg synes, det var en klar grønlandsk tale.

Jeg er glad for, at jeg har fået lejlighed til at uddybe den udtalelse, jeg udsendte i forbindelse med min tiltrædelse som minister for Grønland.

Jeg forstår godt, at hr. Holger Hansen, hr. Lembourn og hr. Svend Haugaard, som er deres partiers medlemmer i Grønlandsrådet, føler sig noget brøstholdne over denne udtalelse, og inden jeg kommer til de enkelte spørgsmål, der blev rejst over for mig, vil jeg derfor gerne give lidt baggrundsstof for forståelsen af den.

Når jeg har sagt det så stærkt som, at de ønsker, jeg har fremsat i Grønlandsrådet, så godt som blev talt for døde øren, er det en udtalelse, der har sin ganske specielle

[Ministeren for Grønland.]

baggrund. Pressemeddelelsen er først og fremmest beregnet til den grønlandske offentlighed, og derfor har jeg i denne meddelelse ikke ønsket at uddybe de forskellige nuancer mellem de danske og de grønlandske medlemmer af Grønlandsrådet, der kan være i Grønlandsrådets arbejde.

Lige siden jeg selv blev medlem af Grønlandsrådet i 1964, traf jeg disse vanskeligheder, fordi jeg dengang som en ny, ung mand var i stærk modstrid med de principper, der blev udtalt i betænkningen fra Grønlandsudvalget af 1960. Men det var forståeligt, at partirepræsentanterne herfra følte sig bundet af de principper, som de selv havde været med til at vedtage her i folketinget. Den kamp, vi igangsatte dengang mod disse principper, tænkte jeg på, da jeg formulerede denne meddelelse.

Gennem tiderne har der været skiftende muligheder for at få ørenlyd. Desværre skete der det, at efter valget til Grønlands landsråd i 1967 blev samarbejdsforholdene blandt de grønlandske medlemmer af Grønlandsrådet temmelig umulige. Jeg skal ikke komme nærmere ind på årsagerne til dette forhold, men først og fremmest det tænkte jeg på, da jeg formulerede denne meddelelse om Grønlandsrådet.

Jeg er udmærket klar over, at der siden 1968 og specielt i 1969-70 er sket en optøning i forståelsen for de nye principper, vi ønsker at arbejde efter i Grønland. Denne forståelse er skabt lidt efter lidt, også gennem skifte af de forskellige partiers medlemmer i Grønlandsrådet. Det skal da ikke være nogen hemmelighed, at socialdemokratiets skiftende medlemmer af Grønlandsrådet mange gange har haft svært ved at nyvurdere de nye ting, der er sket i Grønland, men det er måske ikke så mærkeligt, fordi socialdemokratiet jo som regeringsparti har måttet slæbe med de principper, man gennem tiderne har måttet nedfælde.

Det er i og for sig baggrunden for mine lidt hårde udtalelser, indrømmer jeg, vedrørende Grønlandsrådet.

Når nu hr. Holger Hansen i sin tale prøver at kæde de to ting sammen og kun citerede de to første afsnit af min pressemeddelelse, kan man i og for sig godt forstå, at misforståelsen kan blive endnu stærkere. I tredje

afsnit gjorde jeg nemlig et forsøg på at sige til den grønlandske og dermed også den danske offentlighed, at de nye principper, som jeg ønsker at arbejde efter, ikke vil kunne skabes, uden at ministeren og dermed hele ministeriet og hele administrationen i Grønland har den tættest mulige kontakt med de normale politiske kanaler i Grønland og i Danmark, nemlig kommunalbestyrelserne, landsrådet, Grønlandsrådet og folketinget.

Jeg har fremhævet netop dette meget stærkt for at prøve på at understøtte, at den nytænkning, der er begyndt i Grønlandsrådet nu, er noget, jeg i højeste grad ønsker at samarbejde om. Derfor vil jeg sige til hr. Holger Hansen, når han stiller det direkte spørgsmål, om mine udtalelser skal forstås på den måde, at det er socialdemokratiets politik, vi skal føre i Grønland, at statsministerens og min udtalelse harmonerer udmærket med hinanden, når man har læst tredje punkt af min pressemeddelelse. Hvis man forsøger at finde frem til en eller anden form for uenighed dér, da tager man fejl. Jeg har selv ønsket at understrege, at vi skal have det bedst mulige forhold til de forskellige instanser i Grønland: kommunalbestyrelser, landsråd, Grønlandsrådet osv.

Til hr. Svend Haugaard, som var lidt betænkelig ved, at jeg ved at tage den handske op, der er kastet, skulle medvirke til, at enigheden blandt partierne om Grønlandspolitikken dermed skulle ødelægges, vil jeg gerne sige, at jeg håber det da ikke. Netop gennem det, jeg har sagt til hr. Holger Hansen, håber jeg, at både hr. Lembourn og hr. Svend Haugaard har forstået, at der fra min side er et stærkt ønske om, at vi skal kunne samarbejde om mange principper i Grønlandsrådet. Jeg har den glæde, at efter det sidste landsrådsvalg er der kommet nye unge mennesker ind i Grønlandsrådet fra landsrådet. Disse unge menneskers politik og de principper, som de forsøger at indføre, er de principper, jeg selv har forfægtet gennem længere tid, så nu har vi gennem de forskellige partiers indstilling og socialdemokratiets forståelse af, at der nu bør føres en ny politik i Grønland, alle muligheder for både i Grønlandsrådet og i folketinget at finde frem til at gennemføre principper, som vi alle sammen kan være enige om.

Statsministeren (J. O. Krag): Hr. Henry Christensen, venstres ordfører, beskæftigede sig med, om valgresultatet var klart eller mindre klart. Jeg forstår meget vel den overvejelse, der ligger bag det, hr. Henry Christensen sagde, og jeg skal ikke lægge skjul på, at i socialdemokratiet havde vi gerne set et endnu klarere valgresultat. Så langt er vi enige.

Jeg må dog sige, at jeg i og for sig synes, valgresultatet for hvert af de tre regeringspartier var særdeles klart. Når jeg siger det til venstre og til de konservative, skal det såmænd være sagt i allerstørste sagtmødighed. Vi har selv spist af nederlagets bitre frugter, og vi ved, hvordan de smager, så det skal ikke være sagt i nogen form for overmod. Men jeg synes faktisk, at valgresultatet for hvert af partierne var klart. Jeg vil også gerne her fra talerstolen erkende, at jeg synes det radikale venstre havde et meget smukt valgresultat. Det var over min forventning, og jeg har næsten ment at kunne forstå, at det også var over det radikale venstres forventning. Det var et overordentlig smukt resultat.

Men man kommer ikke uden om, at i samlet sum er valgresultatet tilstrækkelig klart til at begrunde den regeringsdannelse, der har fundet sted. Det er jo vitterligt, at 89 er mere end 88, og ganske særlig er 90 mere end 88. Jeg vil gerne takke hr. Moses Olsen for hans velovervejede udtalelser her fra talerstolen, som jeg fuldt ud respekterer. Jeg forstår af dem, at vi ikke kan regne med altid at kunne mønstre 90 stemmer. Men som sagt: 89 går jo også.

Så vender man tilbage til spørgsmålet om en bred regeringsdannelse. Nu indrømmede hr. Henry Christensen, at det ikke havde været fremme under valgkampen. Det var heller ikke fremme før valgkampen. Det er vel i og for sig ret afgørende, sådan føler jeg det i hvert fald, at for hele den danske befolkning og alle de danske vælgere har det stået sådan, at det valg, vi nu har haft og gennemlevet de første konsekvenser af, var et valg mellem en fortsat VKR-regering eller en socialdemokratisk regering. Det er jo, hvad man har sagt fra venstre-konservativ-radikal side. Ikke mindst hr. Henry Christensens partiformand, hr. Poul Hartling, sagde det i endog meget stærke og, forekom det mig, noget personligt formede

vendinger. Det var det, vælgerne blev stillet over for. Der blev mig bekendt ikke et eneste sted på noget vælgermøde nævnt den mulighed, at man efter valget skulle danne en VKRS-regering. Der blev ikke sagt noget om under valget, at fællesmarkedsproblemet nødvendiggjorde denne brede regeringsdannelse. Så forekommer det mig lidt dristigt at pege på det.

Jeg tror oven i købet, hr. Niels Helveg Petersen gjorde det på den måde, at det var en naturlig regeringsdannelse. Ja, hvorfor er den nu naturlig? Det forekommer mig at være en lidt dristig formulering. Vi har oplevet $3\frac{3}{4}$ år, hvor det ikke var spor naturligt for VKR at samarbejde med socialdemokratiet, hvor vore selvstændige forslag og vore ændringsforslag kun nød en meget ringe bevågenhed fra de tre daværende regeringspartiers side. Så længe man havde sit flertal på de 20 mandater, var der ikke spor naturligt i VKRS-samarbejdet. Men i samme øjeblik man havde mistet dette flertal, blev det pludselig så vældig naturligt at samarbejde med socialdemokratiet.

Nu håber jeg da, at disse naturlige samarbejdstanker kan fortsætte, og jeg håber, at vi i modsætning til, hvad vi oplevede i går, må gå en periode i møde, hvor disse koldfrontdannelser i dansk politik kan tøs op, sådan at vi fra sag til sag kan få et bredt samarbejde mellem alle folketingets fem partier om problemernes løsning.

Hr. Henry Christensen siger, at der er enighed mellem os om fællesmarkedsproblemerne. Det er der vel også i det store og hele. Jeg skal her henvise til, hvad ministeren for udenrigsøkonomi har sagt. Der er i hvert fald punkter, som vi anser for væsentlige forudsætninger for vores indtræden i fællesmarkedet, der skal løses i denne sal, bl. a. vedrørende jordproblemer og kapitalvindingsspørgsmål, og dér håber jeg, at de tre partier til højre her i salen lever op til fællesskabet om fællesmarkedspolitikken. Man kan jo ikke stille det sådan op, at det kun er noget, socialdemokratiet skal leve op til. Det må venstre, konservative og radikale skam også leve op til. Vi venter altså deres saglige og imødekommende holdning, når de enkelte af disse spørgsmål lægges frem her i folketinget som konkrete lovforslag.

Jeg skal i forbindelse med fællesmarkeds-

[Statsministeren.]

spørgsmålet gøre en enkelt bemærkning til hr. Johan Nielsen, der gerne ville vide noget om Færøernes forhold i tilfælde af dansk tilslutning til De europæiske Fællesskaber. Derom vil jeg gerne sige, at der ikke er noget i det dansk-færøske forhold, sådan som det er nedfældet i hjemmestyreløven, der forhindrer, at man på Færøerne selv træffer den endelige afgørelse, og det er regeringens ønske, at denne afgørelse bliver Færøernes og Færøernes alene. Jeg tror, det er det svar, hr. Johan Nielsen ønskede, og jeg har givet ham det her så klart, jeg kan, når det skal være kort. Det er klart, at hvis Færøerne skulle vælge en anden vej end den, der besluttet her, rejser det for det første en lang række procedurespørgsmål og for det andet også en lang række materielt-økonomiske forhold, som vi så må drøfte. Men principsvaret er, som jeg har givet det her.

Der har været et helt naturligt grønlandsk indslag i debatten her. Jeg synes, hr. Moses Olsen, som jeg allerede antydede det, har svaret godt for sig, og jeg takker Grønlandsministeren for hans indlæg, der forhåbentlig har klaret de tvivlsspørgsmål op, der er blevet rejst.

Der er en ting, jeg kunne have lyst at tilføje. Jeg ved faktisk ikke rigtig, om det er klogt af mig at gøre det, men jeg vil nu gøre det alligevel, vel nok med risiko for ikke at blive troet. Jeg vil gerne sige, at hr. Knud Hertlings medlemskab af denne regering intet har at gøre med vores specielle parlamentariske situation. Hvis vi var kommet ind med et stort flertal bag os på den ene eller den anden måde, ville jeg alligevel, hvis man havde peget på mig som statsminister, have bedt hr. Knud Hertling indtræde i regeringen. Jeg er meget glad for, at hr. Knud Hertling sagde ja til min opfordring, og jeg håber, at de grønlandspolitiske linjer, som Grønlandsministeren her har ridset op, kan skabe grundlag for en positiv udvikling i vores Grønlandspolitik, på visse punkter — som redegjort for af Grønlandsministeren — en ændret linje. Jeg vil gerne bekræfte over for de medlemmer af oppositionen, der har talt om denne sag, at vi sigter på et fortsat godt samarbejde mellem grønlandske politikere og danske politikere. Jeg tror, de eventuelle misforståelser, der har været omkring dette, er redet ud.

Der er blevet spurgt om forsvarsordning, og hr. Henry Christensen mente, vi skulle vente på kommissionen. Nej, det skal vi ganske bestemt ikke. Den kommission er nedsat af én eneste grund, nemlig for at dække over den meget betydelige meningsforskel, der var mellem de tre forhenværende regeringspartier. Den skal vi ikke vente på. Vi genfremsætter vort forslag med de, som jeg tror forsvarsministeren vil kunne bekræfte, forholdsvis mindre ændringer, som de hidtidige forhandlinger har givet anledning til, og så håber vi på en bred forhandling i det udvalg, der så bliver nedsat. Vi stiler imod en ny forsvarsordning med så bred en tilslutning som muligt her i tinget, men byggende på de moderne principper, som er indeholdt i det socialdemokratiske forslag.

Så vender man tilbage til valgkampens tema om socialdemokratiets uansvarlige oppositionspolitik. Mon ikke vi skulle lade det falde? Det var vel ikke så uansvarligt, da vi støttede regeringen i dens Nordepolitik? Det var vel heller ikke så uansvarligt, da vi støttede regeringen i dens fællesmarkeds politik? Eller at vi hele tiden har støttet den i dens NATO-politik? Eller var det så uansvarligt, at vi tiltrådte og stemte for den udskrivningsprocent, hr. Ninn-Hansen foreslog? Det tror jeg ikke. Jeg ved godt, at det er en vældig god bog, den forhenværende minister sidder og kigger i, og jeg kan kun anbefale den. Men jeg tror, den tidligere finansminister vil give mig ret i, at det vist ikke var så uansvarlig en politik, vi førte på skatteområdet. Eller da vi tilsluttede os den ordning, som blev truffet med kommunerne i sommer. Jeg kunne gå videre fra punkt til punkt. Der har egentlig ikke været nogen del af folketingets arbejdsstof i den svundne VKR-regeringsperiode, hvor socialdemokratiet ikke har taget en klar stilling og stillet sine alternative forslag, hvis vi ikke har været enige med regeringen. Jeg synes, man skulle lade det tema falde.

Hr. Henry Christensen anbefalede en indkomstpolitik, ligesom hr. Hilmar Baunsgaard gjorde i går. Jeg vil gerne vide hvilken indkomstpolitik. Hvad skal den gå ud på, og hvorfor var den ikke et brugbart instrument, da VKR havde regeringsmagten med 20 mandaters flertal her i salen? Det får vi nok svar på engang.

[Statsministeren.]

Så vil jeg sige — som ministeren for udenrigsøkonomi var inde på det — at vi har den opfattelse, at der bør føres en alsidig og grundig oplysningskampagne om fællesmarkedsproblemerne. Den bør ikke føres af regeringen — det standpunkt havde vi, da vi var opposition, og vi har det stadig — men vi vil bede folketinget tage sig af tilrettelægningsopgaven, og vi mener, at den bør udgå fra de folkelige oplysningsforbund, de politiske partier, ungdomsorganisationer, højskoler, landbrugsskoler — og der kan sikkert findes flere centre, hvorfra en virkelig alsidig oplysning om disse forhold kan udgå. Det vil vel nok rejse et finansieringsproblem. Jeg håber og tror på, at det bliver af overskuelig størrelse. Jeg har allerede haft en samtale med folketingets formand om, at vi snarest muligt bør vende tilbage til dette spørgsmål på et partiformandsmøde, eller hvordan nu folketingets formand ønsker at gribe denne sag an.

Når jeg understreger, at det skal være en alsidig oplysningskampagne, så mener jeg alsidig. Jeg tror nemlig ikke, at argumenterne for tilslutning til fællesmarkedet vinder virkelig troværdighed, før argumenterne imod får mindst samme mulighed for at gøre sig gældende. Det er på den måde, vi normalt fører politisk debat her i landet, og det skal vi også gøre på fællesmarkedsområdet. Der skal være frihed både for Løkke og Thor — så kan man jo selv fordele rollerne.

Så bliver jeg nødt til at gøre en enkelt bemærkning til hr. Niels Helveg Petersen. Det er da uden videre klart, at det principielle synspunkt, at man skal holde internationale aftaler, også er regeringens, også er socialdemokratiets. Som jeg sagde i går, må ikke mindst små lande holde på det princip. Vi har ved den beslutning, folketingets flertal traf i går, stødt an mod visse bestemmelser i EFTA-aftalen og i GATT-aftalen, men man skal huske på, at der i de samme aftaler findes en fuldstændig legal mulighed for at indføre direkte importrestriktioner, og i debatter på international basis om tilsvarende foranstaltninger som den, vi traf i går, har det været anerkendt, at en midlertidig importafgift må betragtes som et mindre onde end en direkte importregulering. Jeg synes egentlig, man skulle

anerkende, at det forholder sig sådan. Jeg forlanger ikke, at det radikale venstre skal skifte standpunkt eller holde tilbage på sin kritik, men jeg synes, man skal anerkende, at der i de to aftaler findes fuldt lovlig basis for at indføre en direkte importregulering med kvotaordninger, valutacentral eller varedirektorat, hvad man vil, og at det middel, regeringen valgte på baggrund af landets alvorlige økonomiske situation, er mildere. Når man så yderligere understreger det faktum, at der i loven er indbygget en automatisk aftrapning af den midlertidige importafgift, synes jeg, at den støden an mod internationale overenskomster, der her er tale om, i hvert fald kræver en kommentar af den art, jeg har givet her og også forsøgte at trænge igennem med i går.

Boligministeren (Helge Nielsen): Der er af forskellige ordførere sagt bemærkninger vedrørende boligproblemerne, også direkte rettet mod mig.

Hr. Poul Schlüter gav udtryk for, at jeg et eller andet sted var blevet citeret for at skulle have sagt, at vi ville føre vore forslag igennem alene. Det kan for det første ikke passe, al den stund vi ikke her i tinget alene har stemmer til at føre disse forslag igennem. Det, jeg har givet udtryk for, er, at vel ikke alle de forslag, vi agter at fremsætte, og som er blevet annonceret i statsministerens tiltrædelseserklæring, kan samle alle folketingets partier i enighed. Men jeg vil understrege herfra, at vi indbyder alle partier til et sagligt udvalgsarbejde om de forslag, som vi vil fremsætte.

Hr. Niels Helveg Petersen advarede kraftigt imod de økonomiske virkninger af vore forslag, og det er jo forståeligt i den givne økonomiske situation. Men må jeg minde både hr. Niels Helveg Petersen og hr. Henry Christensen om, at det er VKR-regeringen, der har skabt boligbyggeriets katastrofale situation igennem den økonomiske lovgivning eller mangel på samme, der er resultatet af VKR-regeringens godt 3½-årige periode, og dermed har fordyret eller stoppet boligbyggeriet, hvilket i dag nødvendiggør visse økonomiske midler, hvis situationen skal rettes op. Det tilsigter nogle af de lovforslag, som er skitseret, og som vi meget snart får lejlighed til at diskutere og tage stilling til.

[Boligministeren.]

Hr. Niels Helveg Petersen spurgte ligeledes, om vi havde lagt momsrefusionsændringerne på hylden, fordi de måske var for svære nødder at knække for os. Nej, det har vi ikke, men jeg tror, at også hr. Niels Helveg Petersen ved, at der imellem finansministeriet og boligministeriet er nedsat et udvalg, der arbejder med denne momsrefusion. Vi har bedt dette udvalg om at fremskynde sit arbejde, så vi på baggrund af udvalgets betænkning eller erfaringer kan fremkomme med de ændringsforslag på dette område, som vil være nødvendige og hensigtsmæssige.

Må jeg rette en tak til hr. Arne Larsen for den positive tilslutning, der blev givet til de skitserede forslag. Jeg siger også tak for tilsagnet om at deltage i det udvalg, der skal kigge lidt på og forhåbentlig fremkomme med en betænkning vedrørende det langsigtede boligpolitiske arbejde. Jeg håber, at folketingets øvrige partier vil give samme positive tilsagn om at være med som de interesseorganisationer, vi har indbudt.

Jeg vil gentage, at vi meget snart får lejlighed til en mere dybtgående boligpolitisk debat her i folketinget, og jeg skal derfor ikke komme dybere ind på de kommentarer, der i øvrigt er kommet hertil.

Orla Møller: Mine bemærkninger behøver ikke at være mange. Under henvisning til de mange saglige ting, der er blevet behandlet i ministrenes svar her fra talerstolen, må jeg jo sige, at der egentlig ikke er så forfærdelig meget tilbage at svare på af det, som de forskellige partiers ordførere er fremkommet med. I øvrigt ligger det jo sådan, at alle de hovedområder, som statsministerens tiltrædelseserklæring berørte, bliver der på senere tidspunkter lejlighed til at gå dybere ind i en behandling af. Derfor skal jeg nøjes med nogle få bemærkninger af mere almen politisk karakter i forbindelse med ordførertalerne.

Jeg noterede, at hr. Poul Schlüter fortalte socialdemokratiet, at man ikke kan søge flertal fra gang til gang. Jeg må indrømme, at jeg rent umiddelbart nok forstår, hvad der ligger i en sådan sætning, men jeg har meget vanskeligt ved at forestille mig, hvad det egentlig skal betyde, hvis man samtidig fastholder, hvad hr. Poul Schlüter sluttede

af med — i øvrigt til min tilfredshed og glæde — at man er indstillet på at skabe et reelt samarbejde. For der er vel ingen muligheder for et reelt samarbejde, hvis man ikke af og til kan komme til at stå i den situation, at man stemmer sammen? Der bliver i hvert fald ingen muligheder for at komme til at udnytte sine mandater, hvis ikke noget sådant sker.

Så var der en enkelt betragtning af hr. Poul Schlüter, som jeg bliver nødt til at imødegå. Hr. Poul Schlüter har den opfattelse, at landets økonomiske situation er på vej mod balance. Hvis jeg nu skulle have anvendt den samme tillægsordspækkede tale som hr. Poul Schlüter, kunne jeg have sagt, at dette var en dejlig, lys, frejdig, optimistisk tro. Nu ligger det langt fra mig at tage troen fra folk og altså ej heller fra hr. Poul Schlüter, men det er måske nok nødvendigt at gøre opmærksom på, at når man siger, at betalingsbalanceunderskuddet er som i 1960'erne, er det ikke rigtigt. Jeg gjorde i aftes opmærksom på, at når man måler den vægt, hvormed betalingsbalanceunderskuddet virker, gør man det i en procent-sats af bruttofaktoriindkomsten. Den var for 1960'ernes vedkommende 1,7, men er nået op over 3, så det bliver noget vanskeligt at fastholde denne påstand.

Så vil jeg i øvrigt gerne til hr. Poul Schlüter sige, hvad jeg heldigvis kan sige til samtlige ordførere, at trods den kritiske, undertiden stærkt kritiske form, fornemmede jeg alligevel, at der bagved var en positiv holdning til et samarbejde her i folketinget om de konkrete sager.

Til hr. Henry Christensens bemærkninger om afsværgning af al tale om det røde kabinet vil jeg gerne sige, at vi ingen undskyldninger har her; hvad der er sagt om de faktiske forhold på dette område, hænger ikke sammen med en nedbøjet holdning over tidligere tiders arbejde. Jeg tror ikke, det kan lykkes for hr. Henry Christensen — det kunne i hvert fald ikke lykkes for de tre nuværende oppositionspartier under valgkampen — at få fastslået, at borgerne skal frygte det forfærdelige socialistspøgelse, som det røde kabinet skal gøres til. Der skal stærkere kræfter, end de tre partier har, til at mane et sådant spøgelse op af jorden.

Når så hr. Henry Christensen siger, at det ikke kan være noget specielt socialdemokra-

[Orla Møller.]

tisk mål at sprænge samarbejdet mellem de tre partier, og at han vil advare mod fribytteri, vil jeg gerne have lov at sige, at det ligger meget fjernt fra vor opfattelse at skulle forsøge på at sætte splid mellem brødre. Vi har overhovedet ikke noget sådant til hensigt, og vi har i øvrigt aldrig af rent partistrategiske grunde forsøgt noget sådant.

Til hr. Henry Christensen vil jeg i øvrigt gerne sige, at jeg med stor glæde havde set en fortsættelse af den sidste del af talen, hvor der begyndte at komme konkrete alternative forslag til den politik, vi har lagt frem, og i hvert fald på ét punkt føler jeg det særdeles værdifuldt at få gjort opmærksom på et problem, der blev rejst, nemlig spørgsmålet om lokaliseringspolitikken. Jeg er overbevist om, at her er nogle problemer, som vi nok i fællesskab kan komme til at berøre.

Også hos hr. Henry Christensen var der ikke bare som en undertone, men i hele talens form, en vældig positivitet, som jeg gerne vil takke for.

Det samme var tilfældet hos hr. Niels Helveg Petersen og hos hr. Ømann. I særlig grad vil jeg have lov at gøre opmærksom på udtalelsen om, at man vil føle samme ansvar nu som tidligere. Jeg kunne godt principielt meget stærkt give tilslutning til udtalelsen om, at det mindste flertal ikke hen over hovedet på det største mindretal skal regere, men situationen kan altså opstå, og når jeg ikke uden videre vil give tilslutning til et sådant argument, er det altså, fordi det kan være nødvendigt at tage et ansvar i en bestemt situation. Ellers er jeg i øvrigt enig langt hen ad vejen.

Jeg vil gerne til afslutning sige, at det for mig har været en vældig positiv bekræftelse, hvad samarbejdsmulighederne angår, at konstatere ved debatten her i tinget i dag, at den temmelig skarpt markerede afgørelse, der blev truffet i går, i hvert fald ikke har virket på en sådan måde, at vi ligefrem skal konstatere, at postelinet ikke kan klinkes.

Der er givet mange åbne muligheder for et samarbejde, som vi hilser meget velkommen i socialdemokratiet.

Poul Schlüter: Først vil jeg gerne sige til økonomi- og budgetministeren, at han naturligvis har ret i, at der er en sammenhæng imellem de blokerede 480 mill. kr. og f. eks. de militære materielanskaffelser. Der er en sammenhæng. Men jeg vil alligevel gerne fremhæve, at det, der her var tale om, var ikke, at man ændrede den plan, som forelå, men at man gav visse anskaffelser en udsættelse, der drejede sig om 4-5 måneder. Jeg mener ikke, det ville være klogt, om nye materielanskaffelser ganske skulle afhænge af, hvorledes en ny forsvarsordning med tiden kommer til at se ud. Der er grænser for, i hvor lang tid man kan udsætte dispositioner på dette område, og derfor vil jeg da også sige, at hvis det skal være afgørende for nye materielanskaffelser, hvorvidt vi skal have en forsvarsordning i retning af det socialdemokratiske forslag, så tror jeg, det var bedst, om vi hurtigt her i tinget kunne træffe en politisk afgørelse, så der igen bliver klare linjer, således at man ved i forsvaret, hvad man har at rette sig efter og får at arbejde med.

Jeg forstår i øvrigt økonomi- og budgetministeren således, at han ikke har tænkt sig umiddelbart eller foreløbig at frigive andre af de poster, som har været ramt af blokeringen; det er jeg i og for sig godt tilfreds med. Jeg vil også gerne føje til, at jeg vel må have lov at have den forventning, at efterhånden som regeringen måtte ønske at frigive disse blokerede tal, vil man gå til finansudvalget og orientere salens øvrige partier om sin holdning, inden man sætter noget i værk.

Dernæst kommer jeg til den bemærkning, økonomi- og budgetministeren havde til mig om den kortfristede gæld til udlandet. Jeg erkender gerne, at vi naturligvis begge — jeg understreger begge — ifølge sagens natur er økonomiske amatører. Men vi skal jo prøve alligevel at danne os et indtryk af

[Poul Schlüter.]

tingene, og jeg må fastholde, at selvfølgelig har det betydning, at der over for en kortfristet bruttogæld på 12,9 milliarder kr. står et kortfristet tilgodehavende på 5,1 milliard kr. Udenlandske tilgodehavender er jo gendstand for de gældende nationalbankregler om hjemtagelsespligt.

Vi kan sagtens blive enige om, at valuta-reserven er for lille. I slutningen af september var valutabeholdningen 3,1 milliard kr., og det er ikke et tilfredsstillende tal. Jeg erkender det gerne, og jeg vil også medgive, at tallet er mindre, end det var ved årsskiftet. Men så har man vist også lov at sige, at det er nu ikke i sig selv faretruende, fordi sæsonmæssige bevægelser jo normalt medfører et fald i valutabeholdningen i årets første del. Hvis vi tager en sammenstilling for perioderne 1. januar til 1. september i en række år, får vi et fingerpeg om udviklingstendensen, og dér ser man f. eks. for året 1967, at vi oplevede et fald i disse første 9 måneder af året i valutabeholdningen på 402 mill. kr. I 1970 var faldet 173 mill. kr., og i 1971 var faldet 223 mill. kr. Det viser, at vi stadig står over for et klassisk dansk problem, et problem, der fortsat skal arbejdes med.

Når det drejer sig om pristalsbevægelserne og de omkostningsstigninger, vi må vente, siger budget- og økonomiministeren, at den udløsning af en dyrtidsportion kommer såmænd nok alligevel. Ja, det er muligt, det kan man jo ikke vide med sikkerhed, men så må det i hvert fald være rigtigt at sige, at så har regeringens vedtagelse i nat af importafgiften i alt fald bidraget til, at den næste portion udløses hurtigere, end den ellers ville komme.

Jeg synes ikke, det er særlig tilfredsstillende, at økonomi- og budgetministeren i dag siger, at man kan ikke vide, hvad pristalsvirkningen af regeringens nye lovgivning vil blive. Jeg havde dannet mig det indtryk, at det drejede sig om en påvirkning på ca. 2 pct. Jeg mente, at jeg i øvrigt havde en ganske pålidelig kilde i dagbladet Aktuelt, som i går på sin forsider skriver:

„Importafgiften vil efter alt at dømme udløse en dyrtidsportion. Det har ikke været muligt helt eksakt at udregne den pristalsmæssige virkning af importafgiften på de 10 pct., men finansministeriets skøn

siger, at pristallet formentlig vil stige et sted mellem 1 og 1½ point.“

Overskriften til denne artikel lyder:

„Afgiften giver os dyrtidsportion“.

Nu kan jeg jo ikke påstå, at hr. Per Hækkerup eller — nu må vi jo vænne os til de nye titler — økonomi- og budgetministeren har været dagbladet Aktuelt's kilde, lige så lidt som jeg skal påstå, at han kan have været bladets kilde til så mange andre åbenbart tvivlsomme meddelelser, som i den seneste tid har været ført stærkt frem i dette dagblad. Men at regeringens lov medfører varige pris- og lønstigninger, som på et eller andet tidspunkt bidrager til udløsning af en dyrtidsportion — det være sig til januar eller senere — kan der vist ikke være nogen tvivl om.

Når ministeren omtaler mulighederne for at optage udenlandske lån, er jeg i og for sig overrasket over, at ministeren gør det så frimodigt under en folketingsdebat. Men hvis dette emne endelig skal inddrages i debatten, ville jeg gerne bede om, at ministeren redegjorde for, om regeringen på nuværende tidspunkt skulle have bevæget sig dybt ind i sådanne forhandlinger. Jeg forstår altså, at den gyldne idé om gigantlånet, der skulle optages hos Den internationale Valutafond, allerede er anbragt i valgarkivet. Jeg har også forstået, at det gælder de planer, som de nuværende ministre ellers gik så voldsomt ind for umiddelbart før valget, om en diskontonedsættelse. Det var jo nærmest valgbomben den sidste dag. Men detonatoren har altså været i uorden, for jeg har forstået, at nu er det de socialdemokratiske ministrers opfattelse, at der må gå en rum tid, før denne diskontosenkning kan gennemføres. Det er altså et nyt standpunkt eller en ny bedømmelse.

Dernæst vil jeg gerne fremhæve, at når økonomi- og budgetministeren siger, at den finansplan, han har overtaget fra den forrige regering, nu nok ikke kan holde, skyldes det dispositioner, som den nye regering træffer. Det blev fremhævet, at der særlig var to grunde til, at man måtte nære tvivl om, at finansplanen kunne holde. Den ene var dyrtidsportionen, den anden var, at der skulle foreligge nye udgifter, som ikke var medregnet. Men det er regeringens ansvar, og det er naturligvis især budgetministerens. Den fratrådte regering fulgte jo den budget-

[Poul Schlüter.]

teknik, at man fra regeringshold meddelte de enkelte styrelser, inden for hvilke budgetrammer de måtte operere. Der er allerede nu truffet dispositioner, som jeg godt kan se kan forrykke dette. Personalelofterne bliver vel hurtigt sprængt, også i kraft af den administration, importstoppet vil give, og af de følgelove, der kommer ikke mindst inden for toldvæsenets og monopolmyndighedernes område. Men det er altså den nye regeringsansvar.

Jeg vil gerne sige til statsministeren, at jeg er enig i hans ønske om, at de koldfrontsdannelser, der kan være i dansk politik, gerne skulle løses op. At det konservative folkeparti og de øvrige tidligere regeringspartier ikke kunne medvirke til den sidste nats bedrifter, tror jeg oprigtig talt ikke alvorligt overrasker statsministeren. Det har begrundelse både i lovens indhold og i den urimelige behandlingsmåde, lovforslaget var genstand for.

Men nu kommer jeg til det, der er afgørende. Hvis disse koldfronter, statsministeren taler om, skal opløses, bliver det helt afgørende, om der bliver muligheder for på de økonomiske og andre indenrigspolitiske områder at opnå resultater, uden at disse forinden skal blåstemples af socialistisk folkeparti. Det er jo det, det drejer sig om, og dér har vi jo nogle erfaringer at mindes fra den forrige socialdemokratiske regerings tid, som ikke er så gode, og vi har det for resten også fra den sidste valgperiode. Vi har ofte iagttaget, at når det var svært at drage socialdemokratiet ind i et samarbejde med de tidligere regeringspartier, havde det først og fremmest sin begrundelse i, at socialdemokratiet nødig ville, dersom ikke også SF kom med i forligene.

Må jeg sige om socialdemokratiets holdning i skattelovgivningingen i de seneste år, at der har jo været en bestemt kadence i standpunktets udvikling. Det første år stemte man imod det forslag, vi andre stillede om udskrivningsprocenten. Det andet år undlod man at stemme. Først det tredje år — det var i september — stemte man for. Det er, ligesom man ændrede sine bedømmelser, efterhånden som man følte, at der var en chance eller en risiko for, at man selv kunne få ansvaret for statsfinanserne, og i nat satte man altså kronen på værket ved at

sikre yderligere 2,2 milliarder kr.s indtægt for statskassen, om hvilke vi ikke ved, hvad de skal bruges til. Sikke en udvikling!

Jeg håber ikke, at SF skal få hovedindflydelsen på, hvorledes dette provenu skal anvendes, men det kan naturligvis kun fremtiden give det virkelige svar på.

Henry Christensen: Jeg gjorde i min indledende tale nogle bemærkninger om Grønlandspolitikken og måske også om visse andre sider af valget i vore nordatlantiske områder. Jeg vil gerne nu sige, at jeg er glad for den diskussion, i hvert fald en væsentlig del af den, der har udviklet sig om disse forhold siden her i eftermiddags. Det gælder ikke mindst den tale, som hr. Moses Olsen holdt. Det forekommer mig i øvrigt, at den på centrale områder svarede til synspunkter, som dels jeg, dels hr. Holger Hansen og dels for øvrigt også andre havde gjort gældende.

Jeg vil gerne understrege den opfattelse, at naturligvis har alle medlemmer her i det høje ting samme parlamentariske rettigheder; det sagde jeg før, og det er også min opfattelse nu. Jeg vil yderligere gerne understrege min anerkendelse af det standpunkt, hr. Moses Olsen erklærer at han tager, nemlig at ville være neutral i forhold til partidannelserne i Syddanmark, men i øvrigt forbeholde sig sin personlige stillingtagen til de problemer i deres helhed, der måtte komme til behandling her i det høje ting. Jeg synes, at det er et meget tilfredsstillende grundlag, og jeg vil tilsvarende udtale min anerkendelse af hr. Moses Olsens forudsætninger i Grønlandspolitikken om, at det må være de naturgivne forudsætninger, der må danne baggrund for løsninger, der kan skabe et folk i en selvstændig og naturlig udvikling inden for dets område.

Jeg skal ikke knytte bemærkninger til Grønlandsministerens udtalelser, men bare til statsministeren sige, at jeg fortolker det, Grønlandsministeren sagde, og det, statsministeren sagde og måske ikke sagde, sådan, at der ikke har været nogen baggrund i henseende f. eks. til kritik over for mit partis holdning hidtil i Grønlandspolitikken for her at finde en særlig motivering vendt mod os for nu at ville gå ind for at skabe muligheder for en Grønlandspolitik, som

[Henry Christensen.]

var en anden end den, vi f. eks. hidtil har villet være med til. Det var det, Grønlandsministeren havde sagt forinden. Jeg går ud fra, at der ikke mere er grundlag for denne holdning, og er i hvert fald tilfreds, hvis jeg kan konstatere dette.

Dernæst vil jeg gerne vende mig med en enkelt bemærkning til hr. Ømann og til økonomi- og budgetministeren — kunne man ikke tænke på at få rationaliseret disse ministertitler ved lejlighed, budget- og økonomiministeren hedder det endda — og sige, at jeg forstår, at hr. Ømann og budget- og økonomiministeren har svaret udtømmende på mit spørgsmål om, hvilke indrømmelser og aftaler der er blevet givet SF i forbindelse med nattens endelige beslutning. Jeg forstår, at der blev givet præcis og alene og udtømmende intet andet end det, der står i betænkningen. Jeg synes, det er rart at få slået fast over for befolkningen, at det altså ikke var indrømmelser til SF i spørgsmålet om dyrtidsregulering eller sociale kompensationer eller alle de andre ting, der nu flyver rygter om; det må jeg gå ud fra, for ellers havde man sagt det.

Men det, som fremgår af betænkningen, er altså, at det provenu, afgiften indbringer, nu kan anvendes på den og den måde, og det er naturligvis en indrømmelse, for forstod jeg økonomiministeren rigtigt i hans udtalelser, inden vi var nået så langt, så drejede det sig dengang om en del, endda om en mindre del, der alene kunne anvendes. Jeg erkender altså, at dér er et område, SF har fået indflydelse på, men til gengæld har det også sin begrænsning til dette område alene. Jeg går ud fra, at det er rigtigt opfattet.

Hvad angår samarbejdsforholdene, forstår jeg, at hr. Orla Møller ikke har noget at fortryde i henseende til fortiden; det er nu ellers noget, man måske godt en gang imellem bør kunne gøre og vise ydmyghed over for, men enfin. Det, jeg gerne ville sige, er, at når statsministeren og regeringen appellerer til hele folketinget om et bredere samarbejde, så må det naturligvis gøre indtryk, at regeringen, som det fremgår af oplysninger i pressen m. fl. steder, forinden den orienterer det øvrige folketing, mener at måtte give en forhåndsorientering til et

af partierne her i det høje ting ud over regeringspartiet selv. Det forlyder endog, at statsministeren inden tirsdag formiddag skulle have haft telefonisk forhandling med eller orientering til hr. Morten Lange; det ved jeg ikke noget om, men det forlyder i hvert tilfælde ganske klart, at man havde inviteret SFs repræsentanter til et orienterende møde tirsdag formiddag, hvor man holdt det øvrige folketing uden viden omkring disse ting indtil engang tirsdag eftermiddag. Det kan godt ske, statsministeren mener, det er totalt ligegyldige ting i forhold til os andre. Jeg tror, han ved nøjere eftertanke må erkende, at det måske er en af de ting, der nok kan gøre et vist indtryk. Det kan være, statsministeren ikke mener det, og så kan det være, mine henstillinger ikke virker; det er der ikke noget at gøre ved, men så vil der naturligvis kunne blive draget konsekvenser også heraf.

Må jeg i øvrigt sige til økonomiministeren i den økonomiske diskussion, at det, som vi i mit parti foreløbig finder mest betænkeligt også på grundlag af tidligere tiders erfaringer med henblik på den socialdemokratiske holdning, er socialdemokratiets, må jeg sige, mindre fornemmelse af, at det er vældig vigtigt at interessere sig for omkostningsniveauet her i landet; dertil kommer vores frygt for, at socialdemokratiet også skal vise sig for lidt modstandsdygtigt i den meget afgørende ting, vi står over for: om vi ved den tilstrækkelige begrænsning i væksten af det offentlige forbrug, måske også det private forbrug, kan sikre det private erhvervsliv de fornødne kapitalmæssige og arbejdskraftmæssige ressourcer. Her ligger nok de to problemer, som jeg synes socialdemokratiet går lidt for letsindigt hen over, og det betyder igen, at man er betænkelig, når socialdemokratiet og regeringen klart afviser enhver interesse for indkomstopolitik.

Statsministeren spurgte, hvilken mening vi havde om disse ting. Tiden er vel ikke inde til en tilstrækkelig omfattende præcisering, men naturligvis vil jeg henvise til en række af de ingredienser, der lå i det oplæg, som den forrige regering var med til at præstere over for arbejdsmarkedet. Statsministeren kan med rette sige til mig, at det kom man jo ikke så langt med dengang, men jeg tror, at man vender tilbage til

[Henry Christensen.]

denne problemstilling, og jeg tror, at det, der skete dengang, har givet en bedre jordbund og en bedre forståelse, så man kan komme et skridt længere næste gang, hvis man vil. Men man kan naturligvis ikke komme et skridt længere, hvis man på forhånd afskriver en positiv vilje på dette område.

Til statsministeren vil jeg om regeringsdannelsen gerne sige, at jeg meget vel kan se, at valgresultatet er klart for hvert enkelt af partierne, og jeg må medgive statsministeren, at det naturligvis set med venstres øjne var utilfredsstillende for vort vedkommende. Det behøver vi ikke at diskutere længe; det må vi have rettet op næste gang. Men problemet var, hvorvidt det var klart for regeringsdannelsen, og dér tror jeg egentlig statsministeren må medgive mig, at dér fremgik det ikke med absolut tydelig klarhed. Det er rigtigt, at vi kan måle fremgange og tilbagegange, men vi har jo ofte i vor parlamentariske historie set, at det afgørende, når alt kommer til alt, ikke var, hvor meget man havde haft af frem- eller tilbagegang, men hvilken styrke de forskellige grupperinger havde efter valget i folketinget.

Nu er det naturligvis rigtigt, at 89 er mere end 88. Vi bør måske også erindre os, at nok kan statsministeren have ret i, at det også kan ende med, at en gang imellem viser 90 sig at være mere end 88, men efter det, der er sagt her i dag, kan det jo også ende med, at 89 viser sig at være lige så meget som 89 på den anden side, og det var måske en af de begrundelser, der burde være taget i betragtning.

Men derudover siger statsministeren, at afgørende er jo også, at en sådan regeringsdannelse ikke havde været bragt frem forinden valget. Nu er det jo ikke sådan, at vi ikke har haft regeringsdannelser her i landet, der ikke har været bragt frem forinden valget. Jeg ved, at statsministeren med megen kærlighed omfatter den regeringsdannelse, han var med i fra 1957 til 1960. Jeg tror, statsministeren vil give mig ret i, at den bestemt ikke havde været fremme forud for valget, i hvert fald ikke på anden måde, end at der var taget mægtig afstand fra den, endnu skarpere, end der er taget fra det, vi bragte ind i billedet her.

Så jeg tror egentlig, at ser man lidt historisk på det, svinder også statsministerens argumentation, hvad dette angår, og derfor burde det være blevet gjort til genstand for en mere positiv forhandling med partierne. Det blev det ikke, fordi socialdemokratiet ikke havde den fornødne vilje.

Må jeg om samarbejde og om forudsætningerne omkring vor fællesmarkedspolitik ved denne lejlighed nøjes med at sige den ene ting, at jeg går ud fra, at regeringen er indforstået med, at her kræves der et samarbejde med vilje til fornøden gensidig hensyntagen mellem alle de kræfter her i folketinget, der skal være med til at bære denne sag igennem.

Jeg går ud fra, at et sådant samarbejde også må være baseret på, at vi ikke stiller absolutter over for hinanden, men netop bygger på det, statsministeren taler om, nemlig at vi skal prøve at forhandle og tale os til rette, men det må naturligvis ske under de forudsætninger, jeg her har nævnt, hvis der skal være rimelighed i en forhandling mellem flere parter.

Til sidst må jeg sige, at jeg er naturligvis skuffet over statsministerens bemærkninger vedrørende forsvarspolitikken, og hvordan man vil lægge den til rette. Man vil ikke vente på kommissionen, siger statsministeren. Jeg tror, statsministeren burde overveje dette en gang til. Statsministeren føjede nemlig en sætning til, der var mere positiv end forsvarsministerens: at han gerne så et bredt samarbejde omkring vor forsvarspolitik.

Jeg vil bede statsministeren overveje, om det, når alt kommer til alt, ikke vil være sådan, at mulighederne for at få det brede samarbejde om vores forsvarspolitik som et nødvendigt led i vor samlede sikkerhedspolitik vil vokse væsentligt, om regeringen ville beslutte sig til at afvente forsvarskommissionens arbejde fremfor at drive nok så meget partipolitik på denne sag, som det vil være, hvis man nu vil forcere sit eget forslag hurtigt frem. Jeg er ked af, at statsministeren ryster på hovedet. Jeg vil ikke gerne aftvinge ham noget endeligt og kategorisk svar nu, men bede om, at man vil tage det, jeg har sagt, med i den kommende tids overvejelse i regeringen. Det er sagt ud fra et oprigtigt ønske om at medvirke til at få et bredt grundlag

[Henry Christensen.]
også for fremtidig forsvarspolitik i Danmark.

Niels Helveg Petersen: Boligministeren sagde, at der snart ville blive lejlighed til en mere dybtgående debat om boligpolitikken her i tinget, og dermed skal jeg lade mig nøje på dette tidspunkt. Jeg vil blot gentage vor alvorligt mente advarsel imod yderligere i stort omfang at forøge statssubsidieringen til boligbyggeriet. Jeg noterer mig i øvrigt fra tiltrædelsestalen, at boligafsnittet er bygget sådan op, at man først nævner de forslag, man har i sinde at fremsætte, og derefter inviterer til et sagligt samarbejde med de øvrige partier. Det havde måske nok været lige så tiltrækkende og nok så sympatisk, hvis rækkefølgen af disse to punkter i talen havde været den modsatte.

Hr. Orla Møller gjorde det synspunkt gældende, at et spinkelt flertal måtte man jo også kunne bruge i visse situationer, og at det ikke nødvendigvis betød, at forskellen var så stor endda. Jeg vil give hr. Orla Møller ret i, at man selvfølgelig ikke kan fratage flertallet dets ret til at bruge sit flertal, når det skønner, det er rigtigt. Men det, der er afgørende i sagen for samarbejdsvilkårene her i folketinget, er, at dette flertal under ingen omstændigheder bruges medmindre alle muligheder for et bredere samarbejde er prøvet og prøvet til bunds og prøvet på en reel måde. Det er det, der er afgørende. Det er i praksis, det skal vise sig, om regeringen er indstillet på at følge den linje eller ikke, og derfor nytter det vist ikke at gå videre med denne diskussion for øjeblikket. Fremtiden skal vise, om hr. Orla Møllers intentioner kan holde, eller om presset for en anden linje bliver for stærkt.

Budget- og indenrigsøkonomiministeren har jeg en del bemærkninger til. Jeg må sige, at jeg finder det lidt, jeg er lige ved at sige sølle, at det allerede nu på dette tidspunkt af regeringens tilværelse er kommet dertil, at man tyr til det synspunkt, at betalingsbalanceproblemerne for en dels skyld har udenlandske årsager. Ministeren tilsluttede sig hr. Erhard Jakobsens udtalelser om dette i går, og jeg synes ikke, det er glædeligt, at man begynder sin virksomhed med ledelsen af den økonomiske politik med at slå fast, at det for en væsentlig del er udlandets

skyld. Det er i hvert fald et helt nyt synspunkt. I de sidste 3½ år har vi ikke fra socialdemokratiets side hørt noget om det.

Men dernæst er det jo ikke rigtigt. Det er ganske vist rigtigt, at vor landbrugseksport i det sidste tiår er blevet mødt med alvorlige afsætningsvanskeligheder, som vi ikke selv har skabt, som er påført os udefra. Men bortset fra det er vort betalingsbalanceproblem jo af indenlandsk oprindelse og har de årsager, som jeg nærmere var inde på i min tale i formiddags, og jeg synes ikke, det nytter noget, at regeringen ser de økonomiske problemer ud fra den synsvinkel, at de i et langt stykke er af udenlandsk oprindelse; så tror jeg i hvert fald ikke man har den mentale indstilling, der skal til for at søge at løse dem.

Økonomiministeren var stadig imponeret af sit eget mod vedrørende særtolden. Det er jeg ikke. Jeg synes altså for det første ikke, det er imponerende at give udlandet skylden, og dernæst synes jeg ikke, det er imponerende, fordi man ikke i sin programmerklæring har tilkendegivet nogen vilje til at gribe ind på de felter i vor økonomi, hvor det virkelig kunne koste noget indenrigspolitisk. Det er vel egentlig dér, modet skal prøves, ikke på, at man skubber økonomiske vanskeligheder over på udlandet, men på, om man har mod til at gribe til dér, hvor det også gør ondt i det indenrigspolitiske.

Økonomiministeren sagde, at en international finansiering ville gøre det muligt hurtigere at realisere de store broprojekter. Ja, det er da vist rigtigt nok, men er en sådan hurtig og udenlandsk finansiering af disse projekter noget, der forbedrer vore muligheder? Er det noget, der gør, at vi bliver bedre stillet, når det drejer sig om betalingsbalancen? Et det investeringer, som er mere rentable end andre investeringer, man kunne foretage? Det er jo det, der er spørgsmålet, når vi skal vurdere broprojekterne i en økonomisk sammenhæng. Jeg tror, man vil komme til det resultat, at realiseringen af sådanne projekter ikke er noget, som vil stille os bedre, ikke er noget, som vil hjælpe os til at løse strukturproblemerne i vor økonomi, men snarere tværtimod.

Nu tager jeg ikke dette så forfærdeligt tungt med den udenlandske finansiering. Jeg regner med, at det praktiske arbejde

[Niels Helveg Petersen.]

med de økonomiske problemer inden så forfærdelig længe vil tvinge regeringen til at indse, at det ikke lader sig gøre at gribe sagen an på den måde; kendsgerningerne vil være for stærke.

Økonomiministeren gjorde i øvrigt det synspunkt gældende, at nu var det nødvendigt i en tid at fastholde en meget stram finanspolitik, og det ligger jo altså i luften, at der kommer en tid efter denne, hvor en sådan stram finanspolitik ikke bliver nødvendig; det er indtil videre, vi skal fastholde dette. Nu skal vi over et svagt punkt, og så kommer de glade dage tilbage. Jeg tror, det er et meget farligt synspunkt, og jeg tror, man burde læse perspektivplanredegørelsens advarsel på dette punkt. De glade 1960ere kommer ikke tilbage, vi vil ikke igen komme til at opleve, at vi kan tillade os den vækst i den offentlige aktivitet, som vi tillod os i 1960erne. Derfor er det farligt, og jeg vil advare imod, at man allerede nu begynder at foregøgle befolkningen, at det er en korttidsindsats, der skal til. Den indsats, der skal til for at rette betalingsbalanceunderskuddet op, er en langsigtet indsats, kommer til at strække sig også ud over denne regerings levetid; det kan i hvert fald siges med sikkerhed.

Statsministeren mente, at nu skulle vi lade diskussionen om mandatfordelingen falde, for 89 var jo mere end 88. Det er erkendt, det tør jeg ikke bestride, og jeg er helt klar til at lade denne diskussion falde, den fører os ingen vegne hen. Jeg vil kun én eneste gang, forhåbentlig, i denne periode minde om, at hvordan man end konstruerer de 89 og de 88 — hvis man ser på de underliggende stemmetal, så kan der ikke konstrueres nogen konstellation med Danmark, med Færøerne eller med Grønland, hvor der er flertal for en socialdemokratisk regering.

Statsministeren sagde, at det ikke var nogen naturlig løsning med en fireparti-regering. Man kan diskutere ordvalget; det, jeg ville sige i mit første indlæg, var, at det var en bedre løsning, når vi tager i betragtning, hvilke opgaver det er, vi står over for. Den nyeste formulering af samarbejdsvilkårene var nu, at man ville søge et bredt samarbejde mellem 5 partier fra sag til sag. Jeg vil sige, at den formulering er bedre end den, man ellers har anvendt, og som gik på,

at man ville søge et flertal, når det drejede sig om landbrugspolitik sammen med ét parti, når det drejede sig om industripolitik sammen med et andet, og når det drejede sig om forsvarspolitik sammen med et tredje. Jeg vil i hvert fald sige på mit partis vegne, at vi vil ikke være tilfreds med at få tildelt en birolle på et vist afgrænset område, som vel at mærke regeringen tildeler os. Det er klart, at vore ambitioner rækker videre end til at få tildelt et bestemt område, hvor vi kan få lov til at gøre vor indflydelse gældende, medens man i øvrigt på andre områder ser bort fra vore synspunkter.

Statsministeren var inde på forsvarsproblemerne og sagde, at man agtede at gennemføre sit forslag uanset forsvarskommissionen. Jeg forstod, at det var en fast overbevisning, og det skal jeg sådan set ikke komme ind på; det må blive regeringens afgørelse, om den vil gøre sådan. Men jeg må så også spørge: vil man drage konsekvensen af det standpunkt, agter man at opløse forsvarskommissionen? Der er vel egentlig ikke megen mening i, at forsvarskommissionen bliver siddende, hvis man på forhånd siger: ja men den agter vi under ingen omstændigheder at tage noget som helst hensyn til. Jeg vil gerne stille statsministeren det spørgsmål, om det er en konsekvens af regeringens holdning, at forsvarskommissionen nu kan ventes opløst.

Statsministeren var også inde på diskussionen om ansvarlighed eller ikke-ansvarlighed i oppositionsperioden. Jeg tror ikke, man skal belære de tidligere regeringspartier om, at der var områder, hvor socialdemokratiet holdt fast ved sin linje og ikke førte en uansvarlig politik, det har vi kvitteret for ved flere lejligheder. Men dér, hvor det kneb, dér, hvor vi ikke kunne finde socialdemokratiet, var, når det drejede sig om begrænsning af det private forbrug, når det drejede sig om begrænsning af det offentlige forbrug, hvor man modsatte sig udgiftsnedsættelser, og hvor man jo også stillede forslag om udgiftsforøgelser. Det er omkring dette problem, vi har hævdet, at socialdemokratiet førte en oppositionspolitik, som ikke var i overensstemmelse med de krav om ansvarlighed over for landets politik, vi mente et oppositionsparti har pligt til at vise.

[Niels Hølvog Petersen.]

Til sidst kun en replik om de internationale aftaler. Jeg forstår, at det nu klart erkendes — og det er jo sket fra starten — at den midlertidige importafgift er et brud på internationale aftaler, og det er det ganske uanset, hvilke undskyldende momenter man så i øvrigt mener at kunne finde for sig selv. Når nu regeringen glæder sig så meget over, at der i udenlandske kommentarer udtrykkes lettelse eller glæde over, at man har fastlagt på forhånd en trinvis afvikling, ja, så synes jeg, at den glæde, man har over det, burde være temmelig behersket. Det er en glæde over ophøret, der minder om historien om manden, der slog sig selv i hovedet, fordi det var så dejligt, når han holdt op.

Aksel Larsen: Jeg er bange for, at der er mange såvel her i tinget som uden for tinget, der vil synes, at det er dejligt, hvis denne debat kan holde op. Det kan den imidlertid ikke, så længe jeg står på talerstolen, men jeg har kun ladet mig indtegne, fordi jeg er nødt til at komme med nogle bemærkninger til markedsministeren efter det svar, han har givet mig. Jeg erkender naturligvis rigtigheden af, at meget af det materiale fra markedssekretariatet og andre såkaldt sagkyndige, jeg har kritiseret, har den nuværende markedsminister ikke ansvaret for; det var, om ikke hans kollega så hans forgænger, der var ansvarlig for dette. Men jeg har alligevel ønsket at påpege, at der er ting deri, man ikke kan være tilfreds med, og der er ting deri, man kan være yderst utilfreds med. Det var jeg nødt til at gøre opmærksom på, også fordi vi nu fik lovning fra statsministeren på, at vi skulle få alsidig og objektiv oplysning i fremtiden. Jeg er nødt til på grund af bemærkningerne at vende tilbage til markedssekretariatets pjece nr. 1, som jeg har brugt ret hårde ord om. Det er jeg nødt til, fordi markedsministeren nu siger, at det er ikke rigtigt, at Domstolen kan idømme økonomiske sanktioner. Jeg tror nu nok, at bestemmelserne om Domstolen er så flydende, at det ikke er helt afgjort, hvad den kan eller ikke kan. Jeg vil naturligvis ikke påstå, at denne markedssekretariatets pjece nr. 1 er det rene Guds ord, som man skal rette sig efter — man har vel forstået, at det mener jeg ikke det er — men jeg finder i netop denne pjece en sæt-

ning om, at de af Domstolens afgørelser, der indebærer forpligtelser for andre end stater til at betale pengeydelse, kan tvangsfuldbyrdes osv. De af Domstolens afgørelser, der indebærer forpligtelser for andre end stater til at betale pengeydelse. Det vil dog sige, markedssekretariatet i hvert fald er af den opfattelse, at Domstolen kan også forpligte stater til at betale pengeydelse. Men det er i og for sig ikke så væsentligt.

Væsentlig er en oplevelse, som hr. Ivar Nørgaard og jeg havde, da vi var på besøg i EF-hovedkvarteret i Bruxelles. Vi havde en konference, eller vi blev belært af to højtstående funktionærer ved Kommissionen, og til en af dem stillede jeg spørgsmålet, om det var rigtigt, hvad der stod i denne pjece, at hvis der er en konflikt mellem forordningerne fra Bruxelles og folkettinget i Danmark, så er der kun den mulighed, at en af parterne bøjer sig. Svaret kom, jeg er lige ved at sige omtrent så hurtigt, som var det skudt ud af en parabellum: „Nej, det er da ligetil, så bliver I indklaget for Domstolen, og så bliver I dømt.“ Så tillod jeg mig at spørge — hr. Ivar Nørgaard husker det . . .

Formanden (Skytte): Det er udenrigsøkonomiministeren.

Aksel Larsen: Undskyld, udenrigsøkonomiministeren. Ministeren ved, at så stillede jeg spørgsmålet: „Ja men hvad så, hvis vi siger: hvad rager den dom os?“ „Det er enkelt, så bliver I smidt ud af fællesmarkedet, og så må I tage følgerne.“ Det var svaret, det var klart, og ministeren for udenrigsøkonomi kender det. Det er altså vilkårene, og det fremgår ikke af denne pjece.

Der har været nogle diskussioner om, hvorvidt et medlemsland kan melde sig ud, når det først har meldt sig ind. Jeg fortolker Romtraktatens artikel 240 sådan, at det kan man ikke. Men det er i og for sig rent akademisk. For hvis man først er kommet ind i en sådan økonomisk infiltration og har været der et stykke tid, vil det simpelt hen være ensbetydende med en økonomisk katastrofe, hvis man enten melder sig ud eller bliver smidt ud eller på anden måde kommer ud af foretagendet. Sådan er det.

Nå, ja, derfor er jeg ganske klar over, at

[Aksel Larsen.]

kommer vi i fællesmarkedet, hvad jeg foreløbig ikke tror, og kommer vi i den situation, at fællesmarkedet træffer en beslutning, som vi ikke vil rette os efter, eller som vi måske vil forsøge at nedlægge veto imod — man påstår jo stadig væk, at det skulle være muligt endnu at nedlægge veto — ja, så vil vi til enhver tid være nødt til at overveje: har vi råd til at risikere en økonomisk konflikt med de øvrige fællesmarkedslande, og har vi råd til at melde os ud eller til at lade os smide ud? Man har talt meget om, at vi har jo vetoretten også i medfør af Luxembourgforliget, som dog kun er midlertidigt gældende. Ja men vi ved jo, hvad vetoret er værd i sådanne organisationer, når det drejer sig om små landes forsøg på at udøve deres vetoret. De vil blive stillet over for spørgsmålet om følgerne, hvis de opretholder deres modstand, og så vil de afstå fra at anvende den vetoret, de har brugt hjemme som argument for at lokke befolkningen til at sige ja til at komme ind i fællesmarkedet.

Så meget om dette, og derpå til handelsministerens besvarelse af mine spørgsmål. Det er rigtigt, at jeg har opregnet de væsentlige af de betingelser, socialdemokratiet har opstillet for at anbefale dansk medlemskab af fællesmarkedet, og jeg har gengivet dem korrekt, siger ministeren. Jeg spørger i den forbindelse: vil regeringen føre de fortsatte forhandlinger med EF under fremsættelse og fremhævelse af de betingelser for dansk medlemskab, der er højtideligt proklameret som socialdemokratiets? Og jeg får et klart og ubetinget svar: ja, det vil regeringen.

Derefter siger handelsministeren, at han kan ikke på samme måde svare på spørgsmål nr. 2 eller anden del af spørgsmålet: vil man gøre Kommissionen og Ministerrådet opmærksom på, at uden klar og bindende godkendelse af disse betingelser må fortsatte forhandlinger anses for nytteløse? Hvorfor kan ministeren ikke det? Der står udtrykkeligt her i socialdemokra-

tiets 4 års program — jeg har det her i hånden:

„Socialdemokratiets forudsætning for dansk deltagelse i det europæiske samarbejde må være, at vi kan fortsætte arbejdet for at udvikle et demokratisk socialistisk samfund. Dette må bl. a. omfatte reelle muligheder for at gennemføre vore programmer for demokratisering af alle dele af samfundet, vor selvbestemmelsesret over en forbedret socialpolitik, hvor sikkerheden og trygheden tilgodeses, vor skattepolitiske selvbestemmelsesret med en ændret og mere ligelig indkomstfordeling for øje, en demokratisering af uddannelsen, en omfattende miljøforbedring. Det må gælde muligheder for omfattende social udjævning, sikring af den boligpolitik, vi selv ønsker, større tryghed og trivsel på arbejdspladserne og en stadig bedre menneskelig og materiel standard med en mere retfærdig fordeling end i dag.“

Jeg skal slutte citeringen, der kommer endnu nogle punkter, men det, jeg vil understrege, er, at der står: dette er socialdemokratiets forudsætning. Får vi ikke dette opfyldt, vil vi anbefale, at man stemmer nej. Det må være meningen. Jeg spørger: hvorfor vil man så ikke gøre Kommissionen og Ministerrådet opmærksom på, at sådan er det? Enten får vi bindende tilsagn på disse områder, eller også kan vi lige så godt lade være at forhandle mere, for så er der ikke noget at forhandle om. Så kommer i hvert fald det danske socialdemokrati og den socialdemokratiske regering i Danmark til at anbefale at stemme nej, og så tror jeg ikke, der er nogen chancer for, at der kan skabes flertal for et ja herhjemme, hverken i tinget eller uden for tinget.

Jeg forstår ikke, at handelsministeren ikke er klar over, at dette må være konsekvensen af socialdemokratiets højtidelige beslutning, og jeg kan ikke tænke mig, at årsmødets deltagere, hvoraf der er adskillige til stede i denne sal, ikke tager denne

[Aksel Larsen.]

beslutning i det mindste så alvorligt, at de siger: når det skal være vore forudsætninger, skal man stå fast på dem, og man skal gøre opmærksom på, at dette er så at sige et ultimatum fra landets hold.

Ministeren siger, at hvad angår spørgsmål nr. 2, så retter de tre første betingelser sig jo ikke til fællesmarkedet, for det er spørgsmålet om, at England skal blive medlem, og at det øvrige Norden skal få en tilfredsstillende løsning, og at de rekreative arealer skal sikres for danskere. Ja, undskyld, men spørgsmålet om det øvrige Norden er da i høj grad et spørgsmål, som vedrører fællesmarkedet, for hvis de ikke vil indrømme de øvrige nordiske lande tilfredsstillende betingelser, ja, så må det være en grund for os til at sige nej. Jeg mener, det må da være regeringens pligt, hvis den vil optræde i overensstemmelse med dette 4 års program, at sige til fællesmarkedets ledelse: vi gør opmærksom på, at Sverige og Finland må have et tilfredsstillende forhold til fællesmarkedet, og hvis Norge ikke kommer ind, må Norge også have tilfredsstillende forhold. Det er betingelser, vi stiller.

Med hensyn til de rekreative arealer kan jeg ikke fatte, at man vil opretholde den fiktion, at det er noget, vi kan klare ved noget juridisk lovtrækkeri herhjemme. Jeg har tilladt mig at citere, hvad tyske regeringsmyndigheder har sagt til Danmarks radios korrespondent i Bonn, hr. Frode Kristoffersen. De siger, at liberaliseringen skal være absolut, og der må ingen undtagelser være. Jeg vil samtidig sige, at der er jo kommet forskellige reaktioner fra fællesmarkedslandes regeringer på de foreløbige danske planer om, hvordan man sikrer dansk jord på danske hænder, og de går ud på, at det stemmer ikke med Romtraktaten, og det stemmer ikke med fællesmarkedets beslutninger, det vil man ikke godkende. Så vidt jeg har forstået det, og jeg tror egentlig, ministeren har samme opfattelse, vil man kun kunne sikre det, man kalder de rekreative arealer i Danmark, og det er jo omtrent hele Danmark, på danske hænder, hvis det offentlige, staten og kommunerne, opkøber det, enten ved ekspropriation eller ved opkøb i fri handel, men inden vi kommer i fællesmarke-

det, og inden der findes mulighed for, at udlændinge kan komme og købe det op. Jeg ved ikke, om man tror, at det overhovedet er muligt at gøre dette, men hvis man ikke tror det, så skal man holde op med at bilde befolkningen ind, at der er ingen røvere i den grønne skov eller ude på andre rekreative arealer.

Jeg har gjort opmærksom på, at der står her i 4 års programmet i den markedspolitiske udtalelse, at det er tilkendegivet af den danske regering; at disse forudsætninger er godtaget af Det europæiske Fællesskab. Jeg tror, jeg har dokumenteret, at dette er ikke tilkendegivet af den foregående regering, og det er altså urigtigt, hvad der står. Jeg har tilladt mig at læse op af det notat, vi har fået af daværende markedsminister Nyboe Andersen, og det er klart, at der er ingen tilsagn givet f. eks. om skattepolitik. Det, der er sket, er, at hr. Nyboe Andersen har holdt en tale, og så har man sagt: nå. Nu tilføjer han; men betydningen af, at vi har sagt dette, ligger i, at vi kan pukke på det, når vi er kommet ind og de træffer beslutninger, vi ikke kan lide; så kan vi da i hvert fald sige: vi har jo i forvejen sagt, at det kunne vi rigtignok ikke lide. Jeg synes, at under disse omstændigheder må man holde op med at sige, at disse beslutninger om harmonisering af skattepolitik osv. er ikke truffet endnu, for man ved, der er principiel beslutning om, at man vil træffe dem før eller senere, og så må man gøre sig klart, hvorvidt man på forhånd vil nedlægge veto og sige: hvis vi ikke får garantier her, så går vi simpelt hen ikke ind.

Jeg minder om, at vi har en beretning fra det af finansministeren nedsatte udvalg til gennemgang og vurdering af forbrugsafgiftslovgivningen, hvoraf det fremgår, at i hvert fald told- og forbrugsdepartementet vurderer det derhen, at der vil komme en harmonisering af afgiftslovgivningen og af momslovgivningen, som man regner med vi bliver nødt til at rette os efter, hvis vi kommer i fællesmarkedet. Man kan ikke sige, hvor hurtigt det går, men det vil jo få alvorlige følger for hele vor skattelovgivning og for hele vor budgetlovgivning i øvrigt, og så kan man ikke slå sig til tåls med det, udenrigsøkonomiministeren slog sig til tåls med, at de konkrete beslutninger

[Aksel Larsen.]

om harmonisering af skattelovgivningen er ikke truffet endnu.

Svend Haugaard: Statsministerens forhåbninger med hensyn til, at misforståelserne i Grønlandspolitikken var bragt af vejen, vil jeg da gerne dele. Jeg er ikke helt sikker på det efter Grønlandsministerens redegørelse, men jeg håber meget, at der ikke skal blandes partipolitiske hensyn ind i Grønlandspolitikken. Jeg skal ikke bore dybere i det nu, det vil vise sig i arbejdet fremover, men jeg synes nok, det havde været rigtigt, om Grønlandsministeren i sin redegørelse havde erkendt, at den nyvurdering, som han i sin pressemeddelelse efterlyser, det er en nyvurdering, der er begyndt for flere år siden; derfor er det altså ikke noget nyt i dag, men noget, som er i fuld gang.

Efter Grønlandsministerens redegørelse må jeg i øvrigt forstå det sådan, at den, efter hvad han selv sagde, hårde kritik, der er fremført mod Grønlandsrådets medlemmer — her er jo ikke de danske undtaget — for at citere Grønlandsministeren selv, først og fremmest er beregnet for grønlandsk offentlighed, men i øvrigt derudover er ubegrundet.

Jeg må drage denne sidste slutning, fordi der ikke er fremført et eneste konkret eksempel på, selv om jeg spurgte efter det, at Grønlandsministeren selv har fremført vægtige ting til nyvurderingen, som vi andre har vendt det døve øre til. Tilbage står så, at der er nogle stykker, der har været skydeskive og været skydeskive uden anden grund, end at Grønlandsministeren skulle klare noget på hjemmefronten, men det skal vi se at bære med fatning.

Holger Hansen: Jeg vil gerne sige tak til Grønlandsministeren for det tilsagn om samarbejde, som han gav her fra talerstolen for et par timer siden; jeg forstod det som et tilsagn om fortsat samarbejde omkring de nye tanker og nye initiativer, der allerede er i gang. Ministerens pressemeddelelse gik jo, som det er blevet sagt, mere på den grønlandske del end på denne del af riget, og jeg skal ikke fremsætte kommentarer, heller ikke efter hr. Svend Haugaards udtalelser for et øjeblik siden.

Men må jeg gøre opmærksom på, at ministeren med sit ønske om samarbejde nu her fra talerstolen for et par timer siden udtalte dette, i hvert fald offentligt, for første gang. Det er det, jeg gerne vil takke for.

Ministeren pegede på, at jeg i mit indlæg før ikke havde citeret ministerens punkt 3 i pressemeddelelsen. Det er rigtigt, at det gjorde jeg ikke. I denne pressemeddelelse taler ministeren om nødvendigheden af kontakt med de forskellige organer, det være sig de grønlandske kommunalbestyrelser og Grønlandsrådet såvel som folketinget. Det er da klart, at denne kontakt er nødvendig, og jeg er enig med ministeren i dette. Det hører til ministerens embedsopgaver at have den kontakt og at formidle den kontakt, så heri er intet mærkeligt. Men jeg må gøre opmærksom på over for tinget og offentligheden, at ministeren rettede ikke noget udspil eller udtrykte ønske om samarbejde med de danske medlemmer i disse organer før i dag. Jeg er altså tilfreds med, at dette ønske er blevet udtalt, og jeg vil gerne for mit vedkommende kvittere og sige, at jeg ønsker det meget gerne.

Ministeren rettede i sin pressemeddelelse til slut et ønske om samarbejde med alle i Grønland. Må jeg meget stilfærdigt sige til ministeren for Grønland, at når han nu går ind i sit arbejde og henvender sig til offentligheden, gør han klogt i at huske, at han ikke alene er minister for Grønland i Grønland, men er minister for Grønland i hele riget.

Ministeren for udenrigsøkonomi, europæiske markedsanliggender samt nordiske anliggender (Ivar Nørgaard): Jeg har al respekt for, at man kan være modstander af dansk medlemskab af fællesmarkedet, men jeg synes, at de, der er det, burde have lidt orden i argumenterne. Nu har vi hørt fra hr. Aksel Larsens parti som et meget væsentligt argument igennem længere tid, at det farlige var, at vi ikke kunne melde os ud, og nu i dag får vi at vide, at det kan være noget frygteligt, at vi kan blive smidt ud. Man må vælge ét af argumenterne.

Jeg kan ikke begribe, at hr. Aksel Larsen ikke kan være tilfreds med det svar, jeg gav vedrørende det sociale og skattemæssige, for sagen er jo den, at intet organ, hverken

[Ministeren for europæiske markedsanliggender.]

Ministerrådet eller Kommissionen, i dag kan give bindende tilsagn om, at man ikke vil føre en bestemt politik, simpelt hen fordi der nu er indført det princip, at der skal være enstemmighed om ting, de enkelte lande opfatter som vitale, og da vi opfatter fordelingspolitik, som jo giver sig udslag i socialpolitik og skattepolitik, som et vitalt spørgsmål, så er det nok, at vi har markeret, at det er et vitalt spørgsmål for os. Derfor kan der ikke gennemføres fordelingsmæssige ordninger i fællesmarkedet, som vi er modstander af, når den dato er oprundet i november måned, hvor man skal tage hensyn til de ansøgende lande.

Det er rigtigt, når hr. Aksel Larsen siger, at der er den sammenhæng mellem tilfredsstillende løsninger for Sverige og Norge og vore forhandlinger med fællesmarkedet, at vi kan indvirke på fællesmarkedet ved at give udtryk for vore synspunkter, og at vi derfor kan hjælpe svenskerne og nordmændene til at få tilfredsstillende løsninger, hvad vi også vil forsøge på.

Til sidst vil jeg gerne sige til hr. Aksel Larsen: skulle vi ikke vente med at afvise mulighederne for at sikre de rekreative områder, indtil vi har behandlet det forslag, vi forholdsvis snart vil kunne fremsætte i folketinget? Jeg er overbevist om, at man kan gennemføre en lovgivning, der sikrer disse rekreative områder, som også vil indebære visse offentlige opkøb, men jeg synes, hr. Aksel Larsen skulle vente med at afvise det som en sikker mulighed, indtil hr. Aksel Larsen har set forslaget, og jeg lover, det vil komme snart.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg takker for tilsagnet om, at et sådant forslag vil komme snart, så må vi jo studere det. Men jeg går altså ud fra, at man samtidig vil konsultere de rette vedkommende i Bruxelles eller Luxembourg for at høre, om det kan holde.

Her siger ministeren ganske vist, at Rådet og Kommissionen kan ikke give noget bindende tilsagn om noget. Nej, jeg tror gerne, at det ligger sådan, at de vil kunne give bolden videre til andre, men man kunne da, hvis det er alvor med disse forudsætninger, der er vedtaget af socialdemokratiet

herhjemme, og som man vil stå fast på, forlange, at de nuværende seks fællesmarkedslandes regeringer hver især afgiver et bindende tilsagn om, at dette vil blive respekteret. Så længe man ikke har forsøgt det, har man ikke gjort noget for at sikre sig, og så — nå ja, jeg har sagt mir. mening om den meget tvivlsomme vetoret, man mener vi har.

Til slut må jeg beklage, at ministeren ikke forstår noget meget let fatteligt. Vi har aldrig larmet op om, at det er særlig farligt, at vi ikke kan melde os ud, men vi har tilladt os at spørge den daværende minister: Kan vi melde os ud? Vi har fået nogle mærkværdige forklaringer, som egentlig kulminerede i, at det må antages, at hvis vi ønsker at melde os ud, er der ingen, der vil holde på os. Men man kunne ikke sige noget bestemt, man kunne kun sige, at det måtte i sidste instans Domstolen afgøre. Vi har samtidig sagt — og jeg har sagt det mange gange — at det er et rent akademisk spørgsmål, for er vi først kommet ind i den musefælde, så vil vi simpelt hen ikke have råd til at melde os ud, og det er en grund til, at vi bør være meget betænkelige ved at gå derind.

Statsministeren (J. O. Krag): Hr. Poul Schlüter stillede et i og for sig uinteressant spørgsmål til mig, om alle regeringens lovforslag skulle blåstemples hos SF. Når jeg siger, det er uinteressant, er det, fordi alle kender svaret — også hr. Poul Schlüter selv — at det skal de ikke. Hr. Poul Schlüter ved jo godt, at vores NATO-politik er ikke blåstempelt hos SF. Det er vist fremgået af den meningsudveksling, der just har passeret revy hen over denne talerstol, at det er vores markedspolitik heller ikke, og jeg tror, jeg kan forsikre hr. Poul Schlüter om, at det er vores forsvarspolitik heller ikke. Og det er der heller ingen andre ting der er. Denne regering fremsætter de forslag, vi finder det rigtigt at fremsætte, og søger så et flertalsstempel her i dette ting ved en forhandling til alle sider mellem alle tingets 5 partier. Hvor blåt eller rødt stemplet så bliver, ja, det afhænger af forhandlingsevnen og forhandlingsviljen hos de forskellige parter.

Jeg vil da godt sige til hr. Henry Christensen — det synes jeg ikke der går nogen stykker af nogen af os ved at jeg siger — at

[Statsministeren.]

jeg vil da gerne overveje fra sag til sag, hvor der er noget, skal vi sige særlig stort på færde, at forhåndsorientere også VKR-partierne. Jeg vil ikke binde mig til at gøre det, men jeg har ikke noget imod at overveje det. Jeg skal da erkende, at det kunne vi i og for sig have gjort nogle minutter før mødets begyndelse her i salen forleden dag, og vi burde måske have gjort det. Men jeg må lige erindre om, at det er jo ikke en praksis, vi har været forvænt med de sidste 3-4 år. Jeg kan ikke i øjeblikket huske noget større anliggende, hvor man gjorde sig den anstrengelse at forhåndsorientere socialdemokratiet, før man gik på folketingets talerstol med tingene. Men jeg vil da gerne, hvis det kan bidrage til at forbedre forhandlingsklimaet, overveje fra sag til sag, om en sådan forhåndsorientering kan finde sted. Det er da klart, at jeg lige så gerne orienterer hr. Henry Christensens parti eller hr. Niels Helveg Petersens parti eller hr. Poul Schlüters parti, som jeg orienterer hr. Ømanns — måske ikke i alle sager med helt den samme tillid, men den kan vi forhåbentlig efterhånden bygge op hos hinanden.

Jeg vil sige til hr. Henry Christensen, at jeg afviser ikke på forhånd indkomstpøolitik og har vel oven i købet det rygstød i den sag, at den eneste indkomstpøolitik, der nogen sinde er ført i dette land, er ført af en socialdemokratisk ledet regering. Det må man vist erkende.

Når jeg rystede på hovedet ad hr. Henry Christensens forsvarspølitiske betragtninger, så er det, fordi jeg ikke kan begribe, hvorfor et sagligt motiveret forsvarsforslag fra socialdemokratiets side er partipøolitik; det kan da ikke i højere grad være partipøolitik end den forsvarspøolitik, andre partier fører. Jeg ved, at hr. Henry Christensen ikke er enig med socialdemokratiet i det forslag, der nu bliver regeringens forslag, men der er jo andre medlemmer af partiet venstre, som står os meget nær i det forhold. Hvorfor skal det absolut karakteriseres som partipøolitik? Vi fører den forsvarspøolitik, vi mener er sagligt rigtig, og vi har givet en saglig motivering for de forslag, vi stiller; det må da være vores ret at gøre det. Så kan andre partier have en anden mening, som vi respekterer, men jeg synes også, man skal respektere vores.

Jeg vil sige til hr. Niels Helveg Petersen: Vi har ikke i sinde at ophæve forsvarskommissionen. Jeg drøftede det lige med forsvarsministeren og forstår, at kommissionen vil være i stand til at tilendebringe sit arbejde engang næste år, man håber på i begyndelsen af næste år, og vi vil da gerne have det arbejdsresultat med ind i de fortsatte politiske overvejelser.

Ministeren for Grønland (Knud Hertling): Til hr. Svend Haugaard vil jeg gerne sige, at de misforståelsesmuligheder, der måtte have ligget i formuleringen af min pressemeddelelse og afsnittet i regeringserklæringen vedrørende Grønland, må være manet i jorden nu efter min forklaring før og efter hr. Holger Hansens meget forstående videre fortolkning af den.

Vi er ikke helt enige om, at denne nyvurdering skete for mange år siden, ja, for flere år siden, den er faktisk af ret ny dato, men jeg er glad for at konstatere, at den nyvurdering er man indstillet på fra hr. Svend Haugaards side at fortsætte med, og jeg vil glæde mig meget til det samarbejde, som vi fortsat skal have i Grønlandsrådet og i ministeriet.

Til hr. Holger Hansen vil jeg også sige tak for tilsagnet om samarbejde. Jeg har selvfølgelig i min presseudtalelse, som skulle udsendes i Grønlands radio, først og fremmest haft den grønlandske befolkning i tankerne, da jeg udformede den, men jeg skal da meget gerne huske, at jeg er minister for Grønland også her i Danmark.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg vil gerne til statsministerens første bemærkninger om sagsbehandlingen forleden dag sige, at jeg tror nok, jeg kan finde eksempler på, at man under den tidligere regering, hvor der var særlig anledning til det, også har orienteret socialdemokratiet. Jeg tror i hvert fald, jeg kan sige til statsministeren, at den foregående regering aldrig gjorde det, at den i en betragtelig tid forinden orienterede SF, men ikke socialdemokratiet. (*Munterhed*). Ja, det kan hr. Aksel Larsen bekræfte.

Det, vi blev udsat for i tirsdags, var, at regeringen kom her om eftermiddagen og bad om at få et forslag med meget vide perspektiver gennemført med lynets hast.

[Henry Christensen.]

gennemført inden for en tidsramme, som de senere erfaringer måtte vise var aldeles uforsvarlig sagligt set for behandlingen her i folketinget. Alligevel beklagede statsministeren sig meget stærkt over, at han ikke mødte en almindelig tilslutning fra de tre tidligere regeringspartier til forslaget. Derfor synes jeg godt, statsministeren kunne tænke lidt på sin egen behandling af dele af folketinget.

Med hensyn til forsvarspolitikken skal jeg ikke gå ind i nogen debat os imellem, men bare sige, at jeg føler virkelig, at det er rigtigt, når jeg siger til statsministeren, at hvis statsministeren og regeringen har interesse i at nå et bredt grundlag for Danmarks forsvarspolitik, så gør man klogt i også at lade forsvarskommissionens endelige arbejdsresultat indgå som et led i grundlaget for folketingets behandling. Statsministeren kan lade være med at tage hensyn til det, men det er sagt som et godt råd.

Gert Petersen: Jeg stillede et par spørgsmål til udenrigsministeren, nemlig om regeringen var enig i den hensigtserklæring, som den britiske premierminister har afgivet i Zürich med henblik på et tæt udenrigspolitisk samarbejde og deraf følgende forsvarspolitisk samarbejde inden for fællesmarkedet, om regeringen var foruroliget over de betragtninger, som den britiske premierminister, der af nogle forventes at føre Storbritannien ind i fællesmarkedet, havde givet udtryk for. Jeg fik det svar, at regeringen ikke delte den britiske premierministers opfattelse, at man så anderledes på tingene; man ønskede fællesmarkedet og udenrigspolitik holdt adskilt. Det svar er jeg naturligvis tilfreds med, uden at jeg dog vil sige, at det kom overraskende for mig. Derimod afholdt udenrigsministeren sig helt fra at ytre sig om, hvorvidt man var foruroliget over den holdning, som den britiske regering indtog. Der er tale om det største af ansøgerlandene, det mest interessante og måske det ansøgerland, som fællesmarkedslandene tager virkelig højtideligt. Hvis dette land kommer ind i fællesmarkedet med den erklærede hensigt at omdanne fællesmarkedet til en udenrigspolitisk og forsvarspolitisk blok, er det så

ikke noget, der kan virke foruroligende på en socialdemokratisk regering herhjemme med den målsætning og de betingelser, man fra socialdemokratisk side har stillet op i forbindelse med dansk indtræden i fællesmarkedet?

Jeg er verdens elskværdigste menneske, så jeg skal ikke insistere på et svar i denne omgang; jeg fik jo ikke noget i første omgang. Da jeg forstod, at udenrigsministeren helt havde forstået mine spørgsmål, må der vel være en grund til, at jeg ikke fik noget svar i denne omgang, og hvis regeringen skal tænke indtil udenrigsdebatten for at finde ud af, om den er foruroliget over den engelske premierministers holdning, så kan vi jo vende tilbage til det ved den lejlighed.

Udenrigsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil gerne sige til hr. Gert Petersen, at jeg har selverkendelse nok med hensyn til mit forhold til denne talerstol til at sige: hr. Gert Petersen må ikke være så letsindig at provokere mig til at gå herop, hver gang jeg er foruroliget over et eller andet. Det ville man i hvert tilfælde hurtigt blive træt af.

Om det direkte spørgsmål kan jeg sige: er det nu så foruroligende? For hvad er det, Heath har sagt? Det citerede hr. Gert Petersen før. Den del, der vedrører sikkerhedspolitikken, svarede jeg ganske klart på før, og skulle hr. Gert Petersens erindring svigte, så kan jeg henvise til vores 4 års program, side 23, linje 5-6 fra neden. Det ligger altså ganske klart. Men hvad var det for politiske mål, Heath talte om ved denne lejlighed? Det var at få etableret et fredeligt samarbejde med de østeuropæiske stater og med Sovjetunionen. Dette sagt som europæisk politisk mål, det må jeg tilstå, det kan ikke forurolige mig, og jeg tror heller ikke, at det kan forurolige hr. Gert Petersen. Men jeg vil meget gerne vende tilbage til disse ting i en større sammenhæng i den debat, som vi begge er enige om vi skal have inden så grusomt længe.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Jeg skal gøre det ganske kort. Jeg kender ingen politiske sammen slutninger af nogen art, som proklamerer,

[Gert Petersen.]

at de slutter sig sammen for at skabe et krigerisk forhold til andre nationer; de proklamerer altid, at de slutter sig sammen for at udbygge freden. Det er en gammel historie. Jeg tror egentlig heller ikke, at de vil slutte sig sammen for at skabe noget krigerisk forhold. Jeg tror, det vil bidrage til spændinger osv., men ikke et krigerisk forhold. Jeg synes sådan set, man kan lade den side af sagen ligge. Det afgørende er, at den britiske regering har tilkendegivet, at for den er sikkerhedspolitik, altså udenrigs- og forsvarspolitik, væsentlige integrerende bestanddele af dens fællesmarkedspolitik. Jeg føler mig foruroligt — og jeg tror, mange i denne sal føler sig foruroligt — ved en sådan holdning fra den britiske regerings side, men som udenrigsministeren sagde — det kan vi da enes om — vi kan komme tilbage til spørgsmålet ved næste korsvej.

Udenrigsministeren (K. B. Andersen): Det må vel i denne sag og i denne sammenhæng være lige så afgørende, at jeg ganske klart har erklæret, at den danske regering er uenig i det synspunkt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af gårs dato meddeler socialministeren, at hun ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.),

forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser),

forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.) og

forslag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Forhøjelse af beløb til personlige fornødenheder).

Medlem af folketinget Per Dich har meddelt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvilke foranstaltninger agter ministeren at foreslå for at forhindre, at

højesterets afgørelse på grundlag af boligforliget af 1966 om ændring af vurderingsgrundlaget for 32 lejligheder i Nordborggade i Århus skal medføre generelle huslejestigninger i resten af den ældre boligmasse?“

Medlem af folketinget Stinus har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder og forureningsbekæmpelse at stille følgende spørgsmål:

„I anledning af forlydender i dagspressen om, at man i DSB omgås med planer om på færger og i togene på visse jernbanestrækninger at indføre ledsage- eller baggrundsmusik, skal jeg spørge, hvilke muligheder ministeren har for at forhindre gennemførelsen af sådanne planer, og om, hvorvidt ministeren agter at gøre brug af disse muligheder.“

Medlem af folketinget Adam Møller har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren finde det rimeligt, at det omkostningsfradrag, der skattemæssigt indrømmes fiskerne, ajourføres i overensstemmelse med den stærke omkostningsstigning, der er sket, efter at fradragets størrelse er fastsat?“

Disse spørgsmål vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgstid.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Socialministeren (Eva Gredal): Herved tillader jeg mig for det høje ting at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.),

forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser),

forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.) og

forslag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Forhøjelse af beløb til personlige fornødenheder).

Forslagene til ændringerne i pensionslovene tager sigte på en forhøjelse af grundbeløbene for folkepension, invalidepension og enkepension samt af pensionstillægget, der ydes til vanskeligt stillede pensionister.